

Nei til EUs skriftserie

vett

Nr. 1 • Januar • 2007

TEMA:
EUs utvikling

Europeiske stemmer

Europeiske stemmer

– EU-debatt med åpen mikrofon

Redaktør: Morten Harper

Redaksjon: Cathrine S. Amundsen,
Dag Seierstad og Maria S. Walberg

Nei til EUs skriftserie – VETT nr. 1 2007

Europeiske stemmer

©2007 Nei til EU

Redaktør: Morten Harper

Layout/design: Eivind Formoe

Korrektur: Jan Terje Kristiansen

Forsidefoto: Scanpix.

Alle illustrasjonsfoto i heftet er hentet fra fotoserien «Symbolic 2007», produsert av EUs audiovisuelle tjenester. Heftet er utgitt med økonomisk støtte fra Utenriksdepartementet.

Trykk: Nr 1 Arktrykk A/S

ISSN: 1504-5374

Opplag: 6 000

Innhold

Morten Harper: Innledning – Jubileum uten jubel? 4

Del I. Grunnlovstraktaten og reformer

André Brie: EU som politisk arena? 10

Drude Dahlerup: Vil Europas borgere har resultater eller demokrati? 17

Jonas Sjøstedt: Reformert som kunne forandre EU 20

Kartika Liotard: Europas framtid: virkelige reformer først 24

José Manuel Barroso: Europas framtid 27

Margot Wallström: Konsekvensene av mangelen på en europ. konstitusjon... 31

Del II. Økonomi og sysselsetting

Louis Weber: Er Lisboa-strategien et nederlag? 38

Klaus Dräger: Godt arbeid – idealet for en alternativ EU-politikk 40

Doug Nicholls: Britisk fagbevegelse og Den europeiske union..... 44

Del III. EUs østutvidelse

Jože Mencinger: «Tilbake til Europa» – illusjoner og realiteter 48

Magdolna Csath: Konsekvensene av Ungarns EU-medlemskap 52

Del IV. Nordiske perspektiver og europeisk storebror

Per Gahrton: EU-entusiasmens død 60

Marianne Eriksson: Vår tids slavehandel 63

Mauri Nygård: Finland i Europa og verden 67

Tony Bunyan: Mens Europa sover... 74

Del V. Utenfor EU

Lukas Reimann: Sveits og Europas utvikling..... 84

Ragnar Arnalds: Hvorfor er ikke Island ikke med i EU? 92

Av Morten Harper,

Utredningsleder i Nei til EU

Jubileum uten jubel?

Europeiske stemmer er en kritisk vaksine mot EUs selvskryt i jubileumsåret.

Den europeiske union fyller 50 år denne våren. Det skal EU markere med et feststemt toppmøte i Berlin, fyrverkeri og store blå ballonger med stjerner på – men også ved å gjenopplive den havarerte grunnlovstraktaten. Dette heftet er en kunnskapsbasert vaksine mot den ensidige egenhyllesten som EU vil servere i jubileumsåret, og et forsøk på å løfte fram den EU-kritiske debatten i Europa

Europeiske stemmer samler nesten tyve artikler skrevet av sentrale politikere, akademikere, fagforeningsfolk og journalister fra en rekke europeiske land – i og utenfor EU. De fleste artiklene har et kritisk fokus på EU, og det er særlig viet mye plass til en åpen debatt om hvorvidt, og eventuelt hvordan, EU kan endres til et mer demokratisk samarbeid. Andre artikler har et bredere perspektiv på utviklingen i Europa med vekt på økonomisk og sosial utvikling, personvern, demokrati og internasjonalt samarbeid.

Ny vår for grunnlovstraktaten

Tyskland overtok EU-formannskapet 1. januar etter Finland. Mange forventer at Angela Merkel og EUs nye tyske formannskap skal dra unionen ut av beslutningsvegringen og uenighetene på sentrale politikkområder, ikke minst når det gjelder grunnlovstraktaten. Tysklands utenriksminister Frank-Walter Steinmeier har da også lovt å gi EU tilbake selvtiliten i forbindelse med unionens 50 års jubileum. Formannskapets arbeidsprogram har fått tittelen «Europe – succeeding together», og hevder ubeskjedent at «en vurdering av de siste 50 årene avslører en enestående suksesshistorie». Dermed er vel nivået satt for jubileets selvrefleksjon.

EU-formannskapet roterer hvert halvår mellom medlemslandene. Det er formannskapet som administrerer og leder rådsmøtene, og har ansvar for framdriften i saksbehandlingen. Etter Tyskland er det til høsten Portugals tur, deretter Slovenia våren 2008. De neste landene er Frankrike, Tsjekia og Sverige.

På selve 50-års jubileet for Roma-traktaten 25. mars 2007 skal medlemslandene signere den såkalte Berlin-erklæringen, som skal oppsummere EUs verdier og grunnsyn. Forhandlingene om Berlin-erklæringen er en prøveklut på utsiktene for en avtale om grunnlovstraktaten. Ifølge Tysklands EU-ambassadør Wilhelm Schönfelder kan det bli enighet om en ny traktat allerede i løpet av 2007. Det er ett år raskere enn tidsplanen fra EUs toppmøte i fjor sommer, hvor man la opp til en løsning under det franske formannskapet høsten 2008. Så langt har Angela Merkel

EU er noe å strekke seg etter, ifølge unionens egen reklame. Dette og de andre bildene i heftet er hentet fra fotoserien «Symbolic 2007», produsert av EUs audiovisuelle tjenester.

holdt fast på dette som formannskapetets offisielle framdriftsplan.

EU trenger imidlertid en traktat med nye representasjonsregler før valget til EU-parlamentet i juni 2009 og den nye kommisjonen skal tiltre i november samme år. Per i dag er det 785 medlemmer i EU-parlamentet, etter at Bulgaria og Romania har fått sine representanter. Nice-traktaten setter en øvre grense på 732. EU-kommisjonen har i dag et medlem fra hvert land. Nå 27, men det gjelder bare fram til november 09. Ifølge Nice-traktaten skal det være færre kommissærer enn medlemsland, men traktaten avklarer ikke antallet. Den avviste grunnlovstraktaten sa at antallet skulle være to tredjedeler av antallet medlemsland.

For at landene skal ha tid til å ratifisere traktaten innen 2009, må den være klar allerede til nyttår, påpeker Schönfelder overfor ukeavisen *European Voice* (7-13).

desember 2006). For å få fortgang vil den tyske toppdiplomaten flytte prosessen ut av Brusselapparatet og over til direkte forhandlinger mellom landenes hovedsteder. Det vil i så fall bety at både EU-kommisjonen og EU-parlamentet settes på sidelinjen. Frankrike har heller ikke akkurat jublet over utspillet.

Formannskapet legger opp til et samlet utspill om grunnlovstraktaten først på EU-toppmøtet i juni, etter det franske valget. Med Schönfelders tidshorisont vil det bety bare et halvt års mer eller mindre åpen debatt om den nye traktaten. En opplagt konsekvens er at svært lite av det eksisterende, og forkastede, traktatutkastet endres. Tysklands erklærte holdning er da også at man ønsker å gjøre minst mulig endringer. Man vil i alle fall holde fast ved del I (institusjonelle endringer) og del II (charter om grunnleggende rettigheter), og om nødvendig droppe den svært omstridte og markedsliberalistiske del III.

Denne løsningen kan muligens tilpasses Nicolas Sarkozys visjon om en minitraktat. Hvis Ségolène Royal derimot vinner presidentvalget i Frankrike og krever endringer av traktatens sosiale aspekter, i tråd med folkeavstemningen, vil det gjøre en avtale om grunnlovstraktaten langt mindre sannsynlig. Det er også verdt å merke seg at Sarkozys minitraktat bare omfatter de institusjonelle reformene. Mens del II er viktig for Tyskland for å framheve EU som et verdifelleskap, er dette problematisk for den mer sekulære franske tradisjonen. Sarkozys europarådgi- ver Alain Lamassoure har for øvrig ført en aktiv kampanje for en avtale med alle medlemslandene om at det ikke skal holdes folkeavstemninger! «Logikken» er at det ikke trengs noen folkeavstemning om minitraktaten fordi det jo har vært bred enighet blant EU-lederne om de institusjonelle reformene.

Per januar er det 18 land som har ratifisert grunnlovstraktaten (Romania og Bulgaria godkjente den automatisk i og med EU-tiltredelsen 1. januar). Foruten Nederland og Frankrike, er grunnloven spesielt omstridt i Danmark, Sverige, England, Polen og Tsjekkia.

I første del av dette heftet drøfter EU-parlamentarikerne Kartika Liotard, Andre Brie og Jonas Sjøstedt (sistnevnte har nylig trukket seg som representat) hvorvidt EU kan fungere som en politisk arena og hvilke til dels grunnleggende reformer de mener er nødvendig. Samtidig redegjør EU-kommisjonens president José Manuel Barroso og visepresident Margot Wallström for kommisjonens ambisjoner for framtidens EU. Dette gir et verdifullt bakteppe for den nye traktatprosessen som Tyskland nå drar i gang.

Østutvidelsen og perspektiver utenfor EU

På TV-bildene fra nyttårsfeiringen i de bulgarske og rumenske hovedstedene kunne man få inntrykk av at EU-medlemskapet var voldsomt etterlengtet. I heftets tredje del argumenterer slovenske Jože Mencinger fra universitetet i Ljubljana for at de nye medlemslandene tvertimot har hatt så godt som ingen økonomisk nettogevinst av EU-medlemskapet. Professor Magdolna Csath går mer i dybden på konsekvensene for sitt eget land, Ungarn, og mener det skjer en usolidarisk forskjellsbehandling mellom det gamle EU-15 og de nye medlemslandene.

Det tyske formannskapet har understreket at de vil fortsette arbeidet med EUs

videre utvidelse. Både Tyrkia og Kroatia er såkalte kandidatland som forhandler om medlemskap. Kommisjonen har lagt forhandlingene med Tyrkia delvis på is, mens forhandlingene med Kroatia fortsetter. Kommisjonen skal legge fram en rapport om forholdet mellom Tyrkia og Kypros etter årets valg i Tyrkia. Et særlig prioritert område for det tyske formannskapet er ellers utviklingen på det vestlige Balkan

Heftet avsluttes, i femte del, med innlegg fra to av Norges EFTA-kolleger, Sveits og Island. Tidligere finansminister Ragnar Arnalds redegjør for hovedgrunnene til den islandske EU-motstanden. Han påpeker at det er et sterkt flertall imot EU-medlemskap i Alltinget og partiene på neisiden er i frammarsj. Sveits er som kjent heller ikke en del av EØS, og Lukas Reimann gir en interessant innføring i hvorfor bilaterale avtaler med EU har vært og er en bedre løsning for landet. Raust åpner han bidraget med: «Jeg ser det som en ære å skrive en artikkel for Nei til EU.» Det svinger tross alt mer av ros fra andre enn selvskrut!

Del I

EU-grunnloven og reformer

Av **André Brie**, medlem av EU-parlamentet for tyske Linkspartei PDS

EU som politisk arena?

Med den politikken som hittil har blitt ført, vil Den europeiske union gå i oppløsning.

Til tross for den betydningen de to folkeavstemningene, samt den sosiale bevegelsen som lå til grunn for disse, har hatt, så var ikke Frankrikes og Nederlands nei til en EU-grunnlov utløsende for den europeiske integrasjonskrisen. De gjorde den bare kjent. Ifølge de nyeste undersøkelsene skal oppslutningen omkring et EU-medlemskap i befolkningene igjen ha gått opp fem poeng på Europabarometeret og dermed være steget til 55 prosent. Men den lave valgdeltakelsen ved EU-valgene, den manglende interessen, forbeholdene og uvitenheten forblir stor, samtidig som de nasjonalistiske holdningene øker i de fleste EU-land.

Man har ikke greid å takle de sosiale og politiske konsekvensene utvidelsen i 2004 har brakt med seg. Lisboa-strategien, som skulle gjøre EU til verdens mest økonomisk «dynamiske» region innen år 2010, har ikke vært vellykket og brukes i stedet som et effektivt middel for å ødelegge de europeiske sosialstatsmodellene. Det sverges til en «felles utenriks- og sikkerhetspolitikk» i ethvert dokument og i enhver tale, men de forskjellige regjeringene er langt fra villige eller i stand til å komme fram til en felles utenrikspolitikk når det gjelder nesten alle de mest avgjørende problemstillingene.

EU-Europas politiske grupperinger jamrer uansett om de er konservative, liberale eller sosialdemokratiske. De klager over den franske og nederlandske befolkningens nei og over sin egen manglende evne til å befatte seg med denne problemstillingen. De er utilfredse med den europeiske integrasjonskrisen, men først og fremst uttrykkes det misnøye over den tilsynelatende manglende evnen til å håndtere sosialstatens kostnader. Aller mest ynkelig er deres snakk om uunngåeligheten av en nedbygging av sosialytelsene som skal gjøre «Europa» konkurransedyktig på det globaliserte markedet. Etter at Margaret Thatcher på 70-tallet uttrykte TINA-mottoet «There is No Alternative,» har denne teorien om at det ikke finnes noe alternativ og ikke minst den antisosiale «rollback-politikken» som bygger på denne ideologiske begrunnelsen, blitt et fellesei i den rådende europeiske politikken – i EU så vel som i unionens medlemsland.

«Om venstresiden bare hadde våget ...»

Jeg kan ikke uttale meg om den norske eller de andre skandinaviske landenes stilling til en europeisk integrasjon. Her dreier det seg om andre betingelser og erfaringer. For venstresiden i mange EU-land derimot, i Frankrike, Italia, Spania og

Tyskland, men også i flere av de nye medlemslandene, reises det presserende spørsmålet om man ønsker en videre integrasjon, hva slags integrasjon man ønsker og hva slags løsninger denne byr på i forhold til mange av de graverende utfordringene. Også på den tyske venstresiden finnes det uttalte og uuttalte anti-europeiske strømninger som tar i bruk argumenter som til dels bør tas på alvor.

Jeg slutter meg til kritikken av den EU-europeiske realiteten: kritikken av hvordan markedsradikalismen dominerer den retningen hele EUs utvikling tar (Maastriicht-, Amsterdam-, Nice-traktaten, grunnlovstraktaten, retningslinjene for servicenæringen, bare for å nevne noen viktige hendelser); av hvordan man isolerer seg i forhold til de sydligere deler av verden; av innskrenkningene av borger- og menneskerettighetene; av den akutte mangelen på demokrati. Dessuten av de maktpolitiske ambisjonene i internasjonale relasjoner og den ytterst underutviklede viljen til å føre en europeisk utenrikspolitikk som styrker FNs posisjon, folkeretten og multilateralismen og som fremmer en årsaksorientert og effektiv sivil forebygging av konflikter. Motstand fra venstresiden mot denne politikken er høyst nødvendig og må bli tydelig sterkere, varig og få større offentlig oppmerksomhet.

Likevel er jeg overbevist om at den ikke lenger usannsynlige desintegreringen og renasjonaliseringen, samt den hemmelige skadefroheten på venstresiden over Den europeiske unions manglende suksess, ikke er noe tilstrekkelig og forsvarlig alternativ. For det første ville dette føre til at man fikk et nyliberalt og sosialt ødeleggende europeisk frihandelsområde, hvor det i motsetning til i EU ikke bare var dårlige og utilstrekkelige demokratiske og sosiale muligheter, men hvor disse overhode ikke eksisterte. For det andre ville mulighetene til å skape en europeisk integrasjon med sikte på å gjøre disse landene strukturelt stridsudyktige svekkes. For det tredje ser jeg på integrasjonen som en strategisk sjanse for de europeiske sosialstatene der den markedsradikale globaliseringens betingelser råder. På samme måte som nasjonalstaten i det 19. og begynnelsen av det 20. århundret utgjorde den politiske rammen hvor arbeiderbevegelsen og andre krefter kunne tøyse Manchester-kapitalismen, kunne i dag EU (sammen med de fortsatt betydningsfulle statene, de nasjonale samfunn og de sosiale og politiske kamper) utgjøre dette rommet. Riktignok skapes for tiden 40 eller til og med 50 prosent av EU-landenes bruttonasjonalprodukt gjennom internasjonal handel, men som for eksempel i Tyskland, foregår 4/5 av denne innenfor EU. EU er et enormt næringsareal som er i stand til å realisere et indre marked. Dette næringsarealet kunne brukes til å avverge en tilbakevending av en «laissez-faire kapitalisme» som oppstår gjennom en nyliberal globalisering, og dermed opprettholde, så vel som gjensidig utfylle og videreutvikle de forskjellige europeiske sosialstatsmodellene.

Fremdeles finnes det mer eller mindre sterke tilknytningspunkter for dette. På tross av at mange betydningsfulle sosiale og demokratiske goder allerede er blitt fjernet i Tyskland, Østerrike, Frankrike og andre land, har den innflytelsesrike amerikanske økonomen Jeremy Rifkin i grunn rett når han på spørsmålet fra en journalist om hvordan den «europeiske drømmen» skal finansieres når Europa i sine Lisboa-målsetninger retter seg etter USAs økonomiske modell, svarer: «Det er en feil. I Europa hører jeg stadig vekk: En sterk økonomi og sosialstaten står i

motsetning til hverandre. I statistikker over vekstorienterte økonomiske systemer er det landene i Nord-Europa som er ledende. Hvor ligger hemmeligheten? De har fornyet sin sosialstat ...» Nok et poeng i Rifkins sammenlikning mellom USA og Europa er det verdt å legge merke til: «Dere diskuterer rettigheter vi ikke engang kjenner til, for eksempel pensjon og rettslig vern for gravide kvinner i yrkeslivet. Menneskerettigheter og bærekraftig utvikling er viktige temaer i politiske diskurser. Den europeiske drømmen baserer seg på samarbeid. Derfor passer den også inn i en globalisert verden – i motsetning til den individualistiske amerikanske drømmen. «(Die Presse, Wien, 20. juli 2006) Man vil innvende mot Rifkins utsagn at den europeiske virkeligheten dessverre ikke er slik. Verken den europeiske politiske virkelighet eller de dominerende europeiske diskurser. Dette stemmer, men det forandrer ikke på det faktum at venstresiden bør gå lenger i sin kamp for sosiale og demokratiske endringer enn kun å yte motstand. Som Michael Krätze, professor ved universitetet i Amsterdam, hevder: «Den 'europeiske sosialstatsmodellen' har fremtiden foran seg. Den europeiske venstresiden kunne gjort det til sitt varemerke, til et felles prosjekt, dersom de bare ville våge det.» (*Widerspruch. Beiträge zu sozialistischer Politik*, Zürich 2005, hefte 48).

I den tidligere nevnte europeiske spørreundersøkelsen viser det seg at det også er et grunnlag for dette i befolkningen, selv om dette enda er på et nokså abstrakt plan. Følgende utfordringer anses som spesielt sentrale for den europeiske integrasjonen i de kommende årene: For det første en modernisering og demokratisering av fellesskapet, dets institusjoner og mekanismer og i denne forbindelse også dets grunnlovsprosess; for det andre må man finne ut hvordan man skal håndtere nye land som søker om EU-medlemskap samt utforske muligheter og grenser for en utvidelse. Til sist må man forholde seg til Europas sosiale dimensjon, noe som innebærer aspekter som bekjemping av arbeidsledighet og fattigdom eller også en videreutvikling av «Lisboa-strategien.»

Et nyliberalt regelverk i stedet for en bærekraftig grunnlov

Forkastelsen av den aktuelle grunnlovstraktaten fra venstresiden er etter min oppfatning berettiget og godt begrunnet. For meg er det likevel ingen tvil om at Den europeiske union trenger en grunnlov. En «grunnlov» som er i tråd med den amerikanske konstitusjonen av 1787 – verdens eldste skriftlige grunnlov som fremdeles er gjeldende – og den franske revolusjons forfatning. Vidtgående suverenitets- og andre rettigheter er blitt overført til EU uten at befolkningen har de individuelle rettigheter og effektive demokratiske påvirkningsmuligheter overfor EU-institusjonene de har krav på. Åtti prosent av avgjørelsene i det tyske parlamentet og 60 prosent av beslutningene i de tyske kommunestyrene er basert på avtaler og retningslinjer fra Brussel eller er i stor grad påvirket av disse. Uten en forfatning står Europa overfor truslene om desintegrasjon og anarkisk renasjonalisering. Men det må ikke kun dreie seg om å fjerne svakheter ved Nice-traktaten. En europeisk grunnlov må like mye sikre borgernes rettigheter og en omfattende demokratisering av EU. Den må danne et grunnlag som Europa kan støtte seg til i kampen for en fredeligere, mer sosial og miljøvennlig verdenspolitikk. Mangfoldet

av nasjoner, kulturer, politiske erfaringer og religiøse oppfatninger, og ikke minst de forskjellige forfatningstradisjoner, må gjenspeiles i en europeisk grunnlov. Og den må gi integrasjonen en varig, ny identitet og tiltrekningskraft og bidra til at den voksende kløfta mellom «europeiske borgere» og europeisk politikk forsvinner.

Det er verdt å merke seg at nesten to tredjedeler av de som ble spurt i det nyeste Eurobarometeret uttalte seg positivt om et europeisk grunnlovsprosjekt. Dette betyr at holdningene til dette temaet har forblitt forholdsvis uendrete. Spørsmålet om man ga sitt samtykke til den aktuelle grunnlovstraktaten ble for sikkerhets skyld ikke stilt. I en separat meningsmåling fra i fjor var omtrent halvparten for at man skulle foreta en reforhandling av grunnlovsteksten. Enda tydeligere var avslaget blant velgerne i Frankrike og Nederland (29. mai, hhv. 1. juni 2005) med ca. 55 hhv. 61 prosent som stemte nei.

Selv om nasjonalt spesifikke årsaker naturligvis spilte en rolle når det gjaldt forkastelsen av EU-grunnloven, hadde nok store deler av befolkningen gjennomskuet at den sosiale delen av loven var svak (i Frankrike ble teksten sendt til alle husholdninger og var gjenstand for diskusjoner og forum). Faktisk er det i enkelte velklingende avsnitt av teksten ikke mulig å overse at dokumentet er basert på et nyliberalt konsept. Man finner i den første, heller deklarasjonsdel av traktaten begreper som sosial beskyttelse og rettferdighet eller full sysselsetting. I den avgjørende tredje delen er det derimot ikke lenger noe snakk om noen «sosial markedsøkonomi» (art. I-3, avsnitt 3), men i stedet om prinsippet om «en åpen markedsøkonomi med fri konkurranse» (art. III-177). I valutapolitikken konsentrerer man seg om og begrenser seg til å sikre stabile priser (art. III-185). Dette er praktiske politiske handlingsdirektiver med forutsigbare, fatale konsekvenser. Når det gjaldt grunnrettighetscharteret, trakk de regjeringene som sist hadde truffet beslutningene omkring grunnlovsteksten til og med i nødbremsen: Ved opptaket av «kommentarer til grunnrettighetscharteret» som protokoll til grunnlovstraktaten, ble den rettslig bindende karakteren, i sær av de sosiale grunnrettighetene betydelig svekket.

Tilhengere av grunnloven vil sikkert komme med den innvending at det ikke er mulig å gjennomføre maksimumskrav i et slikt dokument og at man ikke kan veie hvert ord på en gullvekt. Jeg er klar over at det er ønskelig at grunnlovstraktaten skal basere seg på kompromisser. De nevnte aspektene er likevel så essensielle at de ikke kan være gjenstand for byttehandel.

Dette gjelder ikke minst sikkerhetspolitikken. Grunnloven tar ikke bare sikte på militær innsats også utenfor unionsterritoriet, men er vel også unik i sin felles målsetting om permanent opprustning. Hva slags fredelige midler man planlegger å bruke for å bekjempe stridigheter og å forebygge konflikter kommer dårlig fram. Hvordan forholder dette seg til FN-loven som legger vekt på en ikke-militær krigsinnsats og anser militær innsats som siste utvei og hvor denne er pålagt strenge begrensninger?

Regjeringene har ikke på noen måte gitt opp håpet om å gjøre denne grunnloven til grunnlaget for en nyliberal politikk i Europa, på tross av «istiden» etter folkeavstemningene i Frankrike og Nederland.

Utvidelse som en utfordring

Diskusjonen omkring grunnloven har umiddelbar innvirkning også på spørsmålet om framtidige medlemskap i EU – en ytterligere strategisk utfordring for integrasjonen. De som går inn for flere medlemskap (slik som store deler av venstresiden i EU-landene), vil også måtte beskjefte seg med de nødvendige og svært vesentlige institusjonelle reformene av EU og dens demokratiske utforming. Det er ingen tvil om at EUs mekanismer, institusjoner og avstemmingsprosesser som opprinnelig ble laget for et halvt dusin stater, ikke er egnet for framtidige utvidelser. De er ikke engang tilstrekkelige for dagens stadig økende medlemsland. Dette er først og fremst fordi man ønsker at dagens maktforhold i Europa skal bestå og de nasjonale interessene skal få fortsette å dominere. De nye medlemskandidatene må ta konsekvensene av det man i dag ofte betegner som en «manglende ekspansjonsevne» med henblikk på forkastelsen av grunnloven.

Spesielt dramatisk er det at disse statene ved hjelp av en utrolig kraftanstrengelse, har bøyd seg for EUs retningslinjer og oppfylt de såkalte København-kriteriene, som satte høye sperrer for nye medlemskap samtidig som de omtrent ikke tok hensyn til kandidatenes nasjonale forhold og interesser. Men først og fremst mangler EU en strategi for hvordan de skal omgås ønsket om nye medlemskap. Jeg anser en utvidelse av medlemsland som riktig dersom de respektive befolkningene ønsker dette og de demokratiske, menneskerettslige og andre krav tilfredsstilles. På denne måten kan et EU-medlemskap for statene på den vestlige delen av Balkanhalvøya bidra betydelig til å få bukt med fortsatt ulmende konflikter i dette området. Likevel har det spesielt i de siste månedene vist seg at veien for disse statene inn i EU ikke er så enkel. De strenge retningslinjene som Brussel har lagt for samarbeidet mellom disse landene og den internasjonale krigsforbryterdomstolen for det tidligere Jugoslavia, må anvendes også ved andre brudd på folkeretten og menneskerettighetene. Det at man faktisk har tiet om og latt være å reagere på CIA-bortførelser i Makedonia eller andre illegale aktiviteter utført av amerikanske sikkerhetstjenester i noen av de statene som søker om medlemskap, og at dette tydeligvis er blitt tolerert av de respektives lands regjeringer, er en fallitterklæring for EU-kommisjonen og Rådet. At disse metodene, tatt i bruk av de hemmelige sikkerhetstjenestene, ble tolerert også innenfor EU, noteres kun som en sidebemerkning.

Også for Tyrkia førte utsiktene om et EU-medlemskap, i hvert fall for en tid, til lange, forsinkete demokratiske anstrengelser. Men meningene omkring et medlemskap for akkurat dette landet, er svært delte. Sannheten er derimot at Den europeiske unionen ikke på noen måte er noen eksklusiv eller «kristelig-vesterslandsk» klubb. I tråd med de forskjellige avtalene er EU åpent for ethvert europeisk land. På tross av at den største delen av det tyrkiske territoriet ligger i Asia, gjelder dette kriteriet entydig også for dem: Tyrkia har lenge vært medlem av Europarådet og Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa, så vel som av andre institusjoner. Dette ble det aldri stilt noe spørsmålstegn ved.

Samtidig ser vi åpenbart en del graverende og svært alvorlige problemer når det gjelder Tyrkia. På tross av en på mange områder positiv utvikling de siste årene,

foregår det ofte massive brudd på menneskerettigheter og minoritetsrettigheter i Tyrkia. I sær er kvinnes og kurdernes situasjon fremdeles bekymringsverdig. Elementære politiske rettigheter som ytringsfrihet og pressefrihet, grunnleggende demokratiske prinsipper som sivil og parlamentarisk kontroll av militæret, blir ikke virkelig respektert. Tortur står fremdeles på dagsordenen i tyrkiske fengsler. Mange lover som er ment å skulle få bukt med slike problemer, blir ikke iverksatt. Også de sosiale og økonomiske forskjellene i landet er dramatiske. I gjennomsnitt oppnår Tyrkia kun 22 prosent av de 15 opprinnelige medlemslandenes inntekt pr. person. Utviklingsnivået i den sydøstlige delen av landet hvor det hovedsakelig bor kurdere, er enda svært mye lavere. I tillegg holder Ankara fast ved okkupasjonen av Nord-Kypros og anerkjenner i praksis ikke republikken Kypros, et av medlemslandene i EU, sin suverenitet. Uten omfattende og praktiske endringer i Tyrkias politikk, uten en fullstendig tilfredsstillende av København-kriteriene, kan ikke Tyrkia bli medlem av EU.

Sosialpolitikk på sidespor

At store deler av befolkningen ifølge eurobarometeret fra i fjor vår er imot nye utvidelsesrunder (42 prosent av de spurte er imot), har åpenbart mindre med politiske aspekter å gjøre, enn med den berettigete bekymringen for en uvisse økonomisk og sosial framtid i EU-Europa. Faktaopplysninger bidrar ikke akkurat til å berolige befolkningen: I begynnelsen av år 2006 var ifølge offisiell EU-statistikk 18,4 millioner mennesker i EU arbeidsledige.

Den – praktisk talt – manglende sosialpolitikken i EU er det tredje sentrale problemfeltet i Europas utvikling. Hovedproblemet i EU-politikken, som er mest synlig i Maastricht-traktaten og i grunnlovsutkastet, har alltid vært at sosialpolitikken i beste fall har vært ansett som et vedheng, et instrument eller en viss «støtdemper» for markedsutviklingen. Dette er også tilfellet i «Lisboa-strategien» som ble startet i år 2000. I europeisk sammenheng ble det amerikanske sosialsystemet nå til et forbilde og ved hjelp av EU-politikken presset på nasjonalstatene: Erklæring av sosialstaten som et økonomisk og konkurransemessig hinder, privatisering og markeds kapitalistisk orientert sosial forsikring og deregulering av arbeidsmarkedene. Dette er noe mange nasjonale regjeringer ikke våger å gjøre like åpenlyst. På ett viktig punkt skiller man seg likevel fra USA. Mens Washington retter sin finans- og økonomiske politikk etter sitt eget indre marked, satser EU-kommisjonen og Rådet på det globaliserte, markedsliberale verdensmarkedet og kostnads konkurranse mellom de forskjellige medlemslandene i stedet for å utnytte og utvikle det store europeiske indre marked, etterspørselen i det europeiske indre marked og en felles solidarisk økonomisk politikk.

Offisielt poengterer Lisboa-strategien sammenhengen mellom økonomisk vekst, sysselsetting og sosialt samhold. De pålagte «sosialreformene» som nå er blitt gjennomført i hele EU tar dog sikte på å omforme sosialstaten etter prinsippet om «et individuelt ansvar for egen person.» Det betyr for eksempel at man innskrenker det offentlige pensjonssystemet for sikring av alderdommen til en grunnforsikring som på langt nær garanterer at man sikrer seg mot fattigdom. I sær fordi priori-

tering av en kapitaldekket, privat og bedriftsbasert pensjonsordning skal tjene dannelsen av et europeisk finansmarked. I helsevesenet baserer man seg utelukkende på «medisinsk nødvendige» lovbestemte ytelser og høyere tilleggsbetalinger. På tross av at man i 2006 bekreftet denne strategien, har man i stor grad gått bort ifra mange arbeidsmarkedspolitiske mål. I sin helhet kan man ikke registrere noen omlegging til noe vedvarende bærekraftig system blant de sosiale «reformene», men derimot trekker de europeiske statenes seg tilbake fra et kollektivt omsorgssystem.

Med dette rundes sirkelen for meg: De som i Tyskland eller Frankrike kjemper for en ny oppblomstring av sosialstaten, må ta hensyn til og akseptere den europeiske integrasjonen som avgjørende rom for denne kampen. De som ikke vil gi opp prosjektet om en europeisk integrasjon, kan og må kun se dette i perspektivet av Europa som en sosialunion. Uten en grunnleggende endring av Europas økonomiske politikk i stedet for Lisboa-prosessen «New Economy», vil det ikke være mulig å oppnå dette målet. Sosialt samhold, sosial sikkerhet og en økologisk bærekraftig utvikling må både være EUs sosiale mål og en integrerende del av unionen. De nødvendige grunntrekkene i EUs politikk for å oppnå dette målet, er opplagt:

- et økonomisk samarbeid mellom Den europeiske sentralbanken, medlemslandenes økonomi- og skattepolitikk og lønnspolitikken,
 - en mindre spent pengepolitikk,
 - en produktivitetsorientert lønnspolitikk,
 - en strategi for å oppnå et bærekraftig indre marked,
 - en budsjettpolitikk som øker offentlige investeringer, forskning og utdanning samt utviklingen av menneskelige ressurser,
 - en konsekvent likestillingspolitikk, og
 - en sosialunion med europeisk minstestandard for sosiale ytelser, lønn og bedriftsskatt som gradvis stiger.

Dette ville være en virkelig reform av EU. Kombinert med en vedvarende demokratisering av EU som må fastsettes skriftlig i en felles grunnlov, og en utvidelsespolitikk basert på rettferdighet og likestilling, vil EU ha gode sjanser. Det er også i denne retningen venstresiden har et ansvar og en mulighet.

Oversatt fra tysk av Folium Forlag Translatørservice.

Vil Europas borgere ha resultater eller demokrati?

EU- toppmøtet sommeren 2006 i Brussel erklærte at EU i den forlengede tenkepausen skal konsentrere seg om å levere resultater til borgerne. Men hvilken kulturforståelse ligger bak «Resultatene Europa»? Saken er at borgerne kun vil akseptere både populære og upopulære EU-beslutninger om styreformen har demokratisk legitimitet.

Tony Blair sier det. Anders Fogh Rasmussen sier det. EU-kommisjonens president Barroso sier det også. Og til og med EUs statsministere ga på toppmøtet i Brussel 15. – 16. juni uttrykk for det samme. Etter det franske og nederlandske nei er EU ute i en reell «forfatningskrise». Usikkerheten er stor. Derfor skifter retorikken nå til at EU først og fremst skal gi borgerne sine resultater: «delivery of concrete results». Det er imidlertid grunn til å se litt nærmere på demokratisynet dette snakket om «Resultatene Europa» avspeiler.

Her er et sentralt sitat fra toppmøtets konklusjoner: «Etter det siste årets tenkepause bør arbeidet nå konsentreres om å frembringe konkrete resultater og gjennomføre prosjekter. Det europeiske råd tilslutter seg en tilnærming i to spor. På den ene side bør de mulighetene som ligger i eksisterende traktater utnyttes best mulig med tanke på å levere de konkrete resultatene borgerne forventer.»

Det andre sporet beskrives som utarbeidelsen av rapporten om forfatningsforslagets framtid, som skal framlegges i 2007.¹

Minner om Ludvig den fjortende

«...levere de konkrete resultatene, som borgerne forventer». Hvorfor føles denne språkbruken så gal? Man begynner umiddelbart å se for seg Louis XIV eller Christian IV. Grunnloven og dens spilleregler for Den europeiske union er forkastet. Gi borgerne kaker i stedet, så vil de kanskje holde seg i ro... Saken er jo at alle disse statsministrene sa ja til et grunnlovsforslag, som ble forkastet i to land og som uten tvil ville blitt forkastet i enda flere, hvis ikke folkeavstemningene i Danmark og kanskje England var blitt avlyst. Hvordan kan disse herrene, og én dame, da påstå at de vet hva vi borgere ønsker?

Samtidig har toppmøtet bestemt at det i anledningen av at Romatraktaten er 50 år i 2007 skal konstrueres en erklæring om Europas verdier og ambisjoner, som

Av Drude Dahlerup,
professor i statsvitenskap
ved Stockholms Universitet
og styremedlem i danske
NyAgenda

regjeringslederne høytidelig skal skrive under. Jeg tror mange vil tenke som meg: Not in my name!

Avpolitisering

Der er i virkeligheten snakk om en avpolitisering. EU vil levere resultater – men hvilke resultater? Det er, Mr. Barroso og Hr. Fogh Rasmussen, ikke mulig for dere å levere resultater, som alle borgere synes går i riktig retning. Man kan kanskje komme på enkelte saker, som alle vil slutte opp om. Men på de fleste politikkområder brytes meningene. Diskusjon og meningsutveksling er demokratiets vesen. Noen ganger vinner man, noen ganger taper man. Noen befolkningsgrupper taper oftere enn andre, selvsagt. Og særlig i EUs lukkede beslutningsprosesser.

Det er nemlig kun hvis man oppfatter de politiske institusjonene som legitime at man som borger er villig til også å akseptere beslutninger som går én imot. Kun hvis beslutningene er tatt under demokratiske former, etter avveining av ulike interesser og etter offentlig diskusjon av alternativer, har beslutningene legitimitet i befolkningen. Og det er her hunden ligger begravd. Derfor kommer man ikke utenom diskusjonen om EUs demokratiske underskudd.

Historisk sett har befolkningene i Europa aldri vært så velutdannede. Allikevel har EU-eliten store betenkeligheter med å involvere befolkningen i beslutningsprosessene. Det er paradoksalt.

Hva er galt med resultater?

Der er naturligvis ikke noe galt med å levere resultater. Men er det det eneste borgerne vil ha? Og hvis borgerne ikke har innflytelse, hvem skal da tolke deres ønsker, hvem skal veie de forskjellige interessene opp mot hverandre? Da EU-kommisjonens president Barroso var i Danmark i fjor talte han om kommisjonens beslutning av 10. mai 2006, som nettopp handler om å levere resultater gjennom «a citizen's agenda, delivering results for Europe».

Hvilke resultater er det som skal markedsføres? Ja, nettopp markedsføres, for dette lukter av spindoktor. EF/EU har eksistert siden 1957, og først nå skal det handle om resultater. Det henger trolig sammen med at det ikke lengre går å basere prosjektet på en drøm om en bedre framtid – «en stadig snevrere union».

Barrosos opplyste enevelde

I sin tale til det danske Folketinget 19. mai i år tar kommisjonspresident Barroso folkehøringen i Odense som et uttrykk for danskenes mening – akkurat som Anders Fogh Rasmussen gjør det. Barroso sa: «Det viktigste resultatet av dialogen er at danskene ikke ønsker mindre Europa. Tvert imot forventer de et Europa som arbeider, et Europa som oppfyller deres behov – et «Resultatenes Europa».²

Hvordan vet Barroso og Anders Fogh hva danskene mener? Nå fikk vi ingen folkeavstemning og derfor ingen folkelig diskusjon om EU. 500 nok så alminnelige borgere kan aldri være lik folket. Demokrati er å samtale – først og fremst innbyrdes mellom borgerne. Det er her meningene dannes. Meningsdannelsen skjer gjennom dialog, og derfor har meningsmålingene alltid vært så dårlige til å finne folke-

viljen om EU-spørsmålet, som for de fleste er et hvilende spørsmål inntil debatten starter ved kjøkkenbordet og på arbeidsplassene.

Forsøket på å føre fokuset over på konkrete resultater, som forventes å få folk til å elske unionen, er i virkeligheten et forsøk på avpolitisering. Ærlig talt, hvis det alene er resultatene som teller, og hvis den politiske eliten vet hva borgerne ønsker, så kan vi vel like godt starte reisen tilbake til det opplyste eneveldet.

Noter

1) Formannskapetets konklusjoner fra toppmøtet 15-16. juni 2006. Finnes på dansk på utenriksdepartementets hjemmeside, <http://www.um.dk>.

2) Tale på engelsk av José Manuel Barroso, formann for EU-Kommissjonen: A Citizens Agenda - Delevering Results for Europe. Folketinget 19. mai 2006.

Oversatt fra dansk av Cathrine S. Amundsen.

Av Jonas Sjöstedt,

tidligere medlem av EU-parlamentet for svenske Vänsterpartiet

Reformer som kunne forandre EU

I respekt for resultatene fra folkeavstemningene i Frankrike og Nederland må forslaget til ny EU-konstitusjon helt forkastes. De nasjonale parlamentenes makt må øke og EU-kommisjonens makt beskjæres. Retten til å foreslå nye lover i EU bør i framtiden tilhøre de folkevalgte i de nasjonale parlamentene, ikke byråkratene i Kommisjonen.

Sommeren 2005 ble forslaget til ny konstitusjon for EU avvist med klar majoritet og høy valgdeltagelse av velgerne i Frankrike og Nederland. Avstemningene i begge landene ledet til at ratifiseringen av konstitusjonen i andre medlemsland ble avbrutt.

Opinionsmålinger i en rekke andre EU-land pekte på at forslaget hadde blitt avvist også der om folket hadde blitt spurt. Min egen overbevisning, bekreftet av opinionsmålinger, er at også de svenske velgerne hadde stemt nei til konstitusjonen om de hadde fått sjansen.

Den avgjørende grunnen til at riksdagsflertallet ikke ville ha en folkeavstemning var sannsynligvis at de var redd for å tape den. Avstemningene og kritikken viser tillitskløften mellom befolkningen og den politiske makteliten i EU, men også en saklig begrunnet kritikk mot selve den foreslåtte teksten til konstitusjonen.

Hvis kløften mellom elite og befolkning skal kunne overkommes, er det avgjørende at resultatene fra folkeavstemningene respekteres og at forslaget til konstitusjon derfor helt forkastes. Om det ikke skjer, og man i stedet kommer tilbake med samme tekst i en eller annen form, vil mistroen mot EU øke ytterligere.

Underkjente superstaten

I stedet for det gamle forslaget til konstitusjon trengs det et nytt forslag som tar hensyn til den kritikken som framkom mot teksten. Når man analyserer velgernes argumenter mot konstitusjonen, består de av flere deler. Det var en tydelig kritikk mot at EU ble for mektig og sentralstyrt, samtidig som unionen har store demokratiske mangler. Utviklingen av EU i retning av en superstat, som svekker det nasjonale demokratiet, ble underkjent. Det var også kritikk mot militariseringen av unionen.

Tvertimot hva mange har hevdet, var det derimot bare en mindre del av velgerne i Frankrike og Nederland som var imot EU-medlemskapet som sådan eller som oppga utvidelsen av EU som argument for sin nei-stemme.

Det ble også rettet mye kritikk, særlig fra venstre, mot at EU-traktaten i seg selv

anviste en høyrevridd politikk med avreguleringer og en ensidig økonomisk politikk som gjør det vanskeligere å bekjempe sosial urettferdighet. Teksten hadde svært lite å tilby den som ville ha en politikk for en bedre sosial situasjon, en mer offensiv miljøpolitikk eller som ville gjøre noe med den urettferdige verdensordenen.

Et spesielt viktig spørsmål i denne debatten er vilkårne for arbeidskraftens bevegelse innenfor EU. Den nye EU-konstitusjonen inneholder bestemmelser om et avregulert marked for arbeidskraft og krav om at direktiv for avregulering av tjenestesektoren skulle arbeides fram. Mange venstre- og arbeidervelgere kritiserte, med rette, konstitusjonen for at den skulle kunne anvendes som en basis for angrep mot lønnstagneres rettigheter. Det var disse venstreløstingene som utgjorde mesteparten av neisidens stemmer i såvel Frankrike som Nederland.

12 reformer

Hvordan skulle så reformer av EU som virkelig skulle kunne få folkelig støtte se ut? Her følger noen forslag til endringer av EU-traktaten, 12 stykker, som skulle lede EU i en annen retning og imøtegå kritikken. Forslagene forsøker å demokratisere EU; å skape en traktat som i seg selv ikke påtvinger landene en viss politisk innretning, reformer som gjør det lettere å bekjempe sosiale problem i EU samt forandringer som skulle innebære at EU spiller en mer positiv rolle i det globale samarbeidet.

For å demokratisere EU kreves det at makten avgrensnes og kontrolleres av de nasjonale demokratiene. Hvis den avgjørende makten over EU-politikken plasseres i de nasjonale parlamentene så kan det som skjer i EU få en virkelig demokratisk forankring og bli en del av den nasjonale politiske debatten.

1) De nasjonale parlamentenes makt må øke og EU-kommisjonens makt beskjæres. Retten til å foreslå nye lover i EU bør i framtiden tilhøre de folkevalgte i de nasjonale parlamentene, ikke byråkratene i Kommisjonen. Kommissærene bør i framtiden utpekes, og kunne avsettes av, de nasjonale parlamentene. På denne måten forankres makten over EU i de nasjonale demokratiene.

2) All lovgivning må skje i offentlighet slik at de nasjonale parlamentene, og dermed velgerne, kan stille de som gir lovene til ansvar og gi dem tydelige mandat. Det innebærer at både rådsmøtene og ambassadørmøtene, Coreper, der lover i praksis stiftes må bli offentlige. En regjering skal bare kunne stemme for et forslag om den har støtte for det i sitt nasjonale parlament.

3) EUs makt må avgrensnes og beslutningsretten i medlemslandene beskyttes slik at makt deleningen overfor EU blir tydelig. Det krever at «pasarellen» [uttrykk for en gangbro, hvor man uten videre kan gå fra enstemmighet til flertallsavgørelser, red.anm.] og fleksibilitetsklausulen i konstitusjonen skrutes for godt. Disse ga EU mulighet til å utvide sitt maktområde på egen hånd uten å endre traktaten ved å spørre de nasjonale parlamentene.

Politisk nøytral

Høyrepolitikken må overprøves. Beslutninger i EU skal styres av folkeflertallet, ikke markedsliberal politik som er skrevet inn i teksten. Bare hvis EU-traktaten

gjøres formålmessig nøytral kan den aksepteres av ulike politiske retninger.

4) Alle formuleringer som krever avreguleringer og fritt marked som overordnet mål bør strykes fra traktaten slik at den blir politisk nøytral.

5) Alle regler om miljø, forbrukerbeskyttelse og alkoholpolitikk skal være minimumsregler. Det indre markedet skal ikke kunne forhindre landene i å ha en mer ambisiøs politikk selv om det begrenser handelen for visse varer. Et land skal alltid ha rett til å føre en mer progressiv politikk, men ikke en med lavere ambisjoner. På denne måten får landene i EU bli forbilder innenfor miljøområdet ved å ha strengere krav og få fram ny teknikk.

6) I traktaten bør det skrives inn at den frie bevegelsen på arbeidsmarkedet skal skje med full respekt for nasjonale lover og kollektivavtaler som er til for å beskytte lønnstagerne og deres sosiale rettigheter. På denne måten kan vi få et felles, åpent arbeidsmarked uten risiko for at arbeidere utnyttes til dårligere vilkår eller at lønnstageres rettigheter undergraves.

Valutaunionen skrangler

Valutaunionen må reformeres, ØMU-politikken har vist seg å være et hinder for å forbedre sosial velferd og sysselsetting.

7) Full sysselsetting og velferd må gjøres til overordnede mål for samordningen av den økonomiske politikken i EU. Disse målene bør i det minste likestilles med målet om å holde inflasjonen når sentralbanken tar beslutninger om valutapolitikken. Dermed kan valutapolitikken bli del av en helhetlig politikk for økonomisk utvikling og høyere sysselsetting.

8) Det bør innføres en demokratisk kontroll over ECB, euroens sentralbank. Det er urimelig at instruksjonene for en så mektig institusjon ikke kan påvirkes av folkevalgte.

9) Idag skrangler valutaunionen i hengslene. Det bør innføres en rett for land som har innført euroen til å gjeninnføre nasjonal valuta i ordnede former. Hvis det ikke kan skje, er det en risiko for at de store ulikhetene og spenningene som finnes innebygd i systemet leder til alvorlige kriser.

Globalt samarbeid

EU må innta en mer ansvarsfull rolle i verden. I dag preges politikken av at egeninteressene settes først samtidig som utviklingen i de fattigste landene i praksis forverres.

10) Militariseringen av EU må avbrytes. Planene om felles armé, forsvarsallianse og obligatorisk opprustning som preger konstitusjonen må skrotes. I stedet bør en uttrykt respekt for FNs beslutninger bli veiledende. På denne måten kan EU styrke det globale samarbeidet for fred og nedrustning.

11) Medlemslandene og deres parlament må få en sterkere demokratisk kontroll over hvordan EU agerer i handelspolitikken. Global rettferdighet og utvikling i de fattigste landene bør bli uttrykte mål for EUs handelspolitikk. I dag bestemmes den av EU-kommisjonen under sterk påvirkning av storindustrien, som med sine snevre interesser ofte får styre unionens posisjoner.

12) Målene for EUs jordbruks- og fiskeripolitikk må skrives om slik at miljø og en rettferdig global handel settes først. Alle eksportsubsidier må avskaffes, de ødelegger i dag mulighetene for å utvikle jordbruket i mange utviklingsland. Finansieringen og den nasjonale utformingen av politikken kan i det alt vesentlige føres tilbake til medlemslandene. Dermed kan store besparelser gjøres samtidig som handlingsrommet for det nasjonale demokratiet og nasjonale ulikheter vokser. På EU-nivå behøves bare regler for jordbruket som passer på at handelen ikke vriss og at gode miljøkrav følges.

Helt ny retning

Et EU som reformeres på denne måten vil i bunn og grunn endre utviklingsretning. Det ville bli en mer demokratisk og mindre sentralstyrt union. Makten for tjenestemennene ville minske mens åpenheten og de folkevalgtes makt ville øke.

Traktaten ville bli politisk nøytralt og gi folkeflertallet muligheten til å styre unionens politiske innretning. Det ville bli et EU som i sine egne land, men også globalt, kunne gjøre betydelig mer for sosial rettferdighet og et bedre miljø. Det ville være noe helt annet enn den sentralstyrte og demokratisk mangelfulle statsdannelsen på markedsliberal grunn som den foreslåtte konstitusjonen var ett steg på veien til. Den forkastede konstitusjonen ble utarbeidet av et konvent der EU-kommisjonen og føderalistisk innrettede EU-parlamentarikere hadde en avgjørende innflytelse. Det viste seg at tankene deres om å forvandle EU i retning av et Europas forente stater hadde svært liten støtte blant EUs befolkning.

En ny endring av EUs traktat må få et annet innhold, men også arbeides fram og vedtas i en framgangsmåte som har folkelig tillit. Hvis man bruker et konvent så bør det bestå bare av representanter fra nasjonale parlament. Det er også de nasjonale parlamentene som til slutt må vedta eller forkaste en ny traktat. Jo flere land som lar avgjørelsen styres av en folkeavstemning, desto større demokratisk forankring. Med et annet innhold i traktaten og en mer demokratisk arbeidsmetode når det vedtas kan EUs utvikling gjenvinne en del folkelig tillit.

Etter at konstitusjonen var avvist i Frankrike og Nederland, brøt det ut en viss forvirring i EU. De fleste landene avbrøt sin prosess med å ratifisere forslaget via folkeavstemning eller beslutning i nasjonale parlament. I stedet bestemte man seg for en refleksjonsperiode. Men EUs ledere har ikke klart uttalt at forslaget har falt, til tross for at en forandring av EUs traktat krever at alle landene stemmer for det.

Mye tyder på at ledende krefter i EU vil komme tilbake med samme forslag i løpet av et par år. Refleksjonsperioden har i så fall bare handlet om at EUs maktelite har reflektert over hvordan man kan kjøre over opinionen i medlemslandene.

Det ville være den dårligste av alle løsninger av flere grunner. Det ville innebære at et dårlig forslag til konstitusjonen gjenoppstår. Som igjen betyr at EU viser at man ikke bryr seg om sine egne demokratiske spilleregler. Det medfører risiko for en dramatisk økt mistro mot unionen i befolkningen.

Oversatt fra svensk av Morten Harper.

Av Kartika Liotard,
EU-parlamentariker
fra det nederlandske
sosialistpartiet SP

Europas framtid: virkelige reformer først

Hvordan kan vi forklare at EU subsidierer tobakksdyrking samtidig som man vedtar lover mot røyking?

Den 5. juni 2005 sa 61,6 prosent av den nederlandske befolkningen «nei» til EU-konstitusjonen. Noen uker tidligere hadde folk i Frankrike gitt et lignende signal til EU: Den nåværende retningen unionen følger er ikke den innbyggerne ønsker. Den nederlandske regjeringen og alle partiene i parlamentet har nå ved flere anledninger slått fast at på grunn av resultatet i folkeavstemningen vil de ikke under noen omstendigheter ratifisere denne konstitusjonen.

Hvorfor stemte det nederlandske folket «nei»? Hvilke saker og tema i konstitusjonen protesterte de sterkest imot? Undersøkelser viser at folk stemte imot konstitusjonen av en rekke årsaker. Det er absolutt ikke tilfellet at resultatet bare var et protestvalg mot regjeringen som enkelte har hevdet. Heller ikke var det en fremmedfiendtlig proteststemme mot Tyrkias mulige medlemskap i EU. Grunnene folk hadde for å stemme imot konstitusjonen er ganske varierte: Noen følte de ikke var godt nok informert, noen mente EU sløste med skattebetalernes penger og at Nederland måtte bidra for mye, andre var imot EUs nyliberale politikk og mange ville ikke at Nederland skulle gi opp mer selvstyre til unionen. Utfallet av avstemningen viste ikke bare en motstand mot konstitusjonen, men også utbredt misnøye med EU som helhet, på tross av det faktum at et stort flertall av den nederlandske befolkningen er for europeisk samarbeid.

Nederlandsk nei-kampanje

For å lære mer om årsakene til «nei»-resultatet er det nyttig å bruke et øyeblikk på kampanjen til det største «nei»-partiet, mitt eget Sosialistpartiet (Socialistische Partij, eller SP). Vår kampanje fokuserte på tre saker: Konstitusjonens udemokratiske natur, den nyliberale politikken den representerte og de militære elementene i dokumentet. Mangelen på demokrati kom svært tydelig fram i det faktumet at medlemslandene ville bli presset til å gi opp mer selvstyre på ulike områder og ville miste sin vetomakt. Dokumentet manglet også egnede muligheter for nasjonale parlamenter til å bli involvert i EUs politikktutforming.

Det nyliberale elementet i konstitusjonen var mest slående tilstede i artikler som påla medlemstatene å liberalisere sine tjenester så mye som mulig, noe som selv sagt er uakseptabelt for ethvert sosialistparti. Når det gjelder de militære delene,

etablerte konstitusjonen et Europeisk forsvarsbyrå (European Defense Agency) og fastslo at «medlemslandene skal gradvis øke deres militære styrker». Denne setningen alene var grunn god nok for oss til å avvise konstitusjonen.

Demokratisering

For å besvare hva Europas framtid bør være, er utgangspunktet for mitt parti disse tre elementene. SP avviser ideen om en europeisk hær, som det heller ikke er noen rettslig basis for i EU nå som konstitusjonen er nedstemt. Vi stritter også imot EUs nyliberale politikk og mener at det er avgjørende at medlemslandene ikke bare skal få ha offentlige tjenester, men også selv bestemme hvilke tjenester som bør være offentlige. Derfor er det nødvendig at EU tar et steg tilbake når det gjelder markedspolitikken. De siste årene har vi sett fullstendig uakseptable forslag og handlinger fra EU-kommisjonen i dette spørsmålet, fra de kontroversielle og nyliberale havne- og tjenstedirektivene til undersøkelser av påstått ulovlig statstøtte til Amsterdam Zoo.

EU må demokratiseres radikalt. Dette kan gjøres mest av alt ved å beholde medlemslandenes makt, samtidig som de nasjonale parlamentene får økt innflytelse. Innsyn og åpenhet må styrkes ved å gjøre EUs rådsmøter offentlige. Det burde også bli klart definert hvilke områder som skal håndteres på et europeisk nivå (for eksempel enkelte miljø saker, det indre varemarkedet) og hvilke som absolutt ikke skal det (utdanning, helsevesen, offentlige tjenester, straffelov etc.).

På denne måten kan vi unngå mer uønsket og unødvendig EU-lovgivning. Dessuten bør EU-parlamentets posisjon styrkes, ved å gi det full lovgivningsmakt for budsjett og gjøre det ansvarlig for europeiske vaktbikkjer som revisjonsretten og antisvindelorganisasjonen OLAF.

Kutt i pengesløsingen

Mange av disse endringene kunne gjennomføres allerede i morgen, mens andre forutsetter en ny traktat. Før vi en gang kan diskutere en ny traktat, mener jeg imidlertid vi først må håndtere noen av de store problemene som EU nå har. Disse problemene bør løses før vi begynner å skape nye strukturer.

Det mest slående og uakseptable problemet er plasseringen av EU-parlamentet, som nå reiser hver måned mellom Brussel og Strasbourg. Dette virker kanskje som en bagatell for enkelte, men jeg mener de er et stort sløseri (verdsatt til flere hundre millioner euro per år) som er symptomatisk for EUs sløsende politikk og uvilje mot reformer. Derfor bør det å velge én plassering for Parlamentet ha første prioritet.

En hovedsak i mye større skala er den felles landbrukspolitikken (CAP). Selv om enkelte reformer de siste årene har gjort politikken ikke fullt så dårlig som den var tidligere, er CAP fortsatt utrolig sløsende og gir mest subsidier til de bøndene som trenger dem minst (store landeiere som, for eksempel, den nederlandske dronningen får mest støtte). CAP fremmer et landbruk som er miljøfiendtlig og vond for dyrene. Hvordan kan vi i det hele tatt forklare den europeiske befolkningen at EU bruker enorme 900 millioner euro per år på å ødelege unionens overskudd av vin?

Hvordan kan vi forklare at EU subsidierer tobakksdyrking samtidig som man vedtar lover mot røyking? Og verst av alt; hvordan kan vi på noen måte forsvare EUs handelspolitikk for landbruksvarer, som omfatter dumping av vårt landbruks-overskudd med subsidier på markedene til tredjeverdensland, og dermed gjør det umulig for lokale bønder å overleve?

Lignende problemer er det også med EUs strukturfond. I teorien er disse fondene ikke så ille, for eksempel for å hjelpe fattige nye medlemsland med å ta igjen vesten. Men hvorfor må et land som Nederland, et rikt land som er en stor netto bidragsyter til EU, også få strukturmidler? Hvorfor trenger vi EU for å støtte våre egne, fattigere regioner? Hvorfor ikke selv betale for det direkte, og unngå massevis av sløseri i Brussel. Dessuten, som med jordbruksstøtten, er svindel et stort problem for strukturstøtten. I stedet for å ønske å øke dem, burde vi derfor forsøke å begrense EU-fondene – unntatt i de områdene, stort sett i Øst Europa, hvor det faktisk er behov for pengene.

Uenighetens stemme

Dette er noen av de forholdene som burde prioriteres i debatten om Europas framtid. Reformering av de nåværende institusjonene må settes foran drømmer om en føderalistisk framtid, som var så åpenbart tilstede i den foreslåtte konstitusjonen. Folk vil ikke ha et EU med store ambisjoner, de ønsker et EU som bare befatter seg med internasjonale saker når det er nødvendig og som man håndterer effektivt og åpent. Før vi i det hele tatt kan snakke om en ny traktat, for ikke å si en konstitusjon, bør EU løse de problemene man allerede har.

Den nederlandske befolkningen ga i 2005 et signal om at man var uenig i den retningen EU har valgt. Nå, over ett og et halvt år senere, føler de det samme. En nylig meningsmåling i Nederland viste at hvis det ble holdt en folkeavstemning i dag ville enda flere borgere stemme imot konstitusjonen. I siste nasjonale valg var det bare partier som var imot konstitusjonen som fikk flere seter i parlamentet. Mitt eget parti, som var det mest fremtredende i «nei»-kampanjen, tredoblet oppslutningen til 16,6 prosent og ble landets tredje største parti. Dette viser at kravet om reelle EU-reformer har bred støtte i Nederland. Hvis EU ikke vil fjerne seg enda mer fra befolkningen, må man begynne å lytte til denne uenigheten.

Oversatt fra engelsk av Morten Harper.

Europas framtid

Vi ikke kan fortsette å bygge morgendagens Europa med gårsdagens redskaper. Vi trenger den ekstra effektiviteten og demokratiet konstitusjonen ville gi. Dette er tidspunktet for å vise politisk besluttsomhet og vår overbevisning om fordelene ved en sterk europeisk union.

I fjor markerte vi Europadagen 9. mai ved å debattere Europas framtid. Jeg satt igjen med et sterkt inntrykk. Det virket åpenbart for meg at det var stor optimisme i de europeiske parlamentene for hva unionen kan oppnå. At det var en svært bred enighet om Europas framtidige retning. Framfor alt følte jeg en sterk konsensus om at EU nå trenger å bevege seg fremover. I Kommisjonen følte vi også en lignende konsensus blant Europas borgere. Det var en av konklusjonene av vårt initiativ Plan D. Dette ga oss et noe motstridende bilde. På den ene siden var det mange i Europa som snakket om en «europeisk lammelse» etter at ratifikasjonsprosessen [for grunnlovstraktaten, red. anm.] mislyktes. På den andre siden var det tydelig en sterke vilje til å flytte EU framover. Som jeg skal forklare, mener jeg EU har svart besluttsomt på denne viljen til å gå videre.

Én hånd bak ryggen

Først og fremst må vi vise at vi kan håndtere de vanskelige politiske utfordringene; at Den europeiske unionen kan handle stilt overfor et tilbakeslag. Men like viktig er det at vi ikke kan fortsette å bygge morgendagens Europa med gårsdagens redskaper. Vi trenger den ekstra effektiviteten og demokratiet konstitusjonen ville gi.

I november publiserte visepresident Wallström og jeg et notat utarbeidet av Kommisjonen som viser i detalj prisen ved grunnlovsforsinkelsen. På en rekke saksfelt skal unionen forsøke å levere effektiv politikk for borgerne med én hånd bundet bak ryggen.

Kommisjonen har siden tiltredelsen greid å vise lederskap og lansere nye initiativ. Siden mai har vi lagt frem nye initiativ på så ulike områder som maritim politikk og mobiltelefoner, Kina og posttjenester, innvandring og utvidelse. Enkelte av dem har allerede blitt hilset velkommen av Rådet og EU-parlamentet – inkludert vår visjon for å oppmuntre til innovasjon i Europa og forslaget om å etablere et europeisk teknologisk institutt. I utenrikspolitikken greide vi å gi et omfattende svar på krisen i Libanon, og bidra med politisk innflytelse, humanitær hjelp og økonomisk støtte.

Derfor har EU ikke stått stille siden mai. Langt derifra. Dagen etter vår siste debatt vedtok Kommisjonen vår tosporede strategi for å føre Europa framover. På

Av José Manuel Barroso,
EU-kommisjonens president

den ene siden et ambisiøst sett av tiltak rettet direkte mot forbrukernes interesser. En ny drivkraft i det indre markedet. En ny agenda for muligheter, tilgang og solidaritet. Praktiske tiltak som sørger for økt sikkerhet for Europas borgere. Konkrete tiltak for å gjøre Europas globale tyngde til noe mer enn summen av alle delene.

Og på den andre siden en rute som leder unionen fram til en institusjonell ordning. Det innebar en fremgangsmåte steg for steg som skapte et faktisk konsensus og som har satt oss på riktig vei. Denne framgangsmåten besto sin første prøve i juni med tilslutningen fra Det europeiske råd. Det markerte overgangen fra en refleksjonsperiode til en periode med mer aktivt engasjement. Dermed mener jeg vi er tilbake på sporet.

Vi trenger bare se på mangfoldet i sakene dere har håndtert for å forstå at EU ikke mangler ideer. Når jeg ser på behandlingen av EUs budsjettmidler leder dere an, utvikler ideer og prinsipper som vil være uvurderlige når vi lager vår egen budsjettevaluering.

Integrasjonens energiske kjerne

La oss se på fire områder mer i detalj. Jeg har lyst til å begynne med energi. Jeg vet at parlamenter over hele Europa, så vel som her i EU-parlamentet, har hjulpet til med å skru opp presset for endring. Så jeg var spesielt fornøyd med å se den vekten dere har lagt på energi på dette møtet. Det berører hverdagen til enhver europeer. De nylige blackoutene har igjen vist hvordan dette bare kan håndteres i en europeisk målestokk. Og dette er akkurat den typen ambisiøs politikk hvor vi bare kan oppnå framskritt ved et ekte partnerskap mellom de europeiske institusjonene og nøkkelaktører på nasjonalt plan – parlamentene, regulatørene, planleggerne og investorene. Som vi alle vet var energi kjernen i de tidlige dagers europeiske integrasjon. Nå er den tilbake.

Kommisjonen er i slutfasen med å forberede vår strategiske energivurdering (Strategic Energy Review). Den vil bli lagt fram i januar, hånd i hånd med en ny politikk mot klimaendringer. Målet er å etablere en virkelig europeiske energipolitikk som møter utfordringen om å sørge for konkurransedyktig, sikker og bærekraftig energi til Europa – og sikre at vi fortsetter å føre an når det gjelder å takle klimaendringene. Den globale etterspørselen etter energi stiger raskere enn tilbudet. Samtidig kan Europa i 2030 komme til å være avhengig av å importere 70 prosent av energibehovet. Energi forårsaker over 80 prosent av drivhusgassutslippene. Vi trenger nye mål for å redusere utslippoene, og nye tiltak som gjør disse målene oppnåelig. Det burde være vårt felles mål.

For det andre; utvidelsen. Jeg mener at de siste seks månedene har bidratt til å fjerne noen av misforståelsene om utvidelsen. I mai fremhevet jeg hvordan vi måtte vise at Europa ikke utvides av seg selv, men gjennom våre egne bevisste valg. De siste seks månedene har vist hvordan dette er sant, og resultatet er innlemmelsen av Bulgaria og Romania den 1. januar 2007. Denne avgjørelsen støtter demokratiske reformer i begge landene, som kunne ha mistet drivkraften hvis vi hadde utsatt tiltredelsen med enda ett år. Når det gjelder framtidige utvidelser har Kommisjonen utgitt en detaljert rapport om utvidelse og integrasjonskapasitet, som

beskriver hvordan unionen sikrer at utvidelsen tilfører unionen styrke og hvordan unionen arbeider hardt for å følge våre forpliktelser. anbefalingene angående Tyrkia har vist at hastigheten i utvidelsen er avhengig av resultater og respekt for lov og rett, et grunnleggende prinsipp for EU. Utvidelse er en prosess, det er ikke et ustoppelig rullebånd.

For det tredje; våre relasjoner til nasjonale parlamenter. I mai beskrev jeg våre intensjoner om å trappe opp kontakten med nasjonale parlamenter. Et nytt systemt er oppe og går. Forslag og høringsdokumenter sendes nå samtidig til nasjonale parlamenter. De kan se på sakene og kan velge å gi oss synspunkter. Og jeg kan forsikre dere om at disse synspunktene tas på alvor. Ny ordninger er på plass for å sikre at hver kommentar gjennomgås grundig og at et direkte svar gis.

Uten tvil vil noen av kommentarene være kritiske, andre vil være støttende. Det er svært naturlig. Men det faktum at nasjonale parlamenter er beredt til å vie energi på å delta i denne dialogen, er for meg bevis på deres engasjement for Den europeiske unionens framtid.

Kommisjonen vil fortsette å svare. Jeg vil selv trappe opp den direkte kontakten med nasjonale parlamenter gjennom besøk til en rekke medlemsstater de kommende ukene. Til tross for alt vi har oppnådd er det også et faktum at enkelte tiltak blir blokkert, mens vi venter på en institusjonell ordning. Og unionens forsøk på å tilføre større klarhet i vårt arbeid og introdusere flere mekanismer for innsyn og ansvar holdes igjen.

Nice-traktaten er ikke nok

Dette fører meg til noen ord om det fjerde området, selve konstitusjonstraktaten. Jeg mener Det europeiske råd i juni viste en ekte besluttsomhet om å gå videre – ikke bare for å håndtere de institusjonelle spørsmålene som et problem for unionen, men mer optimistisk som en virkelig mulighet. En mulighet til å vise at unionen ønsker reformer, ikke for sin egen del, men for at den bedre skal imøtekomme borgernes forventninger. Jeg mener vil skal holde fast på denne ideen.

EU-kommisjonen, og jeg personlig, støtter fullt ut prinsippene, verdiene og substansen i konstitusjonstraktaten. Som jeg har gjentatt mange ganger tidligere; Nice-traktaten er ikke nok. Som kommisjonsnotatet om kostnadene uten en konstitusjon viser, må vi løse utfordringene som ligger i kjernen av det institusjonelle spørsmålet: Å sikre at EU blir mer effektivt, mer åpent, mer helhetlig i våre eksterne handlinger og mer demokratisk ved å styrke rollen til de nasjonale parlamentene. For å oppnå dette er Kommisjonen rede til å støtte medlemslandenes innsats fullt ut, spesielt det tyske formannskapet de neste seks månedene.

Det er nødvendig at vi gjør en sterk innsats for å overbevise om hvorfor en aktiv, effektiv og demokratisk europeisk union, som er i stand til å forsvare sine interesser og verdiene til sine stater og borgere, trenger en institusjonell ordning. Her har vi alle en sentral rolle å spille. Jeg vil gjerne komme med en appell til alle dere som er direkte involvert i europeisk politikk. Dette er tidspunktet for å vise politisk besluttsomhet og vår overbevisning om fordelene ved en sterk europeisk union. Europa handler ikke bare om Brussel. Europa handler om alle medlemssta-

tene, med nasjonal parlamenter, som dytter prosessen fremover. Deres stemme om Europa må også bli hørt. Derfor, i de kommende månedene, håper jeg at vi alle sammen kan hjelpe til med å argumentere for hvorfor en oppdatering av Den europeiske unionens virksomhet er i vår alles interesse og, endre viktigere, til fordel for våre borgere.

Berlinerklæringen i mars vil gi oss en mulighet til å vise hvordan 50 år med europeisk integrasjon gir den riktige plattformen for framtiden. Det vil minne oss på hva som driver Den europeiske union – denne forunderlige blandingen av friheter, institusjoner og lover som omformer våre felles mål og felles verdier til konkret handling. Men Berlinerklæringen kan ikke bare se på våre tidligere suksesser. Den må også dekke våre visjoner for framtiden og bekrefte medlemstatenes forpliktelse overfor det europeiske prosjektet. Spesielt kan de europeiske politiske lederne fortelle de europeiske borgerne hvorfor Europa aldri har hatt det så bra som i løpet av de siste 50 årene, og hvorfor, hvis de vil ha det enda bedre, de trenger en enda sterkere europeisk union i de neste 50 årene.

Tale til felles møte for representanter fra de nasjonale parlamentene og EU-parlamentet (Joint Parliamentary meeting), Brussel 5. desember 2006.

Oversatt fra engelsk av Morten Harper.

Konsekvensene av mangelen på en europeisk konstitusjon

Den politiske substansen i konstitusjonstraktaten bør bevares så mye som mulig. De medlemslandene hvor innbyggerne ikke har godkjent ratifiseringen har et spesielt ansvar for å signalisere hvordan det vil være mulig å komme ut av blindgaten. Vi skal heller ikke glemme at over halvparten av medlemslandene allerede har ratifisert traktaten.

Det er mer enn ett tema vi kan diskutere i dag: Status for konstitusjonsdebatten, utarbeidelsen av Berlinerklæringen og styrkingen av Plan D.

Jeg har i dag gleden av å presentere for dere resultatet av en analyse av konstitusjonstraktaten, som er forberedt av Kommissjonen etter ønske fra presidenten og meg selv. Dette dokumentet presenterer de forbedringene som konstitusjonstraktaten ville gitt vårt institusjonelle rammeverk, hvis den hadde trådt i kraft som opprinnelig planlagt.

Det er et faktapregget dokument som i en konsis form presenterer de områdene hvor unionens handlinger ville blitt mer effektive, mer demokratiske og enklere – hvis vi kunne utnytte de nyskapingene som konstitusjonen ga. Dokumentet tar ikke bare for seg de institusjonelle mekanismene, som anvendelse av medbestemmelsesprosedyren på nye områder og nye måter for å telle flertallsbeslutninger i Rådet. Det berører også politikkområder hvor framgang kan være mulig. Kort sagt har vi forsøkt å presentere de områdene hvor unionens arbeid vil lide uten en konstitusjon. La meg oppsummere hovedpoengene:

Vi er alle enig i den udiskutable politiske betydningen av Charteret for grunnleggende rettigheter (Charter of Fundamental Rights). Hensikten med å gjøre charteret til en del av konstitusjonen var å gi EU et sett med grunnleggende rettigheter som ikke bare ville være rettslig bindende for unionen, dens institusjoner, byråer og instanser, men også for medlemslandene når de gjennomfører EU-lovgivningen. Uten konstitusjonen vil charteret fortsatt mangle bindende rettslig kraft. Dessuten mangler en tiltredelse av Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen rettslig grunnlag i de nåværende traktatene, og er derfor ikke mulig uten konstitusjonen.

La meg nå se på et ekstremt viktig politikkområde, nemlig frihet, sikkerhet og rettfærdighet. Dette er et område hvor europeiske borgere har veldig høye forventninger til unionen, spesielt når det gjelder kampen mot terrorisme og organisert

Av Margot Wallström,
EU-kommisjonens
visepresident med ansvar
for institusjonene og
kommunikasjonsstrategi

kriminalitet. Uten konstitusjonen vil det være vanskeligere å møte disse forhåpningene. Hovedgrunnene til dette ligger i det nåværende rettslige rammeverket, beslutningsprosessen som styrer samarbeidet for kriminalitetssaker og skillet mellom pilarene. Begrensningene i et vanlig samarbeid er snart åpenbare, spesielt når det kreves enstemmighet og når samarbeidet er avgrenset til myndighetsinstanser som mangler den demokratiske og juridiske legitimiteten som finnes i EUs framgangsmåte.

Konstitusjonen gjør fullstendig om på fullmaktene innenfor området frihet, sikkerhet og rettferdighet. Reguleringene av grensekontroll, visa, asyl og innvandring, samt juridisk og politisamarbeid, samles under en felles overskrift. De kommer – med få unntak – innenfor EUs framgangsmåte, og spesielt den vanlige lovgivningsprosedyren (medbestemmelse) samt vedtak med kvalifisert flertall. Dette ville gi en vesentlig forbedring av unionens kapasitet til å innføre felles tiltak for å håndtere migrasjonsbølger og møte risikoen for terrorisme og organisert kriminalitet.

Forpliktet til konstitusjonen

La oss nå se på et annet politikkområde, energi. Vi vet at eksplosjonen i oljeprisene, det plutselige problemet med gassforsyninger og forstyrrelser i elektrisitetstilførselen over hele Europa har understreket skjørheten i Den europeiske unionen og behovet for en felles energipolitikk. Disse utfordringene kan møtes mer effektivt på EU-nivå.

Kommisjonen har forpliktet seg til å vedta en ambisiøs energistrategi i 2007, med et mål om å etablere en faktisk europeisk energipolitikk. Uten konstitusjonen, som introduserer et rettsgrunnlag hvor energipolitiske tiltak kan vedtas gjennom medbestemmelsesprosedyren med EU-parlamentet, er unionens muligheter for å utvikle en vidtrekkende politikk fortsatt begrensede.

Også innenfor helseområdet ville konstitusjonen medført enkelte forbedringer, med en bestemmelse som ville la unionen vedta lover når som helst så lenge felles trygghet og sikkerhet er involvert. Dette er ikke avgrenset til helse og sanitære tiltak, men gjelder også sikkerheten ved medisinske produkter og kampen mot grensekryssende trusler som epidemier, kjemiske ulykker og biologisk terrorisme.

Konstitusjonen ville også styrke det deltagende demokratiet. Europeiske borgere rår så visst over en rekke virkemidler som lar dem lære om deltagelse i unionens politiske prosess. Uansett har refleksjonsperioden avslørt at kravet om deltagelse i EUs offentlige debatt er økende, og at borgerne er mer og mer ivrige etter å bli hørt. Fraværet av en konstitusjon fratar unionen en løsning i form av borgerinitiativet, hvor Kommisjonen kunne bli bedt om handle hvis en million underskrifter ble samlet inn.

Konstitusjonen ville gi nye instrumenter for å skape sammenheng, effektivitet og synlighet i utenrikspolitikken. I fraværet av en konstitusjon vil det ikke være noen ministerpost for utenrikssaker. Dette ville ha vært én innflytelsesrik aktør og en pilar for unionens eksterne politikk.

Vi må selvsagt også nevne de avgjørende nyvinningene konstitusjonen ville ha

introdusert for det institusjonelle rammeverket: styrkingen av demokratisk legitimitet takket være utvidelsen av medbestemmelsesprosedyren, forbedret involvering av nasjonale parlamenter og omdefinering av kvalifisert flertall som ville forenkle og legge til rette for beslutningstakingen i Rådet.

Dette er noen av temaene som behandles i dokumentet. Hva slags konklusjoner kan vi trekke fra denne analysen? Hovedkonklusjonen jeg trekker, i full enighet med president Barroso, er at det er mye Europa kan gjøre og har gjort med basis i de eksisterende traktatene. Men det er klart at unionen ville være bedre utrustet til å møte globaliseringens utfordringer hvis konstitusjonstraktaten var på plass. Unionen ville også fungere på en mer demokratisk og effektiv måte, både på internt og eksternt nivå. Det er grunnen til at vi fortsatt er forpliktet overfor konstitusjonens prinsipper og verdier.

Fornøyd med minitraktat?

Utfordringene som konstitusjonen omhandler har ikke forsvunnet. Problemene finnes fortsatt. Og ingen kan leve i en situasjon med endeløs usikkerhet. Vi trenger en løsning: For det første å stenge kløften mellom Europa og borgerne. En innspøyting av større ansvar og innsyn i de europeiske institusjonene vil hjelpe oss å oppnå dette. For det andre å forbedre effektiviteten i vår beslutningsprosess. Vi må ha kapasitet til å handle for å levere de tiltakene som vil tilfredsstille borgernes forventninger. Dette vil også gjøre det mulig å fortsette utvidelsen. Dette var også kjernen i rapporten som nylig ble lagt frem for parlamentskomiteen. For det tredje å sikre sammenhengen i vår utenrikspolitikk slik at vi spiller den rollen europeere og tredjeland forventer av oss i en globalisert verden.

Det er nå enighet blant medlemslandene om behovet for å gå videre med reformprosessen. Det siste møtet i Det europeiske rådet satte opp en tidsplan og ga et mandat til de kommende formannskapene. Vi håper at konstitusjonsprosjektet vil gjøre en betraktelig framgang under det tyske formannskapet. Og vi ønsker velkommen kansler Merkels initiativ for å presentere et veikart og en metode for å få til en institusjonell ordning.

Jeg kan forsikre dere om at Kommisjonen vil bidra til denne prosessen med konstruktive tanker. Vi står helt klart overfor en utfordring, og Kommisjonen vil bruke sin energi for å overvinne vanskelighetene og gjøre reformprosessen vellykket. Men dette er også et delt ansvar. Alle medlemslandene må forplikte seg til å finne et positivt utfall fra den nåværende fastlåste situasjonen. De medlemslandene hvor innbyggerne ikke har godkjent ratifiseringen har et spesielt ansvar for å signalisere hvordan det ville være mulig å komme ut av blindgaten. Vi skal heller ikke glemme at over halvparten av medlemslandene allerede har ratifisert.

Akkurat nå er forslagene og synspunktene varierte, for ikke å si enkelte ganger avvikende. Når tiden er inne vil Kommisjonen legge fram sine bidrag med ideer, som hjelp for å nå en løsning alle medlemslandene kan akseptere og som styrker Europas handlekraft.

Jeg mener den politiske substansen i konstitusjonstraktaten bør bevares så mye som mulig. Med andre ord bør den ideelle løsningen ikke være alt for langt fra den

nåværende konstitusjonen. Jeg tror ikke at vi igjen skal gå inn i endeløse forhandlinger om saker som ble løst – og det på en enstemmig måte – under arbeidet med den foreliggende traktaten.

Betyr dette at vi skal være fornøyd med en minitraktat, som bare omhandler noen få institusjonelle endringer? Jeg er ikke overbevist. Det er viktige politikk-områder hvor – som vår analyse viser – konkrete nyvinninger er gjort, og det burde også tas vare på. Dessuten utelukker jeg ikke at enkelte andre endringer i traktaten kunne forfølges, spesielt om det er nødvendige for å trenge igjennom den negative holdningen hos noen få medlemsstater. Men vi bør alltid huske tidshorizonten og ikke bli overambisiøse. Europa fortjener en ny sjanse, men har ikke råd til et feilsteg nummer to.

Berlin-erklæringen

La meg nå gå inn på to andre saker som er av felles interesse, nemlig forberedelsene til Berlinerklæringen og Plan D.

50-årsjubileet for underskrivingen av Romatraktatene vil gi en utmerket anledning til å gjenta vår forpliktelse overfor europeiske verdier og ambisjoner. Jeg har fortalt hvor stor vekt vi legger på den interinstitusjonelle dimensjonen i denne erklæringen. EU-parlamentets underskrift ved siden av medlemslandene og kommisjonen, som vi anbefalte tidligere i mai, vil demonstrere at unionen og dens institusjoner deler en felles visjon og arbeider i fellesskap for de samme målene.

Jeg tror det allerede har kommet fram en enighet om at dokumenter bør være kort, se på tidligere prestasjoner så vel som framtiden med et fokus på europeiske verdier. Jeg ser det som en anledning til å snakke med våre borgere og uttrykke vår europeiske visjon og våre verdier, som særlig er fred, menneskerettigheter og bærekraftig utvikling. Selvsagt må en viktig del av denne erklæringen, som skal vedtas i etterkant av den femte utvidelsen [Romania og Bulgaria, red. anm.], være viet denne suksessrike prosessen.

Jeg vet at enkelte frivillige organisasjoner allerede har uttrykt vilje til å bidra til denne utarbeidelsen og jeg ønsker bidragene deres velkommen. Noen av dere har uttrykt ønske om å etablere en interinstitusjonell arbeidsgruppe for å skrive erklæringen. Det tyske formannskapet, som ledet dette arbeidet, ser ut til å være mer for en enklere fremgangsmåte. Vår president vil være involvert og jeg er helt sikker på at både Parlamentet og Kommisjonens synspunkter vil bli tatt med i vurderingen.

Plan D for debatt

Litt over ett år etter implementeringen av plan D, er det på tide å ta sats og brette ut og fordype debatten om Europa. Den første vurderingen av gjennomføringen av Plan D ble gjort i en meddelelse 10. mai 2006. Jeg vil med det første legge fram for kommisjonskollegiet noen ideer til hvordan fortsette lytteøvelsen og styrke og tilpasse våre eksisterende tiltak, mekanismer og kanaler. Den generelle ambisjonen for Plan D, å skape debatt om Europa, har vært vellykket når det gjelder å nå ut til folk. Min intensjon er å fortsette med Plan D ikke bare på grunn av den forlengede refleksjonsperioden, men også fordi planens natur stimulerer en debatt over hele

Europa og bidrar til å utnytte de planlagte initiativene på europeisk nivå.

Det vil bli satt et særlig fokus på:

- Oppmuntre den pågående debatten i medlemslandene, for eksempel ved å organisere nasjonale «europeisk rundebord»-debatter om prioriterte saker, slik som de skissert i det årlige arbeidsprogrammet for 2007 og de som har stor offentlig interesse i hvert medlemsland. Dette vil sikre en fortsatt nær dialog med det sivile samfunnet og nasjonale parlamenter.
- Relansering av internettdebatten, som lar borgerne velge tema ut fra egne interesser og knytte diskusjoner til temaer på Kommisjonens agenda eller andre store politiske begivenheter. En særlig innsats vil bli gjort for å nå kvinner og ungdom.
- Støtte utviklingen av europeiske offentlige rom, for å stimulere offentlig debatt gjennom felles initiativ for Kommisjonen og EU-parlamentet. Kommisjonen og EU-parlamentets kontorer kunne være vertskap for politiske og kulturelle begivenheter relatert til Europa.
- Sørge for økonomisk støtte til nasjonale og regionale initiativer fra frivillige organisasjoner som fokuserer på ungdom og kvinner.
- Gjenta Eurobarometerundersøkelsen om Europas framtid i 2007, forut for Det europeiske råd i juni.
- Vi regner med deres verdifulle samarbeid i framtiden og et fornyet engasjement fra EU-parlamentet i denne prosessen.

Tale til EU-parlamentets komité for konstitusjonelle saker, Brussel 22. november 2006.

Oversatt fra engelsk av Morten Harper.

Del II

Økonomi og sysselsetting

Er Lisboa-strategien et nederlag?

Det har ofte vært snakk om å se bort ifra den liberale delen av Lisboa-strategien og bare beholde velferds- og utdanningsprosjektet. Men endringene som Kommisjonen gjennomfører går heller i motsatt retning.

Av **Louis Weber**, medlem av Attac Frankrikes forskningsråd

Lisboa-strategien, som ble vedtatt i mars 2000, hadde som mål å gjøre EU til «den mest konkurransedyktige og dynamiske, kunnskapsbaserte økonomien i verden» før 2010. Dette målet har blitt gjentatt om og om igjen i alle tekstene som EU har publisert siden.

Men konjunkturen har snudd, som økonomene sier. Hvis man skal tro på det som ble sagt da den ble vedtatt i 1997, ble Stabilitetspakten ansett som nødvendig for at EU-konstruksjonen skulle lykkes. Noen år senere uttalte EU-kommisjonens forrige president, Romano Prodi, at den er «tåpelig». Det må sies at istedenfor den økonomiske veksten enkelte forventet, har pakten ført til tilbakegang, akkurat slik som de som ikke tror på fri flyt hadde forutsett fra begynnelsen av.

Fokus på kunnskap og marked

I 2004 viste Kok-rapporten (oppkalt etter den tidligere nederlandske statsministeren) tydelig at istedenfor å ha oppnådd «en seirende europeisk økonomi på verdensbasis», var helhetsbildet meget blandet nå som vi var halvveis til fristen i 2010. Det var altså «mye igjen hvis ikke Lisboa skulle bli synonym med mål som ikke er blitt gjennomført og brutte løfter». Denne siste rapporten foreslo at strategien skulle konsentrere seg om fem områder:

- **Kunnskapssamfunnet:** Med satsing på forskning og utvikling, der hvor det må sies vi ligger særlig etter (Frankrike, for eksempel, bruker bare 2,16 prosent av bruttonasjonalproduktet istedenfor de 3 prosent som var beregnet), og på informasjons- og kommunikasjonsteknologiene. Farvel til vakre ord og løfter om hvordan opplæring og utdanning skal prioriteres. Kommisjonens nåværende president mener «det er behov for et flaggskip for ekspertise», som han uttrykte det i forbindelse med den nylige opprettelsen av et europeisk teknologisk institutt i februar i fjor. Dette utsagnet gjenopptar ideen om utviklingen av et utdanningssystem ved opprettelse av «eliteklasser», noe som har vært et hovedtema i politikken til mange land i Europa i de senere årene.
- **Indre marked:** «gjøre seg ferdig med det indre markedet [...] og få opprettet så

raskt som mulig et felles marked for salg av tjenester», som er målet til tjenstedirektivet.

- Bedre rammebetingelser for næringslivet/entreprenører.
- Arbeidsmarkedet.
- En miljømessig bærekraftig framtid.

Den sosial modellen har forsvunnet

Som man ser, viser det seg at det som i begynnelsen skulle være en innsats for å «styrke den europeiske sosiale modellen» hvor man skulle legge like stor vekt på den sosiale dimensjonen som på økonomiske spørsmål, er hovedsaklig blitt en ny oppfordring til å utvide fleksibiliteten og usikkerheten rundt arbeid, noe som bare kommer arbeidsgiverne til gode. I februar i fjor foreslo kommisjonen å konsentrere strategien om noen få «nøye definerte prioriterte områder» hvor de sosiale målene og miljøhensynene var blitt borte.

Det eneste målet som er blitt angitt i tall, er å øke sysselsettingen (andel av befolkningen i arbeidsdyktig alder som er i arbeid) til 70 prosent i 2010. Metoden består i å «få flest mulig folk i arbeid», «øke arbeidsmarkedets fleksibilitet», eller «fremme muligheten for de eldre å forbli aktive». Når man vet at prosjektet om en konstitusjonstraktat hadde planer om (paragraf I-203) å «hjelp arbeidstagerne med å tilpasse seg arbeidsmarkedet, og å skape et arbeidsmarked som tilpasser seg raskt den økonomiske utviklingen», at «Retningslinjene for ansettelse», som blir vedtatt hver år, pålegger medlemslandene å endre «de altfor restriktive lovbetingelsene om ansettelse som går utover arbeidsmarkedets dynamikk» og å fremme «mangfoldet av modeller når det gjelder arbeidskontrakter, særlig når det gjelder arbeidstiden», er vi nødt til å konstatere at vi står ovenfor en gjennomtenkt helhet.

Det har ofte vært snakk om å se bort ifra den liberale delen av Lisboa-strategien og bare beholde velferds- og utdanningsprosjektet, slik som det var meningen i begynnelsen. Men denne ideen er nok litt gammeldags i dag, hvor endringene som Kommisjonen utfører heller går i motsatt retning. Tenkemåten som har fått den franske regjeringen til å opprette arbeidsreformene CNE (kontrakt for nyansettelse) og så CPE (førstegangskontrakt), er nettopp i tråd med den anbefalte liberaliseringen av arbeidsmarkedet.

Når det gjelder utdanning, er presset det samme. Andreas Schleicher, som forresten er sjef for avdelingen for utdanningstatistikk og indikatorer i OECD, har nettopp foreslått i en rapport om Lisboa-strategien å opprette «forskjellige utdanningsinstitusjoner [...], som skal ha frihet til å svare på etterspørselen og være ansvarlige for sine egne resultater, og å få i stand finansieringsprosjekter og hjelp til studentene med å skaffe offentlig eller privat finansiering [...], å oppmuntre universitetene til å utvikle seg slik at deres lederevne og strategiske *management* er på høyde med de moderne bedriftene [...], å sørge for at universitetene blir styrt på en måte som er i tråd med interessene til en mye større gruppe enn det akademiske samfunnet». Dette er også helt i samsvar med EUs liberale synsvinkel!

Oversatt fra fransk av Folium Forlag Translatørservice.

Godt arbeid – idealet for en alternativ EU-politikk

«Godt arbeid» er først og fremst et motstandskonsept. Man må stoppe den negative spiralen i EU-politikken når det gjelder arbeidsvilkår. Men «godt arbeid» er også et framtidskonsept. Man må gå bort ifra en defensiv holdning og lage egne framtidforslag for en bærekraftig omgang med arbeidskraften og mer selvstendig arbeid.

Av Klaus Dräger, rådgiver i EU-parlamentet for partigruppen GUE/NGL

Selv om Den europeiske unionen siden år 2005 har hatt et lettere økonomisk oppsving igjen, holder massearbeidsledigheten seg på et høyt nivå. I gjennomsnitt lå den i EU-25 på 8,7 prosent i år 2005, mot 5,1 % i USA og 4,4 % i Japan. Men bak denne gjennomsnittsverdien skjuler det seg svært forskjellige realiteter i medlemslandene. Syv medlemsland – Danmark, Nederland, Storbritannia, Luxemburg, Irland, Kypros og Østerrike – har en arbeidsledighetsprosent på under eller rundt 5 prosent. På den andre siden står Polen (17,7 %) og Slovakia (16,3 %) med usedvanlig høye arbeidsløshetstall. De større medlemslandene som Frankrike, Italia og Tyskland har arbeidsledighetstall på 8 til 9,5 prosent.

I EUs politikk satser man på såkalte strukturreformer – mer fleksible arbeidsmarkeder, «aktiverende arbeidsmarkedspolitikk», liberalisering av vare-, og kapitalmarkedet samt servicesektoren – for å gi den økonomiske veksten og sysselsettingen nye impulser og bekjempe arbeidsledigheten. Dette har ikke vært noe vellykket tidligere. Strukturreformene satser ikke på økologiske innovasjoner på et bredt område (for eksempel en solar- og hydrogenbasert energiøkonomi, energisparing osv.), som kan skaffe nye produkter og tjenester og dermed også nye arbeidsplasser. Hele den økonomiske EU-politikken er fiksert på stramme statlige utgiftsreduksjoner, lav inflasjon og moderate lønnsforhøyelser.

Hvis både staten og de private husholdninger reduserer utgiftene sine (på grunn av utilstrekkelig lønnsutvikling), hvordan skal da bedriftene kunne øke sin avsetning og kunne investere mer igjen? Dersom noen bedrifter prøver å forbedre den økonomiske situasjonen sin med stadige «kostnadsreduksjoner» (i lønninger og sosiale utgifter osv.), så forverrer de bare de andre bedriftenes tilstand og etterspørselspotensialet blant de private husholdninger. I neste omgang har staten lavere skatteinntekter og høyere utgifter fordi det er flere arbeidsledige. Det ble ikke noe av konsolideringen av husholdningene og gjeldsreduksjonen som man

hadde bestrebet denne gangen heller – nye huller må tettes igjen. Fra en realøkonomisk synsvinkel, fører dette EU kun inn i en negativ sosial og økonomisk spiral som alle til syvende og sist vil tape på og som ikke kan skaffe en varig vekst i sysselsettingen. De erfaringene EU har gjort med en mer enn 20 års mislykket realøkonomisk politikk på området, har tydelig vist dette.

EUs sysselsettingsstrategi og arbeidsmarkedsreform i medlemsstatene

Arbeidsmarkedspolitisk satser man i den europeiske sysselsettingsstrategien på mottoet «arbeid må lønne seg igjen». Kjernen i budskapet er at man må legge mer press på de arbeidsledige. I Storbritannia (*New Deal*, Tony Blair-regjeringens prosjekter), Nederland, Italia (*Patto per Italia*), Danmark («aktiverende» arbeidsmarkedspolitikk) og i Tyskland (*Hilfe zur Arbeit*, *Jobactivgesetz*, *Hartz-Reformen*) ble denne «aktiveringsstrategien» iverksatt med ulike betoningener i forhold til sosial grunnsikring og arbeidsløshetsstrygd.

Det er viktig å skille mellom myke og harde former for «aktivering». I Danmark og Nederland lød mottoet «fremme og kreve». De som ikke var samarbeidsvillige ble truet med alt fra trinnvis lavere arbeidsløshetsstrygd til stryking av all støtte. På den annen side tilbød man også meningsfylt omskolering, utdanning og videreutdanning eller andre kvalifiseringstiltak. Dette er den myke varianten.

Et eksempel på den harde varianten er Tyskland. Det var bare kravene som sto igjen etter at Hartz-lovene ble innført. Særlig for langtidsledige ble det trappet ned på omskolerings- og kvalifiseringstiltak. For disse var det ikke noe annet til overs enn pliktarbeid i såkalte «én-euro-jobber» eller tilbud om arbeid i lavlønnssektoren.

Felles for de forskjellige nasjonale variantene av «aktiveringspolitikken» er at spesielt de laveste lagene blant de arbeidsledige blir til annenklassens borgere. Mens prinsippet om fritt valg av arbeid og arbeidssted gjelder for de som er i arbeid enda, må de som mottar arbeidsløshetsstrygd være innstilt på en høy grad av mobilitet og å ta i mot perspektivløse småjobber, tilbud om jobber med lønner som ligger under normaltariffer eller til og med gratis pliktarbeid. Den som ikke er villig til dette, faller utenfor det sosiale nettverket.

Prekære forhold

De nevnte arbeidsmarkedspolitiske reformene er ofte del av en større kontekst preget av deregulering og fleksibilisering på arbeidsmarkedene. Dette innebærer også problemstillinger som hovedoppgjør (i tariff-forhandlinger), utforming av arbeidstiden, arbeidsrett og nyjusteringer av forholdet mellom «partene» i tariffoppgjøret (for eksempel «Bündnisse für Arbeit» i bedrifter og «concession bargaining»). Arbeidsrettsreformen av år 2003 i Portugal er et godt eksempel på denne trenden. Den gjorde det for eksempel mulig for arbeidsgiverne å kreve gentester av sine ansatte. Oppsigelsesvernet ble dårligere. Midlertidige arbeidskontrakter kunne bli utvidet til seks år. Reformen gjorde det mulig for små fagforeninger å lage kollektivavtaler, også når større fagforeninger var tilgjengelige i bedriften eller bransjen – representativitet var ikke lenger noe kriterium. Også i Italia og i Tyskland ble oppsigelsesvernet betydelig dårligere. I Frankrike klarte man med en

stor massemobilisering mot CPE å forhindre dette i første omgang.

Allerede på 90-tallet ble særavtaler om småjobber, midlertidige arbeidsforhold, leiearbeid og midlertidige ansettelsesforhold mer utbredt. Segmentering og fragmentering av arbeidsforhold med forskjellig arbeidsrettslig status blir derfor stadig mer vanlig. I 1997 lå for eksempel andelen av tidsbegrensede ansettelsesforhold i EU-15 på 11,7 prosent av den totale sysselsettingen. I 2004 var andelen allerede steget til 13,7 prosent. I EU regnes i mellomtiden rundt 14 millioner arbeidstakere etter den offisielle statistikken som fattige på tross av at de er yrkesaktive. Rundt 15 prosent av alle sysselsatte i EU – dvs. 20 millioner sysselsatte – jobber i lavlønnssektorer. Overalt øker den prekære og marginale sysselsettingen uavbrutt, likeså tilkallingsarbeider, tilsynelatende selvstendighet osv.

På den annen side fører et mer fleksibelt og skjørt arbeidsmarked til nye belastninger på helsen. Den europeiske stiftelsen for bedring av arbeids- og livsvilkår viste allerede i en studie fra 1996 at tidligere helseskader knyttet til arbeidsplassen (for eksempel støy, turnusarbeid, kroppslige belastninger pga. monotone arbeidsrutiner) forblir på et konstant nivå og i kombinasjon med nyere belastninger (psykososiale risikoer som stress og utmattelse osv.) danner et høyt farepotensial. Ikke bare maskinenes og samlebåndenes rytme bidrar til dette, men særlig presset fra kunder med korte og fleksible leveringsfrister og en tilsvarende tilpasset «fleksibel arbeidsorganisasjon» er årsakene til dette.

Allerede 1990-årene kan betegnes som et «fortapt tiår» sett fra en arbeidspolitisk synsvinkel. Tidligere ervervede framskritt som kortere arbeidstid og humanisering av arbeidsbetingelsene ble flere steder frosset og så trukket tilbake. Konkurransen i Europa om lokalisering og kostnadsreduksjoner har gjort at kvaliteten på arbeidet blir stadig dårligere.

«Godt arbeid» – defensiv og framtidskonsept

Noen fagforeninger opponerer mot denne utviklingen med idealet «godt arbeid». Et sentralt mål i dette «gode arbeidet» er det å opprettholde den enkeltes ytelsesevne og helse, samt sosiale deltakelse gjennom hele arbeidslivet. Dermed kreves en mer human arbeidsorganisasjon: Arbeidsmangfold, integrering av arbeidsoppgaver og mer autonomi i arbeidet, noe man oppnår gjennom nyskapende gruppearbeidskonsept basert på deltakelse. Man må jobbe med å gi arbeidstakerne kvalifiseringsmuligheter i løpet av deres arbeidsliv, samt utvikle en personalpolitikk som systematisk tar hensyn til og greier å håndtere aldringen.

I tillegg dreier det seg om en omfattende beskyttelse mot fysisk og psykisk overbelastning, om ergonomiske minstestandarder, om et arbeidsinnhold som gir personlige utviklingsmuligheter, om styrking av kollektive medbestemmelsesrettigheter og den enkelte ansattes rett til deltakelse. «Godt arbeid» innebærer derfor også et helhetlig og profylaktisk arbeids- og helsevern basert på deltakelse. Kort sagt: Yrkesaktivitet må bli mer human på alle områder.

Blant disse generelle handlingsprinsippene er det minst to prosjekter som kan nevnes i striden om EUs nyorientering i forhold til arbeids- og sysselsettingspolitikken. For det første dreier det seg om reformen av EUs lovverk for vern av helse

og sikkerhet på arbeidsplassen. I stedet for å framskynde EU-kommisjonens planlagte «forenkling» av de nåværende retningslinjene ved hjelp av deregulering, må man ta sikte på en meningsfylt sammenføring med et høyt beskyttelsesnivå slik at man er i stand til å verne de ansatte på en god måte. Helt konkret gjenstår det for eksempel å finne et rammeverk for ergonomi (forebygging av muskel- og skjelettplager) og for forebygging av psykososiale risikofaktorer (stress, mobbing etc.). Dessuten må man som et tredje element rette oppmerksomheten mot miljøfaktorer (kjemi, REACH, giftstoffer osv.).

For det andre dreier det seg om en annen arbeidstidspolitik i EU. Denne blir stadig viktigere blant annet på grunn av den demografiske utviklingen: EUs befolkning vil fram til år 2050 bli eldre og samtidig minke. Dette krever at unge og gamle mennesker må kunne forbli sunne og friske i arbeidslivet fram til pensjonsalder. Mer stress («fleksibilitet») og økonomisk usikkerhet er heller med på å forsterke problemene knyttet til de demografiske forandringene.

Derfor må man først av alt stoppe EU-kommisjonens planlagte deregulering av retningslinjer for arbeidstidene i EU. Det er nødvendig med en reform av arbeidstidspolitikken som skaper en ny standard for arbeidstider i EU:

- Som første skritt må man foreta en drastisk begrensning av ukearbeidstiden (for eksempel til 40 eller 42 uketimer).
- Alle stimuli (i forhold til skatt, sosiale utgifter osv.) ved prekære arbeidsforhold må avskaffes.
- Deltidsarbeid må gjøres til substansielt, beskyttet deltidsarbeid (15-25 uketimer) for alle de som ønsker å jobbe deltid.
- Heltids- og deltidsarbeid må likestilles med henblikk på karrieremuligheter, timelønn, sosiale ytelser, videreutdanning osv.

«Godt arbeid» er derfor under de nåværende betingelser for handling først og fremst et motstandskonsept. Man må sette grenser i forhold til dårlig arbeid og danne motstandslinjer i EU-politikken for å stoppe den negative spiralen når det gjelder kvaliteten på arbeidet. Men «godt arbeid» er også et framtidskonsept. Man må gå bort ifra en defensiv holdning og lage egne framtidforslag for en bærekraftig omgang med arbeidskraften og mer selvstendig arbeid. Kombinert med en alternativ realøkonomisk politikk som tar sikte på en økologisk-solidarisk ombygging av industrisamfunnene våre, kan man samtidig motarbeide arbeidsledigheten og oppnå en sosialt sett bærekraftig omforming av arbeidslivet.

Oversatt fra tysk av Folium Forlag Translatørservice.

Av Doug Nicholls,
kampanjesekretær
i Trade Unionists
Against the European
Constitution.

Britisk fagbevegelse og Den europeiske union

Flere og flere fagorganiserte kommer til den erkjennelsen at vi bør tre helt ut av EU og forlate Den europeiske unions føderalistiske prosjekt til fordel for fredelig sameksistens og samarbeid mellom selvstendige stater.

På den store kongressen til Trade Union Congress (TUC, britiske LO) ble det i 2005 vedtatt en uttalelse som overveldende forpliktet TUC til å føre en kampanje imot den da foreslåtte EU-konstitusjonen og ulike nyliberale direktiver fra Kommisjonen.

Dette representerte et steg fram i fagforbundenes strategi og tenkning, og spesielt for TUC. Siden 1988, da Jacques Delors forførte delegatene med lovnader om melk og honning i overflodens land, har TUC blitt brukt av det europeiske og britiske establishment som en trojansk hest for føderalistiske ideer. Mens et overveldende flertall av fagforbund og fagorganiserte, i likhet med den britiske befolkningen generelt, var imot eurotilknytning og videre integrasjon, framstilte TUC det som om slike ting var i vår interesse. Virkeligheten og europeisk fagbevegelses kamp og bestrebelser ble oversett. EU ble malt som et idyllisk blendverk av utopi.

Blendverk i oppløsning

Blendverk har selvsagt for vane å bli frynsete og gå i oppløsning. For vanlige arbeidere oppsto det en rekke ubehagelige problemer.

EU's anbudspolitik, som krever at alle større offentlige innkjøp skal åpnes over hele EU, innebar at flere og flere britiske firma og fabrikker gikk konkurs. Industrierarbeidsplasser har gått tapt i et høyere tempo under Blairs regjering siden 1997 enn under Thatcher.

EU's konkurransepolitikk har for eksempel betydd at den britiske regjeringens ønsker om å investere i Peugeot's fabrikk i Coventry ble forsinket, mens EU pøste millioner til Kroatia for å la Peugeot etablere seg der med en tredjedel av lønnskostnadene. Resultatet er et enda større hull i Englands evne og base for produksjon.

EU's press for privatisering har betydd at en voksende andel av britiske offentlige tjenester var ute på det åpne marked. I juni samlet 15 fagforbund seg i en nasjonal demonstrasjon mot tidevannsbølgen av privatisering innenfor alt fra prøvetidstjenester til skoler. De sto for et enestående fellesskap blant de berørte fagforbundene og utfordret så godt som ethvert EU-direktiv for tjenester og industri.

EUs velkoordinerte angrep på pensjonsordninger og økningen av pensjonsalder, arbeidernes bidrag og reduksjon av ansattes fordeler nådde et klimaks i England i fjor med den største streiken til forsvar for pensjonene siden generalstreiken i 1926. Likevel var det få som koblet dette til EUs direktiv om «Occupational Pensions» som startet det hele. Trade Unionists Against the European Constitution (TUAEUC) produserte en bredt distribuert pamflett om opphavet i EU for de omfattende pensjonsangrepene.

EUs frie marked for kapital og arbeidskraft førte umiddelbart til striden om de irske ferjene hvor østeuropeisk arbeidskraft erstattet irske sjømenn, og til Gate Gourmet-striden hvor igjen østeuropeiske arbeidere erstattet britiske flyplasarbeidere. Svenske bydningsarbeidere står overfor en lignende situasjon når de utfordrer undergraving av tarifflønn i Vaxholmsaken, som nå er til behandling hos EF-domstolen. Uansett har EU allerede vist i stor skala at man anser det som lovlig at arbeidsinnvandrere skaper mangel på kompetent arbeidskraft i hjemlandet og lavere lønn og verre forhold i vertslandet.

Sosiale Europas kollaps

Det har også vært en enorm tilstrømning av annen utenlandsk arbeidskraft til England, som sterkt presser ned lønningene i mange sektorer. Dessuten legges det et nytt press på offentlige tjenester i en slik grad at lokale myndigheter må vurdere økte lokale skatter. Myndighetene har mistet oversikten over lovlige og ulovlige innvandrere. Forsiktig anslår man at det er 350 000 polakker bare i England.

I denne alvorlige, overordnede sammenhengen er det to ting som skjer. For det første kommer flere og flere fagorganiserte til den erkjennelsen at vi bør tre helt ut av EU og forlate Den europeiske unions føderalistiske prosjekt til fordel for fredelig sameksistens og samarbeid mellom selvstendige stater. Det som ulike latinamerikanske land har gjort for å unnsnippe dollarens makt anses av mange som et seriøst alternativ her også.

For det andre, og dette er ikke uventet; akkurat mens EUs angrep mot arbeidere intensiveres over hele kontinentet og svært tydelig i England, fornyer gode gamle TUC, denne gangen hjulpet av masseforvirring hos det såkalte venstre, innsatsen for å late som grepet fra europeisk kapitalisme kan dempes ved å fokusere på den sosiale agendaen. Samtidig som illusjonen om et sosialt Europa kollapse, forsøker TUC å gjenoppvekke den og få den til å fly på tross av virkeligheten. En latterlig uttalelse om EU vil bli lagt fram for TUC, og delegatene vil sitte i lammet stillhet mens det øverste rådet igjen later som om keiseren er påkledd.

Kampen mellom disse to standpunktene fortsetter.

Oversatt fra engelsk av Morten Harper.

Del III

EUs utvidelse

Av Jože Mencinger, EIPF
og University of Ljubljana,
Slovenia

«Tilbake til Europa» – illusjoner og realiteter

Om den økonomiske veksten i EU var avhengig av retorikk, ville den vært høy. Siden den ikke er det, vil Lisboa-strategien mest trolig snart bli et verdiløst politisk dokument. EU er ganske enkelt ikke i stand til å konkurrere i en globalisert kontekst og samtidig bevare den europeiske sosiale modellen.

«Tilbake til Europa» var slagordet på slutten av 1900-tallet og det endelige målet for alle tidligere sosialiststater i Sentral - og Øst Europa (CEE). Politisk demokrati og en sosial markedsmodell var naturlig nok attraktivt, og EU var i praksis det eneste gjenværende markedet for disse landene. De hadde ikke råd til å gå glipp av denne muligheten; de forventet også kapital i form av direkte investeringer, godt betalte jobber og valutatransaksjoner. Fordelene ble i stor grad understreket av politikere og i analysene til mange innflytelsesrike institusjoner eller respekterte skribenter, som kalkulerte mulighetene for vekst gjennom å innføre et bedre økonomisk system, økte utenlandske investeringer (FDI)¹ og subsidier fra EU. Kostnadene ble oversett, motsatte eller skeptiske syn var sjeldne og ble gjerne avvist. CEE-land endret derfor raskt sin økonomiske politikk for å nå målet.² 1. mai 2004 ble åtte tidligere sosialiststater EU-medlemmer.

Deres forventninger har bare delvis vist seg å bli realiteter.

Negativ smitteeffekt

For det første forsvant nesten den tradisjonelle sosiale markedsmodellen i majoriteten av gamle EU-land. I tillegg har nykommerne, eller i hvert fall regjeringene deres, vært mer tiltrukket av den amerikanske markedsmodellen og neoliberalisme enn de gamle EU-landene.³ Sannelig rangerer da også de nye medlemslandene ganske høyt på barometre for økonomisk frihet vurdert av institusjoner som Heritage Foundation eller Fraser Institute.⁴

For det andre. Internasjonale finansinstitusjoner, politikere og den store majoriteten av økonomer ser på FDI som et slags panacea⁵; utenlandske investeringer sin positive effekt på økonomien har fått status som et konvensjonelt faktum. I virkeligheten kan smitteeffekten av utenlandske investeringer være negativ og den kan hindre økonomisk vekst istedenfor å stimulere til det. Dette er delvis sant for CEE-landene hvor kjapp fortjeneste for de multinasjonale selskapene ble gjort mulig

gjennom rask ideologisk fundamentert privatisering og støtte fra ulike typer subsidier: skattefritak, eiendomsgarantier, tilrettelegging av fasiliteter eller til og med direkte finansiell støtte, tilbudt av myndighetene.

For det tredje. Siden de nye EU-landene lå under det gjennomsnittlige økonomiske nivået i EU, i større grad enn nye medlemsland hadde gjort ved tidligere utvidelser, forventet de å bli fulgt opp med sjenerøse subsidier i begynnelsen. De var imidlertid helt fra starten av i en mye vanskeligere posisjon enn tidligere nye medlemsland. EU har vist seg å være heller gnien.

Nesten null i netto

Beregningene for virkningene av medlemskap for de nye landenes offentlige økonomi varierer veldig, og er også avhengig av hvem som gjør beregningene. Så, Hallet og Keerman⁶ fra EU-direktorater anslår at de nye landene i perioden 2004-2006 kunne regne med en total budsjettmessig pakke på 40,9 milliarder euro, mens den faktisk utbetalte summen ville være 31,4 milliarder euro eller 2 prosent av deres bruttonasjonalprodukt (BNP). Sammenlignet med deres bidrag til EUs budsjetter ville nettoeffekten bli redusert til 1,1 prosent. Slovenia (med BNP per innbygger i 2004 på 78 prosent av EU-25 (EU med 25 medlemsland)) ville få 0,4 prosent av BNP, den Tsjekiske Republikk (68) 0,5 %, Ungarn (60) 0,9 %, Estland (49) 2,4 %, Polen (46) 1,6 %, Latvia (41) 3,2 % og Litauen (46) 3,2 %.

Dette er mye mindre enn det som tidligere ble gitt nye medlemsland, hvis man sammenligner deres relative utviklingsnivå. I 2003, fikk Spania (med BNP per innbygger på 98,9 prosent av EU-25) 1,2 %, Hellas (80,6) 2,2 %, og Portugal (76,2) 2,7 % av deres BNP. Selv Irland (135,7) mottok 1,4 prosent av sitt BNP. Disse estimatene inneholder ikke endringene i kostnadssidene i budsjettene. Det vil si, de fleste EU-overføringerne er «tillegg til» snarere enn erstatninger for innenlands forbruk. Med økte utgifter vil netto budsjetteffekten utgjøre 0,5 prosent av BNP: 0,1 prosent i Tsjekkia, 0,25 i Ungarn, 0,3 i Slovenia, 0,4 i Slovakia, 0,6 i Polen, 1,4 i Estland, 1,7 i Latvia og 1,8 i Litauen. Om man tar med i beregningene at det (på grunn av manglende administrative evner til å håndtere pengestrømmene) vil være 62 prosent av pengene som faktisk når de offentlige budsjettene, så vil nettoeffekten for gruppen falle fra 0,5 prosent til null.

Anslagene som kommer fra de nye medlemslandene som inkluderer «acquis» relaterte kostnader⁷ er langt dystre. De understreker at strømmen av penger fra nasjonale budsjetter til EU-budsjettet er betydelig, mens strømmen den andre veien er betinget og usikker; i de fleste tilfeller følges pengene av krav om medfinansiering og oppfyllelse av administrative regler bestemt av EU. På grunn av dette kan medlemskapet føre til en faktisk forverring for CEE-landenes budsjett-situasjon. De beregnede forverringene spenner mellom negative budsjetteffekter for Tsjekkia, Estland, Ungarn, Polen og Slovenia på mer enn 3 prosent av BNP, eller at medlemskapet i EU vil øke pengestrømmen bare i et kortsiktig perspektiv og bli nøytral på lengre sikt.

EUs Jugoslavia-syndrom

Når man observerer EUs budsjettdebatter kan man ikke unngå å sammenligne EU med tidligere CMEA land⁸ eller det tidligere Jugoslavia. Dette virker kanskje premissøst, pessimistisk eller på siden, men noen likheter er slående. For det første førte utvidelsen til et gap mellom de mest utviklede og de minst utviklede delene av EU, lik forskjellene som eksisterte i Jugoslavia og skapte spenninger. For det andre minner EUs debatter om «two speed Europe» om Jugoslavias debatter om hva som skulle være «det raskeste skipet i konvoien». For det tredje minner kjøpslåingen om fordelingene av BNP om debattene om lån til de minst utviklede delene av det tidligere Jugoslavia. Og til slutt vil EU i generasjoner være en allianse av land framfor en allianse av folk, slik tilfellet også var med republikkene i det tidligere Jugoslavia.

Står EU overfor et Jugoslavia-syndrom? Kanskje. Er den europeiske identiteten noe sterkere enn den jugoslaviske var? Er folkene i Europa overbevist om at samarbeidspillet betaler seg? Vil EU overleve et tiår med konjunkturedgang når distribusjon av utbytte blir mye viktigere enn under velstand? Når alle begynner å tro at de er «utnyttet» av alle de andre, og når fellesverdier forsvinner særlig om de finnes bare i slagord og ikke i virkeligheten?

På den annen side, ser EU ut til å være en stabil institusjon på tross av alle problemer den møter hele tiden. EUs stabilitet er bygget på ganske sterke pilarer; treghet, evnen til å tilpasse eller overse sine egne regler til fordel for daglige politiske behov, stadige opprettelser av nye institusjoner og demokratisk underskudd. Den felles landbrukspolitikken er uten tvil et godt eksempel på treghet forårsaket av distribusjonskoalisjoner. Manglende implementering av reglene vedtatt i Stabilitets- og vekstpakten viser hvordan det er mulig å tilpasse lovverket. Lisboa-strategien krever nye institusjoner, mens avvisningen av den europeiske grunnloven i to folkeavstemninger bekrefter at demokratisk underskudd faktisk muliggjorde den siste utvidelsen. Med medlemskapet ble noen av utfordringene globaliseringen gir nykommerne overført fra det nasjonale nivået til EU-nivå.

Lisboa-strategien, som ble signert i mars 2000 av EUs forskningsministere, blir ofte sett på som EUs svar på globaliseringsutfordringer; den skulle sikre at Europa ble den mest effektive kunnskapsbaserte økonomien med full sysselsetting. Etter noen år med mantraer om strategien, førte den faktiske utviklingen til en innrømmelse av at EU ikke bare var langt unna Lisboa-målene for 2010, men også gikk i motsatt retning. Den gamle strategien ble i februar 2005 erstattet av «Partnerskap for vekst og jobber – ny begynnelse for Lisboa-strategien». Mens målene for den nye strategien (vekst, jobber og sosial sikkerhet) er ubestridte, har den ikke det som skal til for å snu utviklingen. Isteden overrasker den med overfloden av tomt snakk, nyoppfunnet fraseologi og konsepter, aksjonsplaner og programmer, prioriteringer, mobiliseringer, nye institusjoner og lignende talemåter.

Om den økonomiske veksten i EU var avhengig av retorikk, ville den vært høy. Siden den ikke er det, vil den nye Lisboa-strategien mest trolig snart bli et verdiløst politisk dokument. EU er ganske enkelt ikke i stand til å konkurrere i en globalisert kontekst og samtidig bevare den europeiske sosiale modellen, den eksisterende

levestandarden og økonomisk vekst. En nedgang i kostnadene oppnådd ved ytterligere liberalisering av arbeidsmarkedet, reduksjon i sosialutgiftene og manglende hensyn til miljømessige grenser for å kunne konkurrere med langt mer brutale samfunn, ville innebære en total avskaffelse av den sosiale markedsmodellen. Dette er politisk umulig og sosialt uakseptabelt, selv i CEE-land.

Noter

- 1) FDI, Foreign direct investment, internasjonal betegnelse for utenlandske investeringer.
- 2) CEE countries, internasjonal betegnelse for sentral- og øst europeiske land.
- 3) Indirekte vises dette ved at flat skatt har blitt introdusert i noen land eller blitt seriøst diskutert i andre. Estland innførte flat skatt på 26 prosent i 1991, Litauen og Latvia fulgte i 1994 med 33 prosent og 25 prosent. Skattereformen i Slovakia i 2003 med en flat skatt på 19 prosent tiltrakk seg mye mer oppmerksomhet. Spørsmålet om å følge etter ble diskutert i alle nye medlemsland; i Slovenia er det blitt del av den annonserte økonomiske reformen.
- 4) Heritage Foundation: Amerikansk konservativ tenketank. Fraser Institute: Amerikansk tenketank som jobber for å fremme økonomisk frihet i verden, og publiserer årlig rapporten «Free the World».
- 5) Universalhjelpemiddel
- 6) Hallet M. Keereman F. (2005) Budgetary transfers between EU and the new Member States: manna from Brussels or a fiscal drag, ECFIN Country Focus, Vol.2, Issue 2, 1-6.
- 7) Kostnader knyttet til implementering av EUs lov- og regelverk.
- 8) (COMECON) Council for Mutual Economic Assistance (tidligere samarbeidsorgan for Øst-Europa).

Oversatt fra engelsk av Cathrine S. Amundsen.

Av Dr. Magdolna Csath,
professor i ledelse og
økonomi ved Corvinus
University, Budapest

Konsekvensene av Ungarns EU-medlemskap

Mener EU alvor med å skape kunnskapsbaserte samfunn og forbedre de sosiale forholdene i de nye medlemslandene?

Ungarn har vært medlem av EU siden 1. mai 2004. Nå, etter to års medlemskap, er økonomien i dårlig forfatning. Arbeidsledigheten er stadig økende, spesielt blant ungdom. Hver femte ungdom som er ferdig på skolen klarer ikke å finne seg en jobb. De små og mellomstore bedriftene går konkurs i tusentall, og de mindre gårdene greier ikke å takle den urettferdige konkurransen fra de langt bedre støttede bøndene i de 15 gamle medlemslandene.

Oversubsidiert, billig og kvalitetssvak mat, ofte helsefarlig, renner inn på det ungarske markedet, og sparker ut nasjonale produsenter som er underfinansiert og understøttet. Ifølge den siste rapporten fra IMD – Institute for Management Development i Lausanne, Sveits – ramlet Ungarn ned 11 plasser fra 2002 til 2006 på listen over de mest konkurransedyktige landene.

Fullt medlemskap med ulike rettigheter

Som en slående kontrast til alle de opprinnelige lovene og verdiene i EU, virker den frie bevegelsen av personer og tjenester bare i én retning. Hvem som helst kan komme og arbeide eller starte en hvilken som helst virksomhet i Ungarn, men dette er ikke tilfellet for ungarerne. Flertallet av de gamle EU-landene begrenser strengt den frie bevegelsen av arbeidere og tjenester fra Øst. Det som er enda mer urettferdig er at nesten ethvert land oppfordrer til innvandring av særskilt dyktige profesjonelle. Belgia har for eksempel bestemt at utenlandske arkitekter, regnskapsførere, ingeniører, sykepleiere, doktorer og IT-spesialister er mer enn velkommen til å komme og arbeide i landet. IT-spesialister kan også lett etablere seg i Tyskland. Dette er faktisk en bevisst hjernetapping: Folk opplært i Ungarn vil på denne måten forsterke økonomien i de utviklede vest-europeiske landene, mens Ungarn fratas den eneste styrker hun har: talentene og den verdifulle menneskelige kapitalen.

Som en konsekvens av denne tendensen er det allerede farlig mangel på profesjonelle i Ungarn, for eksempel på sykehus. Jeg opplevde selv et trist tilfelle for noen uker siden. En eldre mann døde på grunn av hjerteattakk. Han ble lagt inn

på sykehuset på grunn av tegn til et mulig hjerteproblem, men fordi alle operasjonsrommene var opptatt, alle doktorene arbeidet og ingen senger var ledig – ble familien bedt om å komme tilbake neste morgen. I løpet av natten døde imidlertid mannen. Jeg hører lignende historier svært ofte fra doktorer. De er lei av overtidsarbeid og av å ikke redde liv som kunne vært reddet hvis et tilstrekkelig antall doktorer var tilgjengelig. Situasjonen vil fortsette å bli verre når den eldre generasjonen av doktorer pensjonerer seg og i mellomtiden har de unge forlatt landet. På denne måten vil ungarere ha dårligere og dårligere sjanser til å bevare helsen og bli frisk igjen fra sykdommer.

Unge ingeniører, økonomer og andre fagarbeidere blir også tvunget til å forlate landet fordi det er svært få fagarbeidere jobber tilgjengelig. Det er ganske så typisk at lederstillingene i de utenlandske selskapene er besatt av utlendinger som ikke vet noe om det lokale miljøet og kulturen. De er bare opptatt av å finne de beste måtene for å presse mest mulig ut av de ansatte, som har små muligheter for å arbeide andre steder. Utenlandske bedrifter kommer fortsatt til Ungarn for den billige og pålitelige arbeidskraften, samt støtten de kan få fra ungarske myndigheter i form av skattefritak, direkte støtte og tilgang til EU-fond. Samtidig beskyttes ikke arbeidernes rettigheter og fagforeningene er svake. Alt mulig kan gjøres mot arbeiderne, ettersom arbeidsløsheten er høy og muligheten for å arbeide i andre EU-land er kraftig blokkert. Dette er en typisk ond sirkel-situasjon.

Tjenesteytere blir også lite konkurransedyktige på grunn av ulike vilkår. Her er to eksempler som illustrerer problemet. En taxisjåfør fra Sopron, en by ved grensen til Østerrike, har lov til å kjøre en ungarer til Østerrike, men må kjøre tilbake uten passasjer selv om det er østerrikske kunder som har lyst til å dra til Ungarn med ham. Østerrikske taxisjåfører har derimot full frihet til å kjøre i Ungarn. Hvis et hotell i Sopron får en gruppe gjester på besøk, for eksempel fra USA, kan hotellet ikke sende sin egen buss for å hente dem på Swechat-flyplassen, som er mye nærmere Sopron enn hovedflyplassen i Budapest. I stedet må de leie en mye dyrere østerriksk busstjeneste i Ungarn. Dette er to hverdagsseksempler som viser det urettferdige forretningsklimaet, som bidrar til svekkelse av konkurransevnen for ungarske virksomheter og påfølgende tap av arbeidsplasser.

Mens kunstige regler forbyr virksomheter å nyte godt av mulighetene som medlemskap gir, er det ikke gitt tilbud om en overgangsperiode som kunne klargjøre dem for en tilpasning til EU-regelverket. Dette er også en viktig årsak til problemer for ungarske virksomheter. La meg illustrere dette med et eksempel: Rensierier pleide å bruke et rensmiddel som bare var tilgjengelig fra ungarske produsenter. Etter innlemmelsen i EU ble de tvunget til å erstatte dette stoffet med et annet som bare er tilgjengelig utenlands – i de opprinnelige medlemslandene – til en mye høyere pris. Videre kan dette stoffet ikke brukes i maskinene her, så rensieriene måtte kjøpe nye maskiner – bare tilgjengelig fra de opprinnelige medlemslandene. Argumentet for alle disse komplikasjonene var følgende: Det ungarske stoffet var ikke miljøvennlig nok. Rensieriene forsto imidlertid situasjonen annerledes: De mente at hele reguleringen ikke handlet om annet enn å skaffe nye markeder for selskapene i de opprinnelige EU-landene. Det er en nokså akseptabel forklaring,

ettersom EU i det hele tatt ikke er så på vakt for miljøbeskyttelsen i de nye medlemslandene. I mange tilfeller kan store selskaper forurense miljøet uten å bli seriøst undersøkt og vurdert av EU-myndighetene. Konsekvensene av de raskt innførte EU-reguleringene for de små og mellomstore bedriftene har vært katastrofale: De virksomhetene som ikke hadde de nødvendige pengene for ekstra investeringer måtte legge ned.

Opprinnelige lovnader

Før Ungarn ble medlem av EU fantes det ingen objektiv informasjon om de potensielle truslene ved medlemskap. Jeg forsøkte å få noe økonomisk støtte til å utgi en guide for små og mellomstore bedrifter, slik at de bedre kunne forberede seg på et medlemskap. Organisasjonen som var ansvarlig for å informere samfunnet om mulighetene og truslene ved medlemskap svarte slik på søknaden min om støtte: «Vi kan ikke finansiere negative kampanjer». Det var et ganske merkelig svar. Det hadde vært mye bedre hvis folk og virksomheter hadde vært bedre forberedt til å takle problemene ved medlemskap. Hadde de små og mellomstore bedriftene vært bedre forberedt, er det nesten sikkert at hadde hatt en bedre sjanse til å overleve. I stedet var det en tung, ensidig positiv kampanje før folkeavstemningen. Politikerne og media lovte blå himmel, fantastiske muligheter, store penger, arbeidsplasser og økt levestandard. En stor veggplakat antydte faktisk at alle som var interessert i å åpne kafé i Wien kunne gjøre det.

Kritiske eller skeptiske røster ble brutalt undertrykt. Det var verken tid eller plass til noen seriøs debatt om konsekvensene ved medlemskap. På tross av den usanne og manipulererte kampanjen var det få som møtte opp og stemte ja til medlemskap. Alt i alt var det bare 38 prosent av de med stemmerett som stemte for medlemskap (dette er beregnet ut fra 45,6 prosent deltagelse og 84 prosent «ja»-stemmer).

Nye utviklingstrekk

For å løse landets kompliserte politiske og økonomiske problemer har EU valgt den verst tenkelige løsningen ved å støtte den nåværende, korrupte ungarske regjeringen og akseptere den fremlagt konvergenspakken. Under de fire årene med dagens sosialistfrie demokrater i regjering har budsjettunderskuddet økt med over 10 prosent av BNP.

For å vinne valget løy koalisjonen bevisst om landets økonomiske situasjon ved å si at økonomien er i best mulig tilstand, den er i rask og dynamisk utvikling. Etter å ha vunnet valget satte regjeringen sammen en sparepakke og forberedte konvergensprogrammet for å demonstrere for EU-lederne at den var fast bestemt på å raskt redusere budsjettunderskuddet. Men det har ikke vært noen seriøse diskusjoner om hva som har skjedd, hva pengene er brukt til og hvorfor det er befolkningen som må betale for slett offentlig styring. Koalisjonen undertrykte igjen enhver kritikk ved å kunngjøre at «det eneste mulige og beste alternativet» er den krasse sparepakken, som øker byrdene for folk og små og mellomstore bedrifter, men ikke for de globale selskapene og deres banker. Regjeringen forårsaker også kaos innen-

for utdanning og helsesektoren ved å nekte tilstrekkelige overføringer til disse sektorene. Det er et press for å privatisere sykehusene, medisinhandelen liberaliseres, studenter må betale for utdanning og pasienter må betale for alle behandlinger inkludert de helt enkle. I et fattig land som Ungarn vil disse beslutningene føre til en voldsom økning i gapet mellom rik og fattig.

Liberaliseringen kan under disse forholdene forstås på denne måten: Alle som er fattige er fri til å dø, og de som ikke har råd til å betale for utdanning har rett til å forbli uskolerte og få seg jobb ved et av samlebåndene til de globale selskapene som opererer i Ungarn. Dette er planen som ble akseptert av EU. Ved å godkjenne konvergensprogrammet, aksepterte EU løgnene, den uetiske oppførselen, det «ene alternativet», diktatorisk strenghet og en konvergenspakke uten å tenke på sosiale og politiske konsekvenser. Befolkningen i Ungarn protesterer allerede mot denne ulovlige situasjonen, som er forårsaket av den korrupte, amoralske regjeringen. En regjering som gjennom aksepten av konvergenspakken ble legitimert av EU-lederne. Dette er nok et bevis for Ungarns folk: EU bryr seg ikke om verdier og folk. Unionen tenker bare på interessene til storindustrien og politikerne.

Konsekvenser og framtidige problem

Det er mye forskning som konkluderer ved å si at den nylige utvidelsen ikke var noe annet enn et forsøk fra de opprinnelige medlemslandene på å skaffe seg ytterligere ressurser: Markeder, billig arbeidskraft som en periode begrenses til å være lokal og immobil og derfor billig, virksomheter som mister konkurransekraften gjennom påtvungne EU-lover og derfor er tilgjengelig for oppkjøp, billig og fruktbart land og unge talentfulle mennesker for å kutte utdanningskostnadene hjemme i de rike landene. En britisk rapport snakker faktisk om Vestens «nykolonialisering» av Østen. I realiteten er det flere og flere tegn som forsterker dette synspunktet. Folk åpner øynene sine og det de ser er at «kongen er naken»! Men hva blir konsekvensene av denne situasjonen for Den europeiske unions framtid? Kortsiktighet har aldri hjulpet et land eller en region til å utvikle en bærekraftig konkurranseevne. Utviklingen av en EU-økonomi har allerede bremsset ned og de sosiale problemene er økende. Den sosiale kapitalen svekkes: Innbyggerne stoler ikke på EU-lederne, verken i de «gamle medlemmene» eller «de nye». Og nå kan vi også oppleve EUs moralske underskudd. EU støtter de korrupte og inkompetente politikerne i stedet for å høre på befolkningen. EU burde prøve å presse regjeringen til å utøve rettferdighet, objektivitet og høykvalitets profesjonalisme når man skal vurdere de egentlige problemene, framfor å dytte på alle landene en «ett-alternativ-terapi» fra utsiden og ovenfra og ned.

EU burde også følge sine egne opprinnelige regler og tilby like rettigheter og behandling for folk og virksomheter i de nye medlemslandene. Dessuten burde EU være alvorlig bekymret for den økende misnøyen blant befolkningen i disse landene. I stedet for å sminke demokratiske prinsipper ved å sende kommisæren med ansvar for «mer demokrati» rundt omkring for å møte representanter fra den politiske klassen og noen få utvalgte organisasjoner, burde man seriøst forsøkte å bedre folks livskvalitet, for eksempel ved å tilby mer innsikt og involvering i Euro-

pas beslutningsprosesser. En avpolitisert, uinteressert befolkning er ikke noen god kilde til kreativitet og initiativ som sårt trengs for å revitalisere den skrantende europeiske økonomien. Heller ikke er det en varig kilde for økt produktivitet, som også vil være avgjørende for å bedre konkurranseevnen i EU-økonomien. Det ville dessuten være nyttig å vurdere innbyggerne i de nye medlemslandene – og ikke bare styrende politikere – som partnere. Det er rikelig med nyskapende kapasiteter blant befolkningen i de nye medlemslandene, men den utnyttes ikke hvis lokalbefolkningen ikke spørres om gode lokale løsninger. Hvis løsninger som skapes et annet sted av en begrenset gruppe av «herskere» innføres, vil befolkningen bli kynisk og de retter energien sin i andre retninger, for eksempel for å finne ut hvordan man unngår «sentrale regler og reguleringer». Det er verdt å huske at det underdanige folket i det tidligere Sovjetunion samlet tilstrekkelig dyktighet og evner til å gjøre det. Det er på tide å ikke bare prate men også praktisere ideen at den eneste vellykkede strategien for Europa er å bygge en kunnskapsbasert økonomi. Løsningen er ikke å utnytte ressursene fra de nye medlemslandene, men snarere ved involvering og myndiggjøring av befolkningen i disse landene slik at de fullt ut deltar i og får fordeler av samarbeidet.

Dette vil ikke være mulig ved å støtte lokale politikere som er uetiske, kyniske og som mangler kompetanse. De mangler også lederevner til å skape strategier for problemløsning og utvikling, og er ute av stand til å begeistre befolkningen slik at strategien kan gjennomføres. Ungarns statsminister kunngjorde for en liten stund siden at han og hans regjering bare hadde ideer til hva som skulle gjøres i nåværende situasjon noen få dager framover. Den eneste «strategien» han tror på er at landets befolkning skal arbeide som «treller» i framtiden. Akkurat nå er dette «strategien» som EU støtter for å utvikle landet, forbedre konkurranseevnen og samfunnets levestandard. Mener EU virkelig alvor med å skape kunnskapsbaserte samfunn i medlemslandene og forbedre de sosiale forholdene i de nye medlemslandene, Ungarn inkludert?

Oversatt fra engelsk av Morten Harper.

Årbok 2006/2007: Aktiv europapolitikk?

Nei til EUs årbok både oppsummerer og ser fremover om utviklingen i EU og Norges forhold til resten av Europa.

Boka setter særlig fokus på innholdet i den rød-grønne-regjeringens europapolitikk. Blant temaene som tas opp er Norges påvirkningsmuligheter overfor EU, overvåkingsorganet ESA, reservasjonsretten i EØS og utviklingen av Schengen. Boka inneholder også en gjennomgang av sentrale hendelser i EU og i forholdet mellom Norge og EU de to siste årene.

Foruten en rekke bakgrunnsartikler, er det intervjuer med bl.a. statssekretær i Utenriksdepartementet Liv Monica Stubholt, Datatilsynets direktør Georg Apenes og leder i PRESS, Redd Barnas ungdomsorganisasjon, Mari S. Andresen.

Nei til EU har siden 1999 utgitt årbok. Bøkene har ulike tema fra år til år. Sammen utgjør dette et enestående bibliotek av kritisk kunnskap om EU, EØS og Norges forhold til omverdenen. Gå ikke glipp av årets nye bok!

Årbok 2006/2007: *Aktiv europapolitikk?* er på 128 sider og koster kr. 195 (inkl porto). **Bestilling: neitileu@neitileu.no**

Del IV

Nordiske perspektiver og europæisk storebror

Av Per Gahrton,
EU-ansvarlig i svenske
Miljöpartiet

EU-entusiasmens død

Hvis EUs «propagandaminister» Margot Wallström, tidligere miljøkommissær, leser hjemmesidene til de svenske miljøorganisasjonene blir hun neppe glad. Når det gjelder miljøet går det virkelig nedover for Sverige i EU.

På Europaportalen (www.europaportalen.se) skriver ungdomsorganisasjonene om EU. Innleggene preges ikke direkte av entusiasme. «Festning Europa dreper» skriver en. EU oppfattes ofte som en «klubb for dresskleddede menn» konstaterer en annen. EU sammenlignes med en «bastard» som «må reise seg fra asken», synes en tredje, mens en fjerde sukker over «det gamle, redde Europa». Nei, det er ikke de velkjente EU-kritiske Grön Ungdoms eller Ung Vänsters ledere jeg siterer, men pålitelige EU-positive representanter for, i tur og orden, Kristdemokratiske Ungdomsförbundet, Moderata Ungdomförbundet, Centerpartiets Ungdomsförbund og Sveriges Socialdemokratiska Ungdomsförbund.

Lite lystig for Wallström

Har ungdommen blitt lei av EU? I så fall er de ikke alene. Det murrer i arbeiderbevegelsen på grunn av den pågående EU-prosessen omkring Vaxholmsaken. Har Göran Persson oppfattet at LO faktisk truer med å revurdere hele sitt positive syn på svensk EU-medlemskap hvis dommen skulle gå imot Sverige (noe som de fleste innvidde jurister synes å ta for gitt blir utfallet)? Har Persson merket seg at hans mann i Strasbourg, den kanskje mest EU-positive sosialdemokraten i Sverige, EU-parlamentarikeren Jan Andersson, har truet med å slutte seg til EU-konstitusjonens motstandere hvis EU-kommisjonen gjør alvor av trusselen om å overkjøre EU-parlamentets kompromiss om tjenestedirektivet?

At avholdsbevegelsen føler seg lurt av den EU-relaterte alkoholliberaliseringen er ganske så kjent. Men hvor mange vet at lignende følelser av å ha blitt bløffet inn i EU finnes hos noen hundre tusen jegere? Og hvis EUs «propagandaminister» Margot Wallström, tidligere miljøkommissær, leser hjemmesidene til miljøorganisasjonene blir hun neppe glad. Ikke bare de gamle EU-kritikerne i Miljöförbundet/Jordens vänner synes å mene at EU ofte er et miljøhinder. Også hos Greenpeace dominerer EU-kritikken: «EU fyrer for kråkene», «EU stemte gjennom utvannet kjemikalielov», «EU vil fortsette med destruktiv bunntåling i dypvannshavene». Begge kommissærene Barroso og Verheugen oppfordres til å «bytte jobb og begynne hos kjemikalielobbyen» på grunn av motstanden mot en strengere kjemikalielovgivning. Naturskyddsföreningen har blant annet konstatert at «EU

gir 100-talls millioner til de største miljøbandittene» og at «Framtidskonventet har glømt miljøet». Ja, når det gjelder miljøet går det virkelig nedover for Sverige i EU. Regjeringen anså seg jo her om året tvunget til å gjøre det utenkelige; stevne EU-kommisjonen inn for EF-domstolen i en miljøsak (ugressmidlet parakvat som EU-kommisjonen godkjente, men som har vært forbudt i Sverige siden 1983). Og nylig tapte Sverige en avstemning i EU-rådet om et grunnvannsdirektiv.

Sterk EU-skepsis

Det framgår av Eurobarometeret (nr. 64) at EU-skepsisen sitter dypt i Sverige. Svenskene er «mer misfornøyde med EU enn andre europeere», de synes at deres stemmer teller mindre, de er skeptiske til at EU blir mer av en politisk union, mot at mer makt overføres til EU, til at EU får en konstitusjon. Det er ikke bare i Sverige at EU-skepsisen er stor. Den er sterk i hele nordvestre EU. Og EU synes å ha mistet tiltrekningskraften også på den delen av Norden som står utenfor. I februar 2006 ble det målt rekordstore nei-majoriteter både i Norge (58,1 prosent nei, mot bare 36,4 for ja) og Island (42,3 prosent nei mot 34,3 ja). Dessuten har Ålands selvstyre-regjering truet med å forlate EU hvis øyriket ikke får representere seg selv, i stedet for å måtte la seg representere av Finland i en sak for EF-domstolen.

Tyder ikke alt dette på at det er på høy tid at EU for en gangs skyld betrakter folkeopinionen som en rettesnor i stedet for på vanlig EU-vis å betrakte den som et forstyrrende moment som man skal forsøke å snike seg forbi? Jeg skulle ville anbefale EU-entusiastene å lese boken, *Why Europe will run the 21st century* (Fourth Estate, London, 2005) av Mark Leonard, forsker ved Center of European Reform. Han tar utgangspunkt i kredittkortselskapet Visa og mener at EU, i sine beste stunder, som Visa er et desentralisert nettverk, ikke et sentralstyrt hierarki. Derfor, sier han, må EU beskyttes mot sine fiender, ikke bare mot tradisjonelle EU-motstandere, men framfor alt mot dem som forsøker å forvandle EU til en føderal stat av USA-type. I stedet for å drive ensrettingen til det absurde bør EU rendyrke sin karakter av «overlappende ringer» der ikke alle er med på alt, for eksempel Schengen (hvor Storbritannia og Irland ikke er med), ØMU (hvor Sverige, Danmark og Storbritannia jo har valgt å stå utenfor). Leonard nevner også forsvarssamarbeidet. Slike forskjeller skal ifølge Leonard ikke tolkes som noe mislykket, men som tilpasningsdyktighet, smidighet. Og på den grunnvollen bør EU være åpent for alle villige stater som oppfyller kravene.

EU står nå foran sannhetens minutt, hevder Leonard: «Hvordan forvandle 25-staters-EU til et samfunn av 50 demokratier?» I et tillegg skisserer han en «eurosfære» på 109 stater! Alle forvillede tanker om en EU-president og andre statslignende symboler bør forkastes. Det er akkurat gjennom mangelen på slike elementer, gjennom fleksibilitet, stadige forhandlinger, seriøs respekt for nasjonal selvbestemmelse, innsnevring av myndigheten til områder som er naturlig grenseoverskridende og, ikke minst, gjennom å gå foran med et godt eksempel i stedet for å sende invasjonstroppper, at EU skulle kunne gjøre «come-back» og påvirke sine omgivelser.

Det finnes mye hos Leonard jeg misliker eller ikke tror på. Men han er den første

EU-entusiast jeg kan huske som viser tegn til nytenkning. Til sammenligning framstår de vanlige EU-føderalistenes anstrengelser for å lure på uvillige befolkninger en konstitusjon for en EU-stat som allerede er forkastet ifølge regelboken, som pinlig. Våger den gamle, trøtte ja-siden å ta opp Leonards grunnideer? Våger ja-partiene å utnytte «tenkepausen» til en debatt om denne typen grunnleggende spørsmål?

Oversatt fra svensk av Morten Harper.

Vår tids slavehandel

Det tok fire år å få EU-parlamentets kvinnekommité til å akseptere at jeg kunne skrive en rapport om sexindustrien i Den europeiske unionen. Når den så var skrevet, ble behandlingen utsatt flere ganger. De ulike partigruppene var uenige om den burde kastes rett i søpla eller om dette er problemer som kan løses med politiske tiltak.

På en konferanse i Wien i 1996 ble spørsmålet om menneskehandel for første gang tatt opp på EUs dagsorden. Med hjelp fra frivillige organisasjoner, toll- og politimyndigheter med flere, hadde man kommet fram til at omkring 500 000 mennesker, de fleste kvinner og barn, hvert år ble ført inn i EUs daværende 15 medlemsland for å bli utnyttet på ulike måter. I 2004 ble anslaget justert opp til 800 000.

Ganske snart sto det klart at cirka 90 prosent av de personene som det «handles» med, skulle utnyttes for ulike seksuelle formål, framfor alt i pornografi og prostitusjon. For det meste kvinner, men også en del barn og unge menn. Dessverre har de fleste politikere og organisasjoner i EU fortsatt å snakke om menneskehandel, «trafficking in human beings», i generelle termer, uten noen kobling til hovedformålet med menneskehandelen; den seksuelle utnyttelsen.

To rammelover har sett dagens lys i EU. Dels har man straffebelagt det man kaller «hele kjeden» – unntatt kunden. Det betyr at det er straffbart å rekruttere, transportere og legge til rette for å selge offer for menneskehandel, derimot ikke å kjøpe sex av dem. Dels har man tatt opp spørsmålet om hvordan ofrene skal håndteres. Man har da kommet fram til at de skal kunne få midlertidig oppholdstillatelse, men bare under forutsetning av at de samarbeider med myndigheter og vitner mot sine bortførere, menneskehandlerne, og bare i den perioden som kreves for dette.

Det står helt klart at en av de store utfordringene i kampen mot handelen med mennesker, uansett med hvilket formål denne handelen skjer, er fattigdomsbekjempelse både innen og mellom land. Den andre store utfordringen er å kvele etterspørselen. All etterspørsel handler – for mellomleddene – om profit, gevinst, penger.

Ettersom flesteparten av ofrene for menneskehandel utsettes for seksuelt misbruk, har jeg kommet til å vie det meste av min tid som EU-parlamentariker de siste årene til akkurat den siste lenken i kjeden. Det er nemlig den man snakker minst om, merkelig nok. Det er etterspørselssiden, og den har flere dimensjoner.

Av Marianne Eriksson,
tidligere medlem av EU-
parlamentet for svenske
Vänsterpartiet

Ikke en jobb som andre

I den handlingsplanen som ble vedtatt av FN's verdenskonferanse for kvinner i Beijing i 1995, ble det for første gang i en internasjonal tekst uttalt et handlingsdirektiv. Ved å definere «tvangsprostitusjon» som vold mot kvinner skapte man en motsetning; den såkalte frivillige, selvvalgte prostitusjonen. På denne måten ble bevisbyrden flyttet fra de som utnytter kvinner i prostitusjon, til ofrene selv som måtte bevise at de var «utsatt for tvang». Siden har man mer og mer gått over til å bruke begrepet «påtvunget prostitusjon» framfor «utnyttelse av prostitusjon» i visse regionale og internasjonale tekster, blant annet i rapporter fra CEDAW (Committee on the Elimination of Discrimination Against Women), FN's særskilte overvåkingskomité angående diskriminering av kvinner, og rapporter skrevet av FN's spesialrapportør i spørsmål om vold mot kvinner.

Jeg har siden 1996 ikke sett et eneste EU-dokument med tilknytning til spørsmålet som ikke skiller mellom «frivillig» og «påtvunget» prostitusjon. Ordet «sexarbeider» brukes stadig oftere i internasjonale dokumenter. Penger legges ned i kampanjemateriell som skal advare unge kvinner verden over mot risikoen for å havne i sexindustrien, og de internasjonale konferansene avløser hverandre. Ytterst lite penger og planlegging brukes derimot for å sette spørsmålsteget ved etterspøreren, kunden, mannen. Ytterst lite penger, brukes også for å støtte kvinner som tar initiativ til å bryte ut av prostitusjon. Enda mindre penger bevilges i de landene som aksepterer en legalisering av bordeller og ser kvinnene i prostitusjonen som «selvstendig næringsdrivende».

Prostitusjon og «trafficking»

Prostitusjonslobbyen iverksatte en kampanje for å skille ut trafficking fra prostitusjon. I 1997 inviterte Nederland, som da hadde formannskapet i EU, til en konferanse for å vedta europeiske retningslinjer for bekjempelse av trafficking med kvinner. Antiprostitusjons- og feministorganisasjoner som nektet å begrense sine innlegg til å handle om trafficking som atskilt fra prostitusjon, ble nektet adgang til konferansens NGO-forum.

Gjennomgående, ikke minst i Europa, er dette prinsippet fulgt slik at all debatt om prostitusjon er blitt sensurert vekk fra konferanser og seminarer om trafficking. Det fremste argumentet har vært at ettersom prostitusjon er et omstridt spørsmål, så har man ikke kunnet bli enige om prostitusjonens rettstilling men alle har kunnet bli enige når det gjelder trafficking.

Skammelig nok godtok mange regjeringer og frivillige organisasjoner dette argumentet uten debatt eller problematisering. Dette skillet mellom trafficking og prostitusjon dukker for eksempel opp i Den europeiske unionens bestemmelser om de grunnleggende rettigheter som utgjør forordet i en politisk deklarasjon til Nicetraktaten (desember 2000). Der nevnes ikke prostitusjon, det bare konstateres at trafficking er forbudt (artikkel 5).

I 1998 publiserte Den internasjonale arbeidstagerorganisasjonen (ILO) en rapport om «sexsektoren» Sørøst-Asia, hvor man anbefalte en pragmatisk innstilling til prostitusjon og konstaterte at det var verdt å erkjenne, regulere og beskatte

sexindustrien for å «omfatte mange av de lukrative aktivitetene som er tilknyttet den». Tre år senere krevde Verdens helseorganisasjon (WHO) gjennom sin avdeling i Sørøst-Asia at sexindustrien skulle legaliseres / avkriminaliseres med argument om at det skulle hjelpe til å begrense Aidsepidemien,

Vi kan se lignende hendelser innenfor EU. Flere organisasjoner ble på slutten av 1990-tallet etablert på såkalt EU-nivå for å bekjempe HIV / Aids. De får ganske store beløp fra EUs program, finansiert gjennom skattemidler, som de bruker til å arrangere store seminarer både i og utenfor EU, hvor de propagerer for legalisering og regulering av prostitusjon som et ledd i å forebygge smittespredning.

Den nye kvinnebevegelsens triumf

Påvirket av en sterk feministisk kvinnebevegelse og dens analyse av den seksualiserte volden, samt med 43 prosent kvinner innvalgt, vedtok den svenske riksdagen i 1998 en lov som kriminaliserer kjøp av «seksuelle tjenester» som en del av lovgivningen om menns vold mot kvinner, «kvinnefredslovgivningen». Det er første gang i historien at et land har anerkjent sexkjøp som et lovbrudd. Kunden, vanligvis en mann, synliggjøres og kriminaliseres. Loven trådte i kraft den 1. januar 1999. Etterspørselssiden begynte for alvor å blitt satt spørsmål ved. Internasjonalt sett kom loven i rett tid. Tidligere hadde det meste gått sexindustriens vei i utviklingen, ikke minst i Europa.

Som nyvalgt EU-parlamentariker fikk jeg i 1996, på kvinnekomiteens regning, muligheten til å skrive en rapport som skulle kunne ut i «nulltoleranse mot vold mot kvinner». Bare det å få med at det vanligvis er menn som utøver vold mot kvinner, den seksualiserte volden, la beslag på flere komitémøter. Mange av de kvinnelige representantene ville først ikke akseptere at jeg hadde tatt inn voldtekt, pornografi og prostitusjon i rapporten. De ville heller at jeg tok opp veskenapping og vold på diskoteker. Jeg ble til og med utledd i plenum da jeg ville få dem med på å utfordre medlemslandenes regjeringer til å kriminalisere deprostituertes kunder, og selvfølgelig stemte de igjennom distinksjonene «frivillig» og «påtvunget» prostitusjon.

Disse spørsmålene har jeg tatt opp i min siste initiativrapport som EU-parlamentariker, «Konsekvensene av sexindustrien i Den europeiske unionen». Det tok fire år å få kvinnekomiteen til å akseptere at jeg kunne skrive en slik rapport. Når den så var skrevet, ble behandlingen av den utsatt flere ganger. De ulike partigruppene var uenige seg imellom hvorvidt den burde kastes rett i søpla eller om det er en god rapport som viser de problemene som burde kunne løses med politiske verktøy. Det er i skrivende stund usikkert hva som blir rapportens skjebne.

Jeg mener at kvinner, barn og menn i alle av sexindustriens grener har det uheldig. Vi vet at denne industrien etterspør nye – og vanligvis unge – kropper for å behandle dem på alle slags måter. Vi vet at denne industrien medvirker til at etterspørselen øker. Dermed øker også handelen med mennesker for seksuell utnyttelse. Jeg mener det er min forbannede plikt som medmenneske og som politiker med unike muligheter å legge fram forslag til hvordan dette skal bekjempes.

Sexindustrien og dens kunder har fått en alt for stor plass som aktører både i

debatten og i vår faktiske virkelighet. Som så mange andre er også denne industrien aktiv gjennom lobbygrupper såvel i EU-sammenheng som på den nasjonale og globale arenaen.

Det som vi i nærmeste framtid bør se opp for, om vi vil ha en annen utvikling, er grønnbøker og direktiver fra den EU-kommissæren som håndterer tjenestenes frie bevegelse på det indre markedet. Det er fare for at en tjeneste som er lovlig i ett EU-land ikke skal kunne forbys på EUs indre marked. Ved en tvist får EF-domstolen siste ordet.

Det finnes en EU-dom fra november 2001 som gjelder to kvinner fra Polen og Tsjekkia. De ville åpne egen prostitusjonsvirksomhet i Nederland, men ble nektet av nederlandske myndigheter. Ifølge dommen hadde disse myndighetene ikke rett til å nekte dem etablering da begge landene hadde assosieringsavtaler med EU og Nederlands lovgivning betrakter lovlige prostituerte som frie yrkesutøvere. I svenske ører låter dette helt absurd, men det er hva som kan komme til å skje om vi ikke er på vakt. EU-rett skal jo stå over nasjonal lovgivning.

Oversatt fra svensk av Morten Harper.

Finland i Europa og verden

I EU har folkestyret i praksis ikke noe annet å gjøre enn å være tåketeppe. Og tåke har vi fortsatt behov for.

E-postveksling mellom Matti og Mauri.

Av fil. lis. Mauri Nygård

E-POST FRA MATTI TIL MAURI 15.06.2006:

Hei Mauri!

EUs dårlige sider har ikke på noen måte forandret seg, men betydningen av dens eksistens vokser i denne verdensbygda. USA framstiller seg selv som storslagent verdenspoliti og Russland presser med sine energimidler. Hvordan kunne enkeltland i Europa stå imot dem? I Afrika og Sør-Amerika ønsker man samarbeid som ligner EU, slik at de ikke skal bli herset med. Hvis i tillegg Asias økonomiske stormakter – Kina og India – begynner å dra i samme retning, er kontinentalstatene da en realitet. Hva tror du?

*Hilsen,
Matti*

MAURIS SVAR I DE SENE NATTETIMER 16.06.2006:

Hei Matti! Hyggelig å høre at du fortsatt er i form og visstnok også skriver i tidskrifter. Dine emner er såkalt allment aksepterte, noe som i det hele tatt ikke kan sies om mine tekster, selv om halvparten av finnene fortsatt er imot EU-medlemskap i følge gallupundersøkelser. I Midtøsterbotten langt flere, og ca. 70 prosent av de som har sagt sin mening er imot vedtak av EU-grunnlov. Jeg kan bare *forsøke* å skrive et og annet lesebreve. Noen publiserer dem, men ikke alltid vår lokalavis. Kalajokilaakso er flinkest til å publisere.

Jeg undrer meg hvordan jeg skal svare deg, for riktignok vil vi ikke klare å omvende hverandre. Hvis jeg skriver klartekst vil du bare bli fornærmet og sint og bli i dårlig humør. Du vil komme til å unngå meg og klassifisere meg som et håpløst og «merkelig» tilfelle. Å bli stemplet som merkelig er allerede nok til å bli kastet ut i poli-

tiske valgsituasjoner. Jeg skriver altså av erfaring, hvordan man forholder seg til mennesker.

Egentlig holder det hvis jeg sier – andre halvparten av finnene er uenig med meg – at du som villedet har tatt feil. Det visste du riktignok fra før av, og jeg derimot tar feil ifølge din mening.

Nå som fotballkampen er over, bruker jeg likevel nattetimene mine på å repetere mine synspunkter. Jeg har jo allerede skrevet disse for mange år siden og i flere sammenhenger...

Det er ikke snakk om EU alene. EU og tilsvarende integrasjonsforetak rundt omkring i verden er bare villspor som man fører verdenskapitalisme med. Penge-makt!

Kort sagt er hensikten å få makten vekk fra folket over til pengene. Da den nåværende avdelingslederen i Den finske bank, Koskenmäki, var gjest i Midtøsterbotens regionale råd/forsamling i Kannus i ca. år 1990, uttrykte han saken slik at verden har i de siste tiårene oppført seg urettferdig overfor pengene. Det å være rik har ikke gitt særlig med gleder. Det har ikke vært enkelt å skaffe hushjelp engang. Og nå blir det altså endringer takket være integrasjon. La oss snakke om Mark og stemmeprinsippet. Saken har så stor makt at det ikke har noe hensikt å gjøre motstand. Koskenmäki meddelte å ha valgt sin side, og håpet selvfølgelig at jeg skulle komme til fornuft og forstå min egen fordel.

Dette var en dialog vi hadde under møtet.

Med dette vil jeg fortsette med et klassisk ordtak, at *det er jo slik...*: (ofte brukt ved finske stortingstaler..)

x x x

At de samme kretser eier USA og Europa.

At i EU har folkestyret i praksis ikke noe annet å gjøre enn å være tåke-teppe. Og tåke har vi fortsatt behov for.

At en enhet på 500 millioner innbyggere ikke kan fungere som en stat. Det blir for stort. Det finnes ikke demokrati i Kina, i USA, i Russland og lite trolig finnes det i India.

At man går ikke inn i EUs bestemmende organer med egne penger. Vår nærmeste representant i EUs parlament, Kyösti Virrankoski fra Lapua, fortalte at han brukte omlag en halv million euro før forrige valg. Kyösti burde være lojal mot pen-

gegiverne, ikke mot velgerne.

At all valutamakt og urettferdighet trives som ugress i EU (i tillegg til frimurerlo-sjen). EU-embetsmannen Paul von Buitinen har skrevet ei bok om det som skjedde på 90-tallet (Europas hemmelige mapper. Kommisjonens bedragerier ble avslørt). Jeg har bare lest starten av boka, men du kan få låne den når du måtte ønske det. Kommisjonen ble felt i 1999 som følge av avsløringen. Mediakjendisen Kyösti Vir-rankoski stemte for Kommisjonen – i hvert fall under noen avstemminger – og for-klarte handlingen med at han ønsket å sikre overgangen til euro. I ettertid har han gitt uttrykk for å være kritisk til EU.

At Mr. Europa, Helmuth Kohl, ble nødt til å gå av, da han ikke gikk med på å for-telle hvor den store pengesummen – som skulle disponeres av ham og partiet hans – hadde kommet fra. Pålitelige rykter kunne fortelle at pengene kom fra en stor våpenleverandør i Kanada. Altså på andre siden av Atlanteren, utenfor Tyskland.

At EU er skapt av industrikonsernene, ikke statene. Fungerende leder for de europeiske industriledernes runde bords klubb, Volvos toppsjef Pehr Gyllenham-mar, skrøt i et radioprogram jeg hørte på i 1991, at nettopp deres planer var blitt realisert i EU. Han skrøt altså skikkelig! Jeg har lest en plass at de har skissert EUs kjente dokumenter der.

At retur til 1800- og 1700-tallet realiseres også ved hjelp av internasjonale organisasjoner. Av disse blant annet OECD, hvor denne MAI-avtalen kom fra, Ver-densbanken, Verdens Valutafond og WTO. Der er de utrolig fine reglene og syste-mene slik at USA alltid har bestemmelsesrett. Jeg har i bokhyllen et par av prof. Patomäkis og hans følgesvenners bøker, hvor det pønskes på hvordan disse syste-mene kan bli «demokratisert». Vanskelig, veldig vanskelig.

At USA har mindre makt i FN, og har derfor i flere tiår presset organisasjonen ved å ikke betale medlemsavgift.

At Bilderberggruppen, som fungerer som en slags verdensregjering, kommer over Atlanteren. Gruppen ledes av milliardærene, i tillegg til media og poli-tikere. Det høyreorienterte og patriotiske Spotlight-tidsskriftet fra USA avslørte i sin tid Bilderbergernes aktivitet, og derfor forteller gruppen selv litt om hvem som deltar på møtene nå. Fra Finland deltok så vidt man vet i sin tid vår mediemogul Aatos Erkko. I det siste har bl.a. Nokias konsernsjef representert Finland. Det ser også ut til at vår finansminister Heinöluoma, sos.demokratenes talsmann, har tenkt seg til neste toppmøte. Når gruppen holdt møte i Kalastajantorppa i Finland på 90-tallet, fikk hele den politiske ledelsen være til stede. Esko Aho og presiden-ten bl.a.

At Bilderberg ser ut til være nesten tabu for media, slik som Aatos Erkko og

hans makt som mediakeiser i Finland, og hans voksende innflytelse ellers i Europa. Nylig ble det av politikerne tildelt to nye, riksdekkende radiokanaler til Erkkø. Det, om ikke annet, viser hvor makten ligger.

At kremen i vårt høyreorienterte næringsliv aldri har akseptert folkets og politikernes makt. I de kretser har politikerne alltid blitt gjort narr av. I frykt for Sovjetunionen og kommunismen ble denne nordiske velstandsmodellen iverksatt. Nå finnes ikke lenger noen skremser og vi vender tilbake til røttene, back to basics. Da er EU en god venn.

At da jeg i slutten av året 1991 deltok i julebord for framtidss forskerne, fortalte en gråsjarmant representant fra næringslivet, ved å vise fram transparenter, at det bor til sammen to millioner mennesker i ti utviklingsdistrikt, og næringslivet mener at til og med halvparten av dette er for mye. De overflødige får man bort ved hjelp av EU-medlemskap.

At ifølge noen skriftlige produkter i Finland, som for eksempel «Nyindustri-lingsprogrammet» ledet av banksjef Vuotilaninen, og EU-innvirkningsundersøkelsen til Statens økonomiske forskningsentral (VATT), vil stor lykke og økonomisk framgang komme til landet ved at man får jordbruket redusert. Dvs. at VATT altså bygger sine løfter på antakelser om at EU reduserer jordbruket kraftig og at næringslivet vårt har nytte av reduksjonen. Jeg tror ikke på teorien, særlig når arbeidsledigheten er høy.

At den tredje retningen (?), der man ytterligere undergraver demokratiet, er konsernernes sentralisering/fokusering. Hvor leder denne sentraliseringen/fokuseringen hen? Fundér litt på det, og fortell meg hva du kommer fram til.

At man fikk EU-medlemskap ulovlig bl.a. ved å bruke paragraf 69 om traktater i statsforfatningen fra 1928. I 1928 eksisterte ingen organer som ligner EU, og man kunne ikke forestille seg at man ville gjøre slutt på rikets selvstendighet ved å hen-vise til denne paragrafen uten å anvende strengere majoritetskriterium.

Slik er altså EU. Er det siste steg og varige tilstand på menneskets organisering?

Hilsen Mauri

MAURIS ANDRE, UTFYLLENDE E-POST SKREVET 16.06.2006:

Nå er det i tillegg slik...

At Finland ikke lenger har en egen politikk for Russland, fordi Finland ikke har egen utenrikspolitikk. Dette har vi måttet lide for i flere år. Russland og EU har

nemlig hatt flere uenigheter, og Russland har dratt inn Finland i saken. Vi var jo i lang tid den eneste EU-staten som hadde felles grense med Russland, hvis vi ikke tar med Kaliningrad som ligger i Baltikum. Om akkurat dette området er det blitt kranglet mye, og Russland ville naturlig nok dra inn Finland som mellommann i krangelen. For å forhandle. Når ingenting hendte, begynte Russland å presse med småplageri. Det ble vanskelig å komme seg til Russland, på samme måte som det var vanskelig for russerne å komme seg til Kaliningrad. Lastebilkøene ved Vaalimaa, altså ved grensen til EU, skyldes i stor grad denne krangelen. Du har sikkert selv lurt på hvorfor vi ikke har fått orden på dette problemet i løpet av årene. Det er typisk for EU at man har tidd om saken Noen steder har det likevel vært mulig å lese mellom linjene, hva er grunnen til dette?

At EU-medlemsskapet er en stor risiko for Finland nettopp pga Russland. Utvidelsen av NATO innebar alt en risiko, men Putin ga etter for Baltikum sin del. Nå blir Finland automatisk trukket inn ved hvilken som helst uenighet mellom Russland og EU. Krig er ikke en følge av hver uenighet, men de påvirker f.eks. handel. Det er ingen konflikt mellom Finland og Russland. For å sette det litt på spissen: For det selvstendige Finland fløt energi fra Russland enda etter at det hadde tatt slutt for russerne selv.

At p.g.a. felles (konsern)eiere i USA og EU, driver disse landene felles krig mot terrorismen, som også Finland deltar i og forsøker å lokke terroristene til å komme til seg. Av EU-landene er det Finland som har flest av de såkalte fredsstyrkene i utlandet sammenlignet med folketallet. Nærmeste eksempel på terrorkrig er inngjerdingen av Kokkolas havneområde og flyttingen av bygg fra havna. Det ble ikke billig, og det er synd at man ikke slippe til for å beundre skipene og havna.

Et annet eksempel er tillatelsen politiet har fått til å tyvlytte på telefonsamtaler og følge e-post. Den elektroniske posten skal også lagres i flere år for eventuell framtidig etterforskning. Vi utvikler oss til å bli en politistat. For omlag ett og et halvt år siden fikk jeg en engelskspråklig melding på maskinen min når Internettet ikke fungerte. I meldingen sto det at det var kø på Echelons tjenester. Også denne e-posten min kommer til å bli sjekket. Det er nettopp blitt publisert en rapport hvor det fortelles at EUs regjering har gitt CIA lov til å transportere fanger via statene deres til hemmelige fengsler, og at det tilsynelatende finnes slike fengsler i EU-statene.

At det p.g.a. felles (konsern)eiere i USA og EU, drives politikk i EU som uten særlig kritikk tillater ødeleggelsen av Tsjetsjenia, fordi USA skal kunne få lov til å utslette Irak, Afghanistan m.m., og Israel skal få lov til å bombe Palestina.

At gatene våre skal bli ytterligere utrygge nettopp på grunn av EU-medlemskapet, narkotikabruken øker og sprit er billig, og landet får en fattig klasse.

Og så videre, og så videre.

Mauri

MAURIS UTFYLLENDE SUPPLEMENT TIL MATTI, 19.06.2006:

At man som sammendrag kan si at det foregår en global revolusjon der man går fra folkestyre til pengestyre. Billedlig selvfølgelig, fordi i virkelighet har jo folket ingen steder hatt all makt, og heller ikke formell makt ellers enn hos en del av nasjonene. I Europa «blomstret» nasjonalstater omtrent 100 år. Nasjonalstater er demokratiets bastioner, og akkurat derfor er nasjonalstater i skuddlinjen. Lokale integrasjonstiltak på forskjellige deler av jordkloden tar sikte på å oppløse nasjonalstater og folkestyre. Og samme arbeid utfører altså disse overnasjonale organisasjonene som WTO osv. Tiltakene har også hatt framgang, men i Sør-Amerika møtte de motstand. Der har man reagert mot USA og overmakten til den politikken som USA representerer (Valutafondet, Verdensbanken, nyliberalisme).

Midtøsterbotten og Kokkola har fått æren av å være forgjengere i Finland, takk æresdoktor Esko Aho. I 1994 var det et stort frihandelsseminar i Kokkola, der man helt klart satte spørsmålsteget ved nasjonalismen og nasjonalstaten.

Er det tragikomisk, smart eller listig at det er nettopp de kretser som hos oss driver med revolusjon, er de samme som påminner oss om Vinterkrigen og skremmer oss med Russland? Og tidligere gikk de på første rad til krigsheltgravene med medaljer på sitt bryst. Noen våger å gjøre det fortsatt. I 1994 var det under musikkfestivalen i Kaustinen en informasjonsbuss fra EU rett innenfor hovedporten. Mesteparten av innholdet i bussen var enorme bilder fra Vinterkrigen. Det er det eneste inntrykket jeg husker fra hele bussbesøket. Selvfølgelig fikk ikke vi, som tenker annerledes, lov til å fortsette informasjonsarbeidet vårt i nærheten av festivalområdet.

Som en slags overgang fungerer en organisering som minner om demokratisk styring, men det meste er i realiteten diktatur som blir styrt av media. En bemerkelsesverdig del av befolkningen stemples som tapere, som fremmedgjøres for samfunnet og bare prøver å holde seg i livet og gi livet mening med sirkus. Disse er nåtidens slaver. Menneskets historie er jo lidelseshistorie, og i Finland er vi i full fart mot normale tilstander i menneskeheten. Den nordiske velferdsstaten som vokste i redsel for kommunismen, ser ut til å bli en svært kortvarig episode.

På seminaret i Kokkola ble det spådd at renten for inntektsskatten kom til å bli satt ned, og det skulle komme tjenestedirektiv og kommunereformer. Dette betyr privatisering.

Mauri

MATTIS SVAR 19.06.2006:

Hei Mauri!

Det du skriver er interessant, men jeg rekker å svare først etter Sankthansaften. På grunn av travelheten, fungerer jeg som en datidens bonde: om våren gjør jeg forrige høstens arbeid, og på høsten arbeidet som ikke ble gjort på våren.

God Sankthansaften!

Matti

Oversatt fra finsk av Silja Annikki Ruud

Av **Tony Bunyan**, direktør for Statewatch og redaktør for Statewatch bulletin og Statewatch News Online

Mens Europa sover...

I «krigen mot terrorisme» legitimerer et ferniss av demokrati at det skapes en statsmakt preget av tvang og overvåkning.

1. Sammenhengen

Vi vet at «krigen mot terrorisme» i mange år framover vil være varig og ikke midlertidig. Dette skyldes ikke bare terroraksjonene i Madrid 11. mars 2004, i London 7. og 21. juli 2005 eller forferdelige terroraksjoner andre steder. Det skyldes også at forhold som fører til angrep fortsatt eksisterer og ikke ser ut til å avta. Eksempler på dette er situasjonen i Irak, Afghanistan, Palestina, amerikansk militarisme, Guantanamo Bay og en globalisert markedsøkonomi som opprettholder fattigdom og store ulikheter. «Krigen mot terrorisme» kommer også til å bli varig av en annen grunn. Det er store ulikheter mellom USA og EU når det gjelder krigen mot «ondskapens akse» – Irak, Iran Nord Korea. Likevel er det få, om noen, ulikheter (unnatt de som går på stil) mellom dem når det gjelder «krigen mot terrorisme». Når det gjelder innholdet i «krigen mot terrorisme» har vi sett opprettelsen av en EU-USA «akse» på områder som håndtering av terrorisme, hvitvasking og organisert kriminalitet.¹

At «krigen mot terrorisme» blir varig betyr at nye undertrykkende lover og nye fullmakter gitt sikkerhets- og overvåkningstjenestene og lov- og ordensmaktene, ikke kan ses på som eksepsjonelle og tidsbegrensede tiltak for å møte en midlertidig krise. Samlet sett forandrer det forholdet mellom staten og individet og i neste omgang vil de skape nye normer. «Krigen mot terrorisme» (og «fryktens politikk» basert på teorien om «the clash of civilisations» og barbarisme) tjener en annen, dypere hensikt. I en kort periode eksisterte den kalde krigen og globaliseringen side om side, men da den kalde krigen tok slutt i 1989 mistet globalismen en politisk ideologi som kunne legitimere den. Dette tomrommet synliggjorde globalismen som den rå, aggressive og utbytende kapitalismen den er. Globalismen er en politisk ideologi hvor fattigdoms- og sykdomsbekjempelse alltid vil bli sekundært i forhold til opprettholdelse og utvikling av den vestlige levestandarden. «Krigen mot terrorisme» var en gudesending (og ikke bare i George Bushs konversasjon med den allmektige). Den økonomiske globaliseringen fikk en legitimerende politisk ideologi, og dette er hovedårsaken til at «krigen mot terrorisme» vil være med oss i overskuelig framtid.

2. En «avgrunn av forståelse»

I EU eksisterer det en kan kalle en «avgrunn av forståelse» mellom unionens institusjoner, nasjonale regjeringer, tjenestemenn og det kritiske sivile samfunnet. Siden 11. september 2001 har vi sett på de samme verdensbegivenhetene gjennom ulike øyne og har kommet til ytterst ulike konklusjoner. Jeg kan si med sikkerhet at jeg, og mange med meg, ikke kan tilslutte oss de «felles verdiene» beslutningstagerne hevder tiltakene mot terrorisme etter 11. september er et uttrykk for. For eksempel hevder EU-institusjoner og nasjonale regjeringer at alle tiltakene som er introdusert og planlagt *balanserer* behovet for sikkerhet og individuelle rettigheter og friheter – og det som er skremmende er at de faktisk tror på dette. I 2004 svarte Vittorino (tidligere kommissær for justis - og innenriksaker) og i 2005 Solana (tidligere generalsekretær for Det europeiske råd, som representerer de 27 regjeringene) kritikerne av tiltakene mot terrorisme at: «Our way of life has not changed».² Hvilket reiser spørsmålet: «Hvem sin levemåte har ikke endret seg, livene til hvite europeere?» Livet endret seg dramatisk for flyktninger, asylsøkere og statsborgere fra tredjeland med opphold i EU.³ Lov og rettigheter ble endret for å ekskludere hele kategorier fra å søke om asyl, søknader om asyl ble hurtigbehandlet og juridisk rådgivning fra advokater ble innskrenket ved å kutte i advokatenes honorarer. Interneringsentre oppstod som paddehatter over hele Europa og «frivillig» hjemsendelse skjer ved tvungen utvisning i håndjern. Land som tidligere aldri ble ansett for å være «trygge» ble nå erklært som «trygge» å vende tilbake til. Hundrevis har dødd i forsøket på å krysse Middelhavet eller endt opp som døde på strendene, og stadig mer sofistikert teknologi tas i bruk for å spore mennesker på flukt fra undertrykkelse og fattigdom.⁴ Alle flyktninger har blitt potensielle terrorister eller kriminelle ifølge EU. Mennesker fra den tredje verden med lovlig opphold eller statsborgerskap i EU, særlig muslimer, har blitt mål for ransaking på gatene og razziaer i samfunnshus eller private hjem.

Høsten 2001 foreslo den tyske regjeringen at hver stat skulle sette opp en database for alle mennesker fra tredjeland med opphold i EU. Da forslaget kom høsten 2001 ble det avvist av de andre EU regjeringene som mente det gikk for langt og det var bare Tyskland og Luxemburg som hadde slike registre. I 2003 ble EU enig om at alle tredjelandsborgere med opphold i EU skulle avgi fingeravtrykk og bli tildelt et biometrisk kort (med fingeravtrykksdataene på en chip). Opplysningene skulle til å begynne med lagres i en nasjonal database. Livet til tredjelandsborgere med oppholdstillatelse i EU har endret seg på en annen måte også. Land etter land insisterer nå på at både oppholdstillatelse og tildeling av statsborgerskap forutsetter at innvandrerne og deres familier lærer vertslandets språk og lar seg integrere inn i samfunnet. Mens Europa beveger seg fra multikulturalisme til monokulturalisme, så forventes det at mennesker fra den tredje verden skal adoptere vertslandets verdier og gi de forrang i forhold til egen kultur og historie. I Storbritannia må nå nye statsborgere delta i en offisiell seremoni der de sverger troskap til Dronningen (som undersätter, ikke borgere) og synger «God Save the Queen». Det er millioner av briter som ville nektet å gjøre dette, meg selv inkludert.

Det kan bare beskrives som overlagt bedrag å hevde at «vår måte å leve på» ikke

har endret seg. Fordi det er det samme som å si at vi, Europas folk, ikke er ansvarlige for hva som gjøres i vårt navn mot alle som ikke er hvite europeere.

3. Hvordan EU landskapet endrer seg

– Overvåkning av telekommunikasjon

Et aspekt ved det nye EU landskapet er den obligatoriske tilbakeholdelsen av data om all telekommunikasjonstrafikk, det vil si telefonsamtaler, e-post, fakser, mobil-telefonsamtaler og internettbruk. Dette innebærer detaljer om all kommunikasjon innenfor EUs grenser. Den største bekymringen knytter seg til hvordan disse opplysningene vil bli brukt. Sikkerhets- og etterretningstjenesten (og vanligvis politiet) har allerede tilgang til data når de skal sirkle inn en mistenkt. Når en person er under etterforskning eksisterer det allerede myndighet til å avlytte vedkommendes kommunikasjon og tolke den. Hvis sikkerhets- og etterretningstjenestene allerede gis tilgang til data med den hensikt å bekjempe terrorisme, hvorfor blir da de nye tiltakene foreslått? Det blir hevdet at politimyndighetene eller andre retts-håndhevingsinstanser, LEAs (law enforcement agencies), i EU trenger dataene for å bekjempe terrorisme – *men ikke ett eneste sted i ett eneste EU-dokument påpekes det at nasjonale sikkerhets- og etterretningsbyråer trenger slik myndighet.*

Den store faren er at tilgang til kommunikasjonsdata vil brukes av LEAs til å gå på «fisketur» i det såkalte «undersøkende» stadiet (dvs. før det finnes konkrete beviser nok til å sette i gang en kriminaletterforskning som kan lede til tiltale og retts sak). En annen fare er at kommunikasjonsdata samlet av et byrå i land «A» kan gis til et annet land «B» som igjen kan legge til sine etterretningsopplysninger og gi det videre til et land «C» (som kan være utenfor EU).

– Overvåkning av bevegelse (PNR)

I april 2004 ble EU enig om å innføre sjekk av alle bevegelser inn og ut av EU med fly – med sitt eget «passasjernavnregister», PNR (passenger name record). Dette fulgte den høyst kontroversielle avtalen mellom EU og USA, som tillot USA å få tilgang til alle PNR-detalljer for flyvninger til USA. PNR avtalen mellom EU og USA blir utfordret i EF-domstolen av EU parlamentet. Hovedbekymringen, uttalt både i Parlamentet og utenfor, knyttes til om beskyttelsen av opplysningene er tilstrekkelig i USA (der personvernlovgivningen – *Privacy Act*-bare gir rettigheter til egne innbyggere). Det knyttes også bekymring til hvor mange og hvilke amerikanske byråer som får tilgang til PNR, noe amerikanske myndigheter ikke kan svare på. USAs «Secure Flight» liste ser i det minste ut til å være begrenset til mistenkte terrorister, men om EUs lister vil bli begrenset på samme måte vites ikke.

– Visum informasjonssystem (VIS)

For besøkende til EU har man opprettet et visuminformasjonssystem, VIS (visa information system). Planen er at alle besøkende skal avgi fingeravtrykk (av alle ti fingre) og at disse biometriske dataene skal lagres på en «chip» i deres visum som legges i vedkommendes pass. Fingeravtrykk vil vanligvis bli tatt av et EU-

medlemsland sin delegasjon i passasjerenes hjemland. Personopplysninger og de biometriske dataene vil legges i en nasjonal database og en VIS database for hele EU. Dette er et veldig ambisiøst prosjekt fordi systemet vil utgjøre verdens største database med fingeravtrykk (i dag har FBI den største basen med 45 millioner registreringer).

– Biometriske pass

Avgjørelsen i EU om å introdusere «biometriske» pass ble tatt i desember 2005. Det ble argumentert med at EU måtte svare på internasjonale krav til «biometriske» reisedokumenter i tråd med den Internasjonale sivile luftfartsorganisasjonen, ICAO, sin standard. ICAO-standard er utviklet i G8 og ledet av USA og Storbritannia. Den krever imidlertid kun et digitalt bilde av passets innehaver, det vil si et vanlig passfoto digitalt lagret på en lesbar chip. Dette legger kun til rette for en enkel passkontroll, og har blitt feilaktig referert til av ministere og tjenestemenn som innføring av «biometriske pass». Det biometriske passsystemet EU har innført skal inkludere to fingeravtrykk av alle som søker om nytt pass. Siden mange mennesker som bor i Schengen land (12 EU-land, Norge, Island og Sveits) bruker ID-kort som identifikasjon i Schengen-området ligger det et forslag inne i Haag-programmet om å sette minimumsstandarder for ID-kort. En slik minimumsstandard vil uten tvil «harmonisere» med bruk av fingeravtrykk på ID-kort. Biometriske data og personopplysninger vil til slutt lagres i nasjonale databaser og senere bli samlet i en database for hele EU. Implikasjonene ved dette er enorme. I løpet av de neste ti årene, ettersom pass fornyes, vil millioner av mennesker måtte gå til «registreringsentre» for å bli «innrullert».

– Biometriske data og overvåkning

Ser vi alt i sammenheng ser vi at vi går i retning av et Europa hvor:

- Alle besøkende med visum vil ha avgitt fingeravtrykk og vil bli sporet inn og ut, og det vil finnes en registrering av alle tidligere besøk for framtidig bruk.
- Det vil bli tatt fingeravtrykk av alle tredjelandborgere, som vil bli utstyrt med biometriske kort; deres bevegelser inn og ut vil bli sporet.
- Det vil bli tatt fingeravtrykk av alle EU-passinnehavere fra 2007.
- Alle ID kort vil inneholde fingeravtrykk, på lengre sikt også førerkort.
- Helsekort med biometriske data og personlig sykdomshistorie registreres på en chip.⁵

Når biometriske data blir normen vil presset øke fra selskaper som ønsker tilgang til dataene, for eksempel for å få tilgang til sykdomshistorien til en potensiell arbeidstaker. Jeg tror ikke at de fleste mennesker i EU innser hva som skjer og at de vil måtte:

- Personlig stille til obligatorisk registrering i egne «registreringsentra».
- La seg «intervjue» for å bevise at de er den de utgir seg for å være.
- Avgi obligatoriske fingeravtrykk (og i Storbritannia også «ansiktsskanning» som vil logge 1840 unike ansiktstrekk).

Vi beveger oss mot et framtidig Europa hvor alle, om vi legger til bank- og kredittkort, vil ha et kort som inneholder en myriade av personopplysninger. Opplysninger den enkelte vil måtte presentere for å bevise «identitet», for å få tilgang til dagligdagse tjenester og bygninger. Under planer for «interoperasjonalitet» skal «synergier» skapes mellom SIS II (Schengen informasjonssystem II), VIS, CIS (Kundeinformasjonssystemet) og Eurodac (Det europeiske fingeravtryksregistret). PNR vil uten tvil bli tilføyd når EU har bestemt seg for hvordan det skal settes opp. Dannelsen av biometriske databaser skal begynne i 2007/8, og fordi pass og ID kort som regel utstedes for ti år vil ikke prosessen være fullført før i hvert fall 2018.

Tanken bak (og legitimeringen for) å skape verdens største samling av personlige biometriske opplysninger er «krigen mot terrorisme». «Krigen mot terrorisme» legitimerer behovet for å selge privatliv og rettigheter for å få sikkerhet. I sikkerhets- og overvåkningstermer er dette argumentet nonsens. Innen 2012, tidligst, vil bare 50 prosent av menneskene i EU være dekket og 50 prosent vil ikke være det. Noe som ikke er til mye hjelp om 50 prosent av de mistenkte terroristene (og de som ikke er mistenkt) slipper igjennom eller kan bevege seg rundt uoppdaget.

4. Hva er tanken bak og hvilke krefter er det som presser fram denne utviklingen?

Noen av disse forslagene forelå før 11. september 2001, men var på «vent», enten fordi selv EU-regjeringer mente de gikk et skritt for langt eller på grunn av press fra det sivile samfunnet. «Krigen mot terrorisme» endret spillets regler. Nå er argumentasjonen at det er en kontinuitet fra terrorisme til hvitvasking (selv om dette i hovedsak dreier seg om organisert kriminalitet og narkotika, ikke terrorisme), organisert kriminalitet, alvorlig kriminalitet og all kriminalitet. Kommisjonens rapport om utveksling av informasjon om terrorisme argumenterte med at man skulle samle:

*«Union's arsenal of weapons against terrorism. Many of these are not specifically anti-terrorism but range wider while including terrorism [and] a link should be established between terrorism and other forms of crime [even though these are] not immediately obvious... If the fight against terrorism is to be totally effective, it must be handled in conjunction with the fight against other forms of crime».*⁶

Mange av tiltakene som er iverksatt eller planlagt har ingen plass i et demokrati som er sitt navn verdig. De er et resultat av *forvirring rundt målsettingene*. Er målet med tiltakene å håndtere terrorisme eller noe helt annet? Etter de fryktelige angrepene i Madrid 11. mars 2004 fikk EU på sin Aksjonsplan mot terrorisme. Statewatch undersøkte resultatet av dette og konkluderte med at 27 av 57 tiltak hadde lite eller ingenting med terrorisme å gjøre.

Det blir kontinuerlig hevdet at politimyndighetene (LEAs) trenger alle disse tiltakene for å kjempe mot «terrorismen». Det er mange mangler i denne argumentasjonen. For det første er frontlinjen i terrorbekjempelse overvåknings- og sikkerhetstjenesten, og ikke politimyndighetene. I de fleste land har disse myndighetene

alle de fullmaktene de trenger. Kampen mot «terrorisme» har blitt brukt og brukes av regjeringer, politimyndigheter og tjenestemenn, som ønsker å øke politimyndighetens makt, status og budsjetter. En annen interessent er de store multinasjonale selskapene som kommer til å tjene milliarder på de nye teknologiske kravene til overvåking. Når de nye standardene først er etablert i Europa (og USA), vil de bli selve varemerket for «globale standarder» (og sørge for enda flere milliarder i inntekt). Når regjeringer konfronteres med terrorisme spørres det etter løsninger. «Løsningene» en har funnet, er en kombinasjon av langvarige krav fra politimyndighetene og en teknologisk «fix» tilbudt av de multinasjonale selskapene på jakt etter nye og langsiktige globale markeder. Beslutningsprosessene ligger på toppnivå i nasjonale innenriksministerier, generalsekretariatet for Det europeiske råd og deres motsvar i USA og G8.

5. EU-staten og statusen for demokratiet i EU

Noen akademiske teoretikere avviser ideen om at en europeisk stat er under konstruksjon. Dette skyldes i hovedsak at deres teorier baserer seg på utviklingen av «den første pilaren» (den økonomiske og sosiale) til EU. Disse akademikerne mener EU best kan forstås som styring på mange nivåer, sammensatt av et mangfold av aktører eller som et utviklet mellomstatlig samarbeid. På den andre siden var det åpenbart for noen at det økonomiske prosjektet, som startet med Roma-traktaten (1957) og Den europeiske enhetsakten (1986), ville utvikle en politisk superstruktur som før eller siden ville beskytte sine interesser mot indre og ytre trusler.

At mange unnlater å se at det finnes en europeisk stat skyldes også at folk ser etter en tradisjonell nasjonalstat på EU-nivå. En slik stat innebærer sentral styring og utøvelse på det økonomiske og sosiale feltet, mens man i EU overlater implementeringen til det nasjonale nivået. Dette stemmer kanskje innenfor det økonomiske og sosiale feltet, men ikke for det politiske. For på det politiske feltet er det mulig å spore en helt annen historisk bakgrunn for dannelsen av *den europeiske tvangsstaten*, som omfatter intern og ekstern sikkerhet. Ad hoc-samarbeid først om terrorpolitiet (1976) og så om immigrasjon (1986) startet under Trevi-avtalen og ble formalisert i Maastricht-avtalen (1993). Amsterdam-traktaten (1997) inkorporerte Schengen og avtalens *acquis*⁷ fra 1999, og Nice-traktaten (2000) bar bud om starten på en selvstendig militær rolle i verden («den andre pilaren»). Det gjeldende *acquis* for JHA (retts- og innenriksaker; justice and home affairs), er satt sammen av Trevi-avtalen, Maastricht-, Schengen- og Amsterdam-traktatens lovverk. Over 800 ulike tiltak og bestemmelser utgjør *acquis* for JHA-området, som eksisterende EU-land og søkerland må implementere i sin nasjonale lovgivning.

Det som er slående med denne store samlingen av lover og sedvane er at den er et klassisk eksempel på *et demokrati bygd på sand*. Alle tiltakene i JHA-*acquis* ble innført uten at verken nasjonale regjeringer eller EU-parlamentet egentlig hadde noe de skulle sagt. EU-parlamentet ble «konsultert» og deres syn ble rutinemessig ignorert. Programmet for «retts- og innenriksaker» (inkluderer JHA, immigrasjons- og asylpoliti, og juridisk samarbeid) er laget av Det europeiske råd (de 27 statsministrene). Den innarbeidede holdningen blant EUs regjeringer er at de «vir-

kelige» forhandlingene skal foregå i møter mellom funksjonærer og eksperter i Det europeiske råd sine arbeidsgrupper og i grupperinger på høyt nivå, og ikke i Parlamentet eller samfunnet som helhet. Verken Tampere- (1999-2004) eller Haag-programmets (2004-2009) innhold var kjent i forkant av Det Europeiske råd sin innføring. Det samme gjelder «Aksjonsplaner» om terrorisme og immigrasjon.

- Aksen EU-USA og dens globale innflytelse

Et av de varige trekkene ved «krigen mot terrorisme» er den nye aksen EU- USA. Det har alltid vært regelmessige møter, men etter 11. september og Bush sitt brev til EU 16. oktober 2001, har en ny samarbeidsæra tatt til. Under hvert EU-formannskap (varer i seks måneder) er det nå minst tyve toppmøter eller videokonferanser, og amerikanske tjenestemenn deltar i Rådets arbeidsgrupper og driver lobby overfor «formannskapstroikaen» (det sittende, forrige og framtidige EU-formannskapet). Denne alliansen mellom EU og USA i «krigen mot terrorisme» har stor innflytelse i G8 og organisasjonens arbeidsgrupper, der EU og USA leder an. Dette fører i neste omgang til at det skapes globale rettshåndhevingsregimer. Et klassisk eksempel er EUs avgjørelse om å innføre biometriske pass i desember 2005.

VI. Veien framover

Den europeiske tvangsstaten har blitt konstruert samtidig som liberale demokratiske prinsipper har blitt ignorert, forlatt eller erklært som overflødige. Nye normer og moralske prinsipper er utviklet av regjeringene og den politiske klassen, og foretatt av tjenestemenn. De er ikke resultat av opplyst debatt og politisk kamp eller utviklet over år som en ny konsensus. På sitt mest ekstreme betyr «representativt demokrati» bare at folk hvert fjerde eller femte år stemmer, og at de resten av tiden overlater til politikerne å styre landet (og verden). Å spille med på demokratiets død er det samme som å fraskrive seg ansvar for hva som blir gjort i vårt navn. Brakt til sin logiske konklusjon ender det «representative demokratiet» opp med å legitimere (eller dekke over) konstruksjonen av en autoritær æra med utallige selvregulerte byråer og organisasjoner som utøver tvangsmakt. I første omgang for å bli brukt mot «mistenkte» terrorister og uønskede «illegale» innvandrere som i stadig større grad står uten noen «rettigheter», enten de befinner seg i interneringssentra over hele Europa eller i små båter i Middelhavet. Dernest for å rettes mot protesterende og de man tror har «ekstremistiske» og «radikale» meninger, dissidenter også videre. Regjeringenes og statenes reaksjon på terrorisme går mye lenger enn å forsøke å bekjempe den. Isteden omdefinierer «krigen mot terrorisme» den politiske kulturen og demokratisk liv til det ugjenkjennelige.

Hele basisen for demokratiet er slik at når grunnleggende rettigheter og friheter for de få vilkårlig innskrenkes eller blir fjernet, så blir rettighetene eller frihetene til oss alle rammet. Forsvaret av rettigheter og sivile friheter i Europa, og globalt, vil avgjøre om «demokratiet» har en meningsfylt framtid. Det er et prekært behov for å forene folk, hvor enn de er, i bevegelser for «motstand og oppbygging». Verden trenger en gjenoppvåkning av tankesett som ser muligheten for å skape en alternativ verden basert på humanitet, medlidenhet, likeverdighet, mangfoldighet, tole-

ranse, uforanderlige rettigheter og friheter for alle.

Noter

- 1) Spiren finnes i konklusjonene til: the Special EU Justice and Home Affairs Council møte 20. september 2001 og Bush-brevet til EU 16. oktober 2001 (<http://www.statewatch.org/news/2001/nov/06uslet.htm>). Samarbeidet har inkludert en Europo-USA-avtale, en gjensidig assistanseavtale om utlevering og juridisk samarbeid og EU-US PNR (passasjernavnregisteret).
- 2) Hvordan dette stemmer med Storbritannias statsminister Tony Blair sine uttalelser om at «the world has changed» og at noen tradisjonelle verdier og friheter må ofres, vites ikke.
- 3) Begrepet «third country nationals» brukes av EU om alle som ikke er statsborger i et EU-land.
- 4) I 2004 ble det erklært trygt å sende mennesker tilbake til Afghanistan, men EU foreslo likevel at de skulle få rådgivning om faren ved udetonerte bomber (i stor grad bomber sluppet av britiske og amerikanske fly).
- 5) I Storbritannia er det opprettet en egen «National Health» database, som vil inneholde medisinsk historie for alle. Systemet er satt opp slik at registrering vil foregå med mindre individet motsetter seg dette. Databasen vil være tilgjengelig for mer enn 500 000 helsearbeidere. EU startet med å utstede et EU helsekort i plast i 2005 (uten chip foreløpig), som erstatning for E 111-skjema.
- 6) COM 221, 29.3.04 og <http://www.statewatch.org/news/2004/jun/08eu-terrorism-and-crime.htm>
- 7) *Acquis communautaire* betyr fritt oversatt «det vi sammen er blitt enige om» Uttrykket betegner den samlede mengden av prinsipper, lover, praksis, plikter og målsettinger innenfor Den europeiske union. I hovedsak innebærer dette alle traktatene, all lovgivning fram til dags dato, alle dommer fra EF-domstolen, samt alle felles handlinger og bestemmelser innenfor det felles utenriks- og sikkerhetspolitiske området og på justis- og politisamarbeidsområdet. Alle nye søkerland må i utgangspunktet godta og implementere hele *acquis communautaire* ved inntreden i unionen.

Oversatt fra engelsk av Cathrine S. Amundsen.

Del V

Utenfor EU

Av **Lukas Reimann**,

medlem av
kantonrådet i St.
Gallen, Sveits

Sveits og Europas utvikling

Bilaterale avtaler er en bedre løsning for Sveits enn et forsinket EØS-medlemskap. Dette gjør Sveits i stand til å videreføre vennskapelige relasjoner og handel med alle nasjoner, og det på en uavhengig og kosmopolitisk måte.

Jeg ser det som en ære å skrive en artikkel for Nei til EU. På den ene siden fordi Nei til EU tjener som et eksempel for oss. Organisasjonens styrke, omfattende aktiviteter, kompetente rapporter, høye medlemstall, slående kampanjer og kreativitet, som på en festningslik måte beskytter Norge fra bli EU-medlem, kan være en nyttig modell for sveitsiske EU-motstandere. For oss er det både viktig og interessant å lære om aktivitetene og suksessen til norske EU-motstandere.

På den andre siden, er det en ære fordi EFTA-medlemmene Norge og Sveits har en rekke likheter. Befolkningen i begge landene er overbeviste europeere og demokrater; begge landene er helt sentrale deler av Europa uten å være EU-medlemmer. Begge er svært kosmopolitiske, uttrykker internasjonal solidaritet og overbeviser gjennom sin humanitære innsats og tjenester.

Både norsk og sveitsisk utenrikspolitikk er tuftet på to grunnleggende pilarer: En klar internasjonal forpliktelse og en spesiell vektlegging av nasjonal suverenitet. Norge har gjentatte ganger demonstrert dette gjennom sin meglerrolle i internasjonale konflikter i tillegg til den sterke involveringen i FN. Sveits har vært lojal overfor sin evige nøytralitet i mer enn 350 år, og har ikke vært involvert de store naboenes krigskonflikter. I stedet ble det opphavlandet for Røde Kors, den første lokaliseringen for et organisert internasjonalt samfunn (League of Nations), et miljø for sentrale instanser som fostrer forståelse mellom nasjonene og et ly for asylsøkere gjennom alle tider. Dessuten møter i økende grad begge landene presset og mer direkte inn gripen fra EU mot deres nasjonale suverenitet, som henger sammen med Den europeiske unions nåværende utvikling.

EUs utvikling

EU er ikke en statisk størrelse, men snarere et prosjekt med stadige forandringer og et åpent endepunkt. Forskjellige utviklingstrekk og problemer i EU har betydning for tredjeland. 1. mai 2004 ble åtte sentraleuropeiske land, pluss Kypros og Malta, medlem av EU. Til tross for deres sterke økonomiske vekst, har de «nye» medlemslandene mye å ta igjen. Det nåværende etterskuddet overfor de «gamle» unionsmedlemmene vil bare tilspisse kampen om struktufondandeler og belaste

landbruksbudsjettet enda mer. Med en stadig mer paralyserende effekt på EUs besluttede institusjoner, er uenigheter innad i EU nødt til å oppstå. Dette intensiveres ytterligere av usikre valgresultater i enkelte sentraleuropeiske land. Samtidig er EU-utvidelsen ikke fullført. EU forhandler for tiden med to land (Tyrkia og Kroatia). Det er imidlertid uenighet angående tidsplanen så vel som omfang og avslutning av utvidelsesprosessen. Framtidig utvikling er vanskelig å forutse. Den nåværende EU-utvidelsen vil allerede i løpet av de neste årene vise seg å bli en stor utfordring. Avvisningen av konstitusjonsutkastet gjennom folkeavstemningene i Frankrike og Nederland var et tilbakeslag for integrasjonsprosessen. Spørsmål om maktfordeling, beslutningsprosess og administrasjonskapasitet, hvordan opprettholde nære forhold til befolkningen og demokratisk legitimitet i et voksende EU trenger fortsatt klargjøring. Avvisningen i Frankrike og Nederland er uansett en klar indikasjon på i hvilken grad Brussel har distansert seg selv fra de europeiske borgerne, noe som normalt burde spore til ettertanke hos EU-politikerne.

EU-barometerets meningsmålinger taler et klart språk, og EU-ombudsmann-Nikiforos Diamandouros fikk rekordmange 3 920 klager forrige år. Han vurderer også dette som bevis for en «tillitskrise» hos befolkningen overfor EUs institusjoner. Hovedgrunnen til klager var mangelen på innsyn hos administrative myndigheter; de fleste gjaldt EU-kommisjonen. Korrupsjon, ineffektivitet og byråkrati har gjentatte ganger ført til negative overskrifter om EU.

Et annet faktum er at EU stadig utvikler seg til et enormt maktsentrum, som forsøker å eliminere alle særegenheter og suverenitetsrettigheter hos medlemslandene. Flere og flere lover og reguleringer lanseres, som påvirker og ofte er en byrde for europeernes liv. I stedet for å bli håndtert av nasjonalstatene, eller regionale myndigheter, bli flere og flere områder ene og alene tatt hånd om av Brussel. Subsidiaritetsprinsippet har allerede gått ut på dato. Målet er en europeisk superstat som håndterer og kontrollerer alle saksfelt.

Det er fortsatt usikkerhet når det gjelder EUs utvikling på områdene utvidelse, institusjonelle reformer og økonomisk og sosial politikk. En dynamisk analyse av Sveits sine politiske valgmuligheter i forhold til europeisk integrasjon må ta med i betraktningen disse usikkerhetsmomentene.

Situasjonen i Sveits

Sveitserne følger nøye med på utviklingen i EU. Mange av innbyggerne skulle ønske at EU utviklet seg til en demokratisk enhet som aksepterer medlemslandenes suverenitet og variasjon, og endret seg slik at det ville være verdt å vurdere en innmelding i EU. Dessverre er vi lysår unna en slik situasjon. Utviklingen peker i en fullstendig annen retning, som resulterer i en voksende avvisning av EU-medlemskap.

I juli 2006 utga Det føderale rådet en rapport på 150 sider om Sveits sin EU-politikk, som ble motatt med spenning. Her omtales, for første gang, medlemskap i EU bare som et alternativ og ikke lenger et mål. Economiesuisse, det velutrustede myndighetsorganet for sveitsisk økonomi, har vært en sterk talsmann for EU-medlemskap. Den samme organisasjonen utga våren 2006 en rapport som hevdet

at sveitsisk økonomi talte klart imot et EU-medlemskap og landets velstand ville bli alvorlig truet ved en innmelding. I tillegg viser meningsmålinger en stabil og uttrykt motstand i befolkningen imot EU-medlemskap, som resultatene i den nasjonale folkeavstemningen i 2001 bekreftet. Her sa over 75 prosent av befolkningen nei til EU-medlemskap.

EU-tilpasningsmani

Bortsett fra den aktive og direkte formingen av relasjonene med EU, blir Sveits indirekte berørt av utviklingen og avgjørelser på europeisk nivå. Siden 1988 har sveitsiske lovforslag blitt systematisk vurdert ut fra om de samsvarer med EUs regelverk. Den «selvstyrte tilpasningen» (såkalte *autonomer Nachvollzug*) til EU-retten gjorde omtrent 80 prosent av sveitsisk økonomisk lovgivning EU-kompatibel. Politikerne mangler fortsatt ofte mot til å finne egne, overlegne løsninger, og foretrekker å støtte seg til en blind tilpasning av EU-retten i stedet. Det er en utvikling vil følger med stor bekymring. Et aktuelt eksempel, som representerer hundrevis av lignende saker og først nylig nådde offentligheten, kan vise dette: I Sveits har det vært vanlig å føre griser med matrester fra restauranter og kantiner. Dette kontrolleres av strenge og rigide bestemmelser for hygiene, framgangsmåte (koking) og tilsyn. Framgangsmåten er svært økologisk og eksperter bekrefter at denne typen næring er langt sunnere for griser enn kjemiske produkter. Det virker som enkelte EU-land ikke hadde prioritert hygienen, og derfor ble denne typen føring forbudt i hele EU. Den sveitsiske regjeringen fulgte etter, selv om det ikke fantes noen gyldig grunn. Det er bare én av de tingene EU har bestemt.

Selv om de toneangivende medlemskapstilhengerne later som et EU-medlemskap for tiden ikke er et tema, arbeides det i bakgrunnen for å gjøre Sveits «klart til medlemskap». De fjerner systematisk «medlemskapshindringer», det vil si de tilpasser hele tiden lovgivningen og andre rammeverk til EU-standarder for å fjerne alle forskjeller. Dermed snakker de om en «selvstyrt tilpasning», et begrep de bruker for å si at Sveits allerede konstant må gjennomføre EU-lover. Dette er imidlertid ikke sant. Det kan ikke dreie seg om en obligatorisk tilpasning, ettersom vi har valgfrihet på hvert berørte område til å opprettholde eller innføre bedre reguleringer. Problemet oppstår fordi medlemskapsstrategene konsekvent presser på for å innføre EU-reguleringene slik at alt blir likt. Den påstått tvungne «selvstyrte tilpasningen» til EU-lovgivningen inngår i deres strategiske målsetning. Selvsagt er det mange EU-reguleringer som det er en fordel for oss å innføre, for eksempel som justering for tekniske utviklinger. Det som skjer med lovgivningen i Bern er, derimot, noe helt annet.

De toneangivende medlemskapstilhengerne «harmoniserer» med hensikt alle følsomme områder som kunne forårsake problemer ved en framtidig folkeavstemning. Opphevelsen av 28 tonnsgrensen for lastebiler kan nevnes som et hovedeksempel. Det er på slike områder at Sveits (fortsatt) har bedre generelle forhold enn EU. Denne typen «selvstyrt tilpasning», en målrettet eliminering av våre mer fordelaktige ordninger for en påtvinget innjustering med EU, er ekstremt skadelig for landet vårt. For noen år siden fastslå føderasjonsminister Moritz Leuenberger

med uslåelig klarhet: «Desto flere hindringer vi fjerner, desto mer naturlig kan EU-tiltredelsen deretter skje» (Frankfurter Rundschau 2. mars 2001). Vi har allerede kommet dit at alle fra politikere til media, som normalt skulle være opplyst, tror på absurditeten at det er i vårt lands interesse å ikke lenger lage reglene selv, men la dem bli fastlagt utenlands i stedet. De sier vi trenger utenlandske direktivet, slik som EUs miljøregler for å beskytte miljøet vårt og EUs forbrukerregler for å beskytte forbrukerne våre bedre. Det til tross for at Sveits beskytter miljøet og forbrukerne langt bedre enn EU.

Mot all logikk prøver man å overbevise velgerne om at vår velstand bare kan opprettholdes ved å innføre EU-direktivene. Denne måten å resonnerer på er ikke bare grotesk, den er direkte ondsinnet. De gamle EU-strategene forsto for lenge siden at de sveitsiske borgerne vil stemme for EU-medlemskap bare når deres velstand har falt ned til EU-nivå (når lønninger og priser for gjennomsnittsborgeren er redusert ned til EU-nivå).

Iveren etter innordning i Brusselretningen er spesielt katastrofal fordi sammenlignet med EU er det politiske systemet i Sveits fundamentalt annerledes. Sveits sitt typisk direkte demokrati og EU-medlemskap er gjensidig utelukkende. Det ligger en opplagt logikk bak dette: For en overordnet enhet som EU, som utsteder obligatoriske reguleringer for medlemslandene, er vårt demokrati malplassert. EU vil aldri kunne tolerere at i et lite medlemsland kan 100 000 borgere ha muligheten til å samle underskrifter for nesten hvilken som helst sak og, hvis de får flertall i avstemningen, få igjennom en annerledes løsning. I det øyeblikket Sveits ble medlem av EU, ville vår merverdiavgift (ifølge EUs lovgivning) hoppe opp til minst 15 prosent (nå er den 7,6 prosent). Selv om sveitsiske borgere samlet 100 000 underskrifter (eller 500 000 eller til og med en million) ville de ikke kunne senke momsen til 14 prosent. De som har en oppriktig interesse for Sveits sitt direkte demokrati og landets velferd vil uunngåelig konkludere: «Økonomisk orden – ja, politisk tilpasning – nei.» Vi trenger en annen type reguleringer og mer fordelaktige lover enn de i EU.

Folkeavstemninger i Sveits

Det var to nasjonale folkeavstemninger i 2005 direkte relatert til EU. På den ene siden aksepterte folkeflertallet inntredelse i Schengen med 54,6 prosent. Dermed har Sveits blitt del av den europeiske festningen, som er hermetisk lukket mot utsiden – i det minste ifølge intensjonen. Internt er den mer intensivt politikontrollert – igjen ifølge intensjonen – med konsekvenser som overvåking og politifølgelse inn i andre land. Den mangfoldige kontrollen ved landegrenser og andre bestemte områder er nå tatt vekk, og må kompenseres ved styrket patruljering ved de ytre grensene og intensivert kontroll innenfor hjemlandets territorium. Schengen er derfor ikke noe frihetsprosjekt. Det er del av et større prosjekt for å konsentrere politisk makt i Europa, som i liten grad bryr seg om liberale tanker og er alt annet enn kosmopolitisk.

Utvidelsen av fri passasjertrafikk til de ti nye EU-landene ble godkjent med 56 prosent av stemmene. Denne traktaten fører allerede i dag til problemer på grunn

av en kraftig økt immigrasjon. Arbeidsløsheten presses opp og lønningene går ned, selv om det fortsatt finnes internasjonale ordninger med kvoter og restriksjoner. Som motytelse for denne markedsliberaliseringen med Øst-Europa skal Sveits, etter press fra EU, betale 1 milliard sveitsiske franc til EUs strukturfond. Den sveitsiske regjeringen har kunngjort at den da vil kutte utenlandsstøtten til land som Ukraina eller land i Latin-Amerika og Afrika, og ordne det hele på en budsjett-nøytral måte slik at befolkningen kan godta det uten å nøle.

Det er opplagt at Øst-Europa straks trenger hjelp, også fra Sveits. Ingen er uenig i det. Men Sveits kan ordne denne hjelpen bedre med egne prosjekter og ikke gjennom bidrag til Brussel etter press fra EU. Denne hjelpen trenger heller ikke gå på bekostning av andre, mer trengende, nasjoner!

EØS-medlemskap et alternativ?

For Norge ville det være interessant å vite om et medlemskap i EØS er et aktuelt alternativ for Sveits. Forskjellige politikere har vært ute for å vekke liv i diskusjonen om EØS-medlemskap. EØS (Det europeiske økonomiske samarbeidsområdet) ble etablert for å sterkere forplikte EFTA-landene (blant dem Sveits) overfor EU (den gangen EF, det europeiske fellesskap). I 1992 avviste det sveitsiske folket EØS-avtalen med 50,3 prosent i en avstemning med rekordhøye 78 prosent deltagelse.

Før og etter avstemningen advarte alle eksperter, politikere og økonomiske ledere mot Sveits sin kommende dommedag. Men ingenting av dette har skjedd! EØS-avtalen ville forpliktet Sveits til å innføre omlag 80 prosent av fellesskapslovgivningen, det vil si av den samlede EU-lovgivningen så langt. EØS-avtalen minner på denne måten om en koloniavtale som skaper et «rettsliggjort hegemoni». Myn-dighetene i de landene som inngikk avtalen erklærte umiddelbart etter signeringen at EØS-avtalen, på grunn av manglende medbestemmelsesmuligheter, ikke kunne være noen varig løsning. Derfor avviste det sveitsiske folket og kantonene 6. desember 1992 medlemskap i EØS av politiske, økonomiske men også historisk-kulturelle hensyn.

I dag er alternativet EØS ikke lenger en relevant mulighet på grunn av følgende årsaker:

- Liten betydning, ettersom siden 1995 og EU-utvidelsen har bare Norge, Island og Liechtenstein vært medlemmer av EØS.
- Sveits har håndtert de grunnleggende EØS-områdene uavhengig og i felles interesse med EU gjennom bilaterale avtaler.
- Institusjonelle mangler og svakheter, slik som den obligatoriske innføringen av EUs lovgivning. EØS-avtalen medfører en automatisk gjennomføring av EUs bestemmelser i et omfang og på områder som kan ha negative følger. Dagens fellesskapslovgivning er dessuten annerledes enn den som var gjenstand for diskusjon i 1992; for eksempel har det siden den gangen kommet EU-bestemmelser for sosiale velferdsordninger.

Bilaterale avtaler et sterkt alternativ

Bilaterale avtaler er en bedre løsning for Sveits enn et forsinket EØS-medlemskap.

Dette redskapet kan bidra til å finne felles løsninger sammen med EU for å regulere felles områder på en bindende måte, mens Sveits sin autonomi, rett til medbestemmelse og suverenitet bevares fullt ut. Denne bilaterale metoden vil også spille en sentral rolle for Sveits i framtiden. Den gjør Sveits i stand til å videreføre vennskapelige relasjoner og handel med alle nasjoner på jorden, og det på en uavhengig og kosmopolitisk måte.

Essensen i Sveits sin selvstendighet er handlefrihet. Dette lar oss føre en uavhengig og selvstyrt handelspolitikk. Sveits skal kanskje snart forhandle fram en frihandelsavtale med USA. Som EU-medlem kunne vi ikke gjøre dette på egen hånd. EU bestemmer hvem medlemslandene skal handle fritt med. Et annet eksempel: Det føderale råd har godkjent frihandelsavtalen med Sør-Korea. Sveits får dermed fri adgang til en av de ti største globale økonomiene. Hittil har verken EU eller USA vært i stand til å få til en slik avtale. Hvert år eksporterer sveitsisk næringsliv for over én milliard franc til Korea, som tydelig viser fordelene ved å være uavhengig.

Et annet alternativ er uansett at Sveits igjen bygger et nærmere forhold til Norge og revitaliserer EFTA, sammen med de andre EFTA-landene!

De negative konsekvensene ved et EU-medlemskap

En innmelding i EU ville føre til enorme endringer for Sveits. På den ene siden ville maktoverføringen til Brussel ødelegge det direkte demokratiet, som gir borgerne maksimal medbestemmelsesmakt. Sveitserne kunne delta så mye de vil i folkeavstemninger og si deres mening om nasjonale spørsmål, men Brussels avgjørelser ville overstyre. For eksempel har befolkningen gitt markant støtte til et borgerinitiativ for et landbruk uten genmanipulering. Et EU-medlemskap ville umiddelbart knekke dette initiativet. Et annet borgerinitiativ for å beskytte Alpene, som begrenser lastebiltrafikken gjennom fjellene og krever en overgang fra vei til jernbane, er også gjennomført. Dette tiltaket ville blitt ugyldig ved et EU-medlemskap. Sveitserne har blitt enige om en lov som skal redusere landets nasjonale gjeld. Et EU-medlemskap vil på grunn av høy medlemskontingent og betalingsvilkårene gjøre dette umulig.

EU-medlemmene underkastes uten tvil læresetningen: EU-rett knuser nasjonal rett. Det er et faktum at EU har begynt å styre flere og flere områder, og begrenser dermed medlemslandenes autonomi og suverenitet. Den påståtte medbestemmelseretten for de små landene, som Sveits og Norge, i EUs komiteer ville være minimal og stadig mer meningsløs tatt i betraktning at EU presser på for flere og flere flertallsavgjørelser.

Et EU-medlemskap ville innebære flere alvorlige ulemper for Sveits:

- *Oppgivelse av sveitsisk nøytralitet:* Innlemmelse i EUs politiske union med felles utenriks-, sikkerhets- og forsvarspolitikker ville markere slutten på sveitsisk nøytralitet.
- *Milliarder i kostnader:* Ved et EU-medlemskap må man forvente mellom fem og syv milliarder franc i årlige betalinger, som betyr vesentlig økte offentlige utgifter og skattesatser. For en familie på fire ville dette bety omtrent 3 600 franc (dessuten

økte levekostnader på grunn av dobling av moms). På toppen av dette kommer andre kostnader knyttet til medlemskapet og økt aktivitet i utenrikspolitikken, tilpasning av lovverket, utvidelse og omstrukturering av føderal og regional administrasjon. I tillegg må man legge til noen ekstra milliarder for utvidelsen av EU, beskyttelse av de ytre grensene, etc.

- *Økte rentekostnader:* Den uunngåelige tilpasningen av sveitsisk rentenivå til det europeiske vil ha en enorm virkning. Renten på gjeld i Sveits vil med en slik tilpasning stige med minst 1,5 prosent. Rentekostnadene for den føderale og private gjelden på til sammen 1 000 milliarder franc ville dermed økte med 15 milliarder per år. Både skattebetalerne og de private skyldnerne ville måtte betale disse kostnadene.

- *Økte leiekostnader:* Ved et EU-medlemskap ville virkningene for boligmarkedet, utleieprisene og bygningsbransjen også være negative. Leiekostnadene er knyttet til rentemarkedet, og det antas en mulig økning på 20-30 prosent. Økningen i rentekostnader ville dessuten føre til en alvorlig krise i boligmarkedet og bygningsbransjen.

- *Massiv økning i offentlig forbruk:* Den gigantiske veksten i samlet skattebyrde, avgifter og gjeld sammen med en merverdigavgift på minst 15 prosent ville føre til en massiv økning i andelen offentlig forbruk. På denne måten vil Sveits svekkes som lokalitet for næringslivet, med minsket konkurranseevne og dermed økt arbeidsløshet.

Den nåværende krisen i EU etter Frankrike og Nederlands avvisning av EU-konstitusjonen, den høye arbeidsledigheten, den ulike politiske strukturen, sentraliseringen, harmoniseringen av viktige økonomiske og monetære virkemidler, samt tapet av suverenitet og direkte demokratisk innflytelse gjør et EU-medlemskap umulig for Sveits. Derfor kan EU-medlemskap heller ikke være et «langiktig alternativ».

Et liberalt og åpent samfunn som Sveits, med vilje til selvstyre, er i stand til å utøve en politikk som passer landet og dermed oppnå større suksess enn innenfor en rigid gigantstruktur med harmoniseringspress nedover. Et uavhengig og suverent Sveits gir sjansen til å være mer innovativ, økonomisk mer effektiv og mer klar for konkurranse enn et sentralisert EU. Selvsagt er det å være en uavhengig og liberal nasjon ikke alene nok til å sikre Sveits en vellykket framtid. Frihet og uavhengighet er ikke løsningen på alle problemene, men de er en forutsetning for den. Innlemmelse i EU ville ødelegge akkurat dette grunnlaget for vår suksess.

Norge og Sveits gjør en global innsats

Alle Europas folk støttet uten tvil de opprinnelige målsetningene for EUs grunnleggere: «Ikke mer krig i Europa». Dette er ikke lenger noe tema. Nå til dags befatter EU seg med helt andre spørsmål. Hovedideen er en ensrettet mos i stedet for mangfold. Med deres humanitære tjenester og internasjonalt ansvarlige kosmopolitiske rolle, bidrar Norge og Sveits mer effektivt enn EUs utenrikspolitikk til å begrense krig i verden og avvähjpe tragedier. Begge landene fører videre tankegodset til EUs

grunnleggere, Konrad Adenauer, Robert Schuman og Alcide de Gasperi, noe vi kan være stolt av!

Et medlemskap i EU ville medføre store økonomiske ulemper og tap av velstand for både Norge og Sveits. Spesielt ville suvereniteten, de gode samfunnsforholdene, særegenhetene, uavhengigheten og demokratiet i disse to fantastiske nasjonene bli kraftig rammet. Landenes særlige interesser ville bli oversett. Norge og Sveits er moderne nasjoner med en stor framtid, hvis de holder seg utenfor EU. Da gjør de en stor tjeneste for sin egen befolkning, men også for alle andre folk i Europa. EU vil ha godt av å se bevis for at europeiske land kan være vellykket også uten å være medlem av EU.

Oversatt fra engelsk av Morten Harper.

Av Ragnar Arnalds, leder for den islandske nei-organisasjonen Heimssýn og tidligere finansminister

Hvorfor er ikke Island med i EU?

Er det en tilfeldighet de fem EU-skeptiske statene Island, Norge, Danmark, Sverige og Storbritannia har samme geografiske beliggenhet og alle ligger på nordvestkanten av vår verdensdel? Det tror ikke jeg. Det er lett å påvise at den økonomiske konjunkturen i disse fem landene er ulik gjennomsnittet i EU.

Kjernen i EUs sentraliserings- og integrasjonsutvikling er at økonomisk politikk av samme slag er like bra for alle. Men dette er ikke riktig. Europeiske staters næringsliv er svært variert. For eksempel utgjør eksport av fisk omkring 60 prosent av Islands eksportinntekter. Næringslivets omstendigheter er derfor av et helt annet slag på Island enn i andre europeiske land. Det er årsaken til at islendinger aldri vil kunne forsone seg med hovedprinsippene i EUs fiskeripolitikk, som flertallet av EUs medlemsstater ser ut til å støtte. EU-statenes handelsforbindelser er også svært varierende; noen stater i Mellom-Europa handler mest innbyrdes med hverandre. Stater i utkanten av kontinentet har ofte en helt annen handelsstruktur som retter seg i større grad mot markeder utenfor euroområdet.

Økonomisk symmetri er ulik

Når næringsliv og handelsforbindelser er svært ulikt det som er vanlig i euroområdet, blir økonomiske konjunkturer også ulike. Pengepolitiske bestemmelser som har til hensikt å stimulere økonomisk utvikling i euroområdet, eller det motsatte; å avverge faren for inflasjon, passer ikke for nasjoner som lever under fullstendig ulike omstendigheter. Dette gjelder for britene; de merker ofte at beslutninger i Brussel ikke passer for britiske forhold og holder derfor fast på sitt pund sterling. Danmark og Sverige har også avslått å gå over til euro. Men dette gjelder i enda større grad for Norge og Island.

Er det en tilfeldighet at akkurat disse fem EU-skeptiske statene har samme geografiske beliggenhet og alle ligger på nordvestkanten av vår verdensdel? Det tror ikke jeg. Det er lett å påvise at den økonomiske konjunkturen i disse fem landene er mer eller mindre ulik den som man gjennomsnittlig har i EU.

Om vi tar for eksempel symmetrien i konjunkturer, d.v.s. økonomisk vekst, de siste 40 årene og sammenligner noen medlemsland med snittet i EU, så viser kjernestatene i EU, d.v. s. Tyskland, Frankrike og Beneluxlandene en stor symmetri i konjunkturer. For Danmark får vi 63 prosent symmetri, for Sverige får vi 49 og samme tall for Storbritannia, men bare 7 for Norge og 5 for Island.

Om vi tar handelspriser, ut og inn, det man på engelsk kaller terms of trade, så er symmetrien i endringer av handelspriser sammenlignet med EU i de siste 40

årene: For Danmark 72 prosent og for Sverige 63, men bare 12 for Storbritannia, minimale 0,3 for Island og for Norge 0,0 prosent. Altså nesten ingen symmetri hos islendinger og nordmenn.

Forklaringen er dels at Islands, Norges og Sveriges økonomi, i likhet med Storbritannias, i langt høyere grad enn de kontinentale eurolandenes økonomier er orientert mot den dollardominerte verden, men også den at fisken spiller så stor rolle på Island og fisk og olje i Norge.

Selvstendigheten er en utømmelig ressurskilde

Island var en koloni i mange århundrer og den danske kongen var enevoldshersker på Island helt opp til 1874. Island sto langt bak de andre nordiske landene økonomisk og sosialt. Da islendingene først fikk makt til å ta beslutninger over sitt eget næringsliv begynte straks en veldig hurtig økonomisk utvikling på Island, som ennå er en av de raskeste i Europa. I den senere tiden har Island oppnådd landsinntekt per innbygger som er en av de høyeste i verden (år 2004: 6. plass).

Selvstendigheten, retten til å ta viktige beslutninger for seg selv og sitt land er en utømmelig ressurskilde. Det er lettere for en minister eller parlamentsmedlem i Island å ta beslutninger om det som trengs på Island enn for en minister eller kommissær som sitter i København eller Brussel, London eller Berlin i 2000 kilometers avstand.

Den hurtige utviklingen på Island bygde på friheten til å inngå handelskontrakter med andre stater, på retten til å utvide territorialgrensen rundt fiskebankene og på egen valuta, den islandske kronen, med en kurs som var i takt med den islandske virkeligheten og har hjulpet oss å komme raskt ut av lavkonjunkturer. Det gjelder fortsatt.

I fjor sommer forberedte islandske og kinesiske embetsmenn en handelsavtale mellom Kina og Island. Kina ønsker ikke, i alle fall ikke nå, å inngå slike avtaler med EU. Derfor ser det ut til at avtalen blir den første som Kina inngår med et europeisk land. En handelsavtale mellom Island og Kina ville ha vært utenkelig hvis Island var med i EU. Når en stat blir med i EU mister den retten til inngå fiskeri- og handelsavtaler med andre land. Blant annet derfor er det så viktig for Island å stå utenfor EUs tollmurer og kunne handle fritt i vest og øst og syd.

Når man ser på Islands frihetskamp og hvordan våre forfedre erobret riksmakten, en prosess som tok mer enn ett hundre år, er det ingen overdrivelse å hevde at med medlemskap i EU snur man om på historien og sender tilbake en stor del av den makten som vi har greid å dra inn i landet bit for bit i ett hundre år.

220 miles privat territorialgrense

Hvis Island hadde gått inn i EU sammen med Danmark og Storbritannia – den gangen het det the Common Market – så ville Island aldri ha fått mer enn en tolv miles privat territorialgrense. Fortsatt i dag, 30 år senere, utdeler EU-kommisjonen fiskekvoter til medlemslandene i området mellom 12 og 200 mil i overensstemmelse med EU-rådets beslutninger.

I EU er det mange som tror at fiskeriproblemet kan løses inntil videre i en over-

gangsperiode med en kompensasjon; i stedet for fiskekvoter som tappes, i form av penger til rederier og fiskere. Men den slags ideer får ingen tilslutning på Island. Det er fiskeriet som har vært økonomiens grunnvoll og vi ønsker ikke å drive vår viktigste næringsgren med subsidier. Det er en usunn metode, økonomisk. Man må også ta med i beregningen at som et hypotetisk medlemsland ville Island betale mye mer til EU enn vi får tilbake. Penger til å kompensere for fiskerettigheter ville vi i realiteten betale selv. Det er også klart at det islandske skattetrykket blir høyere ved EU-medlemskap.

Er Island isolert?

Men føler så islendingene seg isolert? Ser en islending ikke på seg selv som en europeer? Det spørsmålet høres ofte nå som EU-tilhengerne har tilegnet seg Europa-begrepet. Bevegelser i mange land som agiterer for den nye store europeiske supermakten kaller seg Europa-bevegelser og fra det holdet spørres det om islendinger og nordmenn virkelig er imot Europa!

Island var i århundrer mer isolert enn noe annet europeisk land. Det var sivilisasjonen utpost i nærheten av den ukjente grensen der verden har sin ytterste ende. Men nå har det blitt et viktig trafikksentrum mellom to kontinent. Island har en liten men effektiv utenriksstjeneste og femten ambassader. Det holder lenge. Om vi går inn i EU behøver vi to ganger så mange tjenestemenn som vi har i dag på våre ambassader, bare for å ta hånd om forholdet til EU.

EU er en tollunion med en tollmur midt imot land utenfor EU. I mange tilfeller betyr medlemskap av EU en tollforhøyelse på varer fra land utenfor EU. Det passer ikke for Island å stenge seg inne bak tollmurer. Island trenger tollfri handel med land i andre deler av verden.

Er Island på vei inn i EU?

Er det sannsynlig at det oppstår omstendigheter som gjør at Island kjøres inn i EU? Og hvilke omstendigheter kan skape en slik situasjon? Den politiske situasjonen omkring EU-saken nå for tiden er at i Alltinget er det en sterk majoritet imot medlemskap og partier som står på nei-siden er i frammarsj.

Meningmålinger om EU-spørsmålet ligger rundt 50/50, noen procenter opp eller ned. Alle partier er svært splittet i EU-spørsmålet. Arbeidsgiverne er også sterkt splittet og det samme gjelder arbeiderbevegelsen. Redere og bønder er for det meste på nei-siden. Men Industri-forbundet er for medlemskap og euroen.

Er EØS-avtalen foreldet og blir den snart annullert?

Det er et av hovedargumentene fra ja-siden på Island. Man har jo også lenge påstått at Norge er på vei inn i EU og at det derfor blir umulig for Island å opprettholde EØS-institusjonene sammen med Liechtenstein. Men fakta er at finansielt og institusjonelt sett er det slett ikke umulig for Island å fortsette med EØS uten Norge – og vice versa.

Jeg stemte imot EØS-avtalen i Alltinget i sin tid og anser at Island kan klare seg uten EØS. Jeg kan godt tenke meg at embetsmenn i EU vil bli veldig glade hvis

Island og/eller Norge ønsker å avskaffe EØS, og jeg tror det er realistisk at de vil inngå tosidige avtaler med oss slik EU har gjort med Sveits.

Men jeg må også tilstå at EØS-avtalen er meget viktig på Island for å mobilisere en tilstrekkelig motstand mot EU-medlemskap. Høyresiden på Island aksepterer at vi står utenfor EU på grunn av EØS-avtalen.

Er ikke Island allerede nå involvert i EU indirekte gjennom EØS-avtalen slik at det spiller liten rolle om vi tar steget helt inn? Mange EU-tilhengere på Island snakker i dag om EØS-avtalen med forakt og det gjør også de mange politikerne fra EU-land som kommer til oss på besøk. Klisjeene de kommer med er: Dere bor i et faksdemokrati og tar imot 80 prosent av EUs lovverk med faks fra Brussel. Dere er 80 prosent deltagere i EU uten noen innflytelse. Ta steget fullt ut og kom til oss!

Jeg behøver ikke bevise at det er en overdrevet argumentasjon, og 80 prosent-klisjeen er falsk. De riktige tallene er et sted mellom 7 og 17 prosent, alt etter hvordan man teller.

Jeg forstår også godt at den politiske situasjonen er en helt annen i Norge. Der bygger man mindre på EU-motstand fra høyre og kan arbeide både mot EU og EØS. Jeg merker også at i Norge taler regjeringen om EØS-pluss, noe som vi ikke hører på Island.

Det er en stor forskjell mellom å være i EØS eller EU. En lov som vedtas i EU blir lov i alle medlemsland. Island og andre EØS-stater kan ta seg tid til å studere hvordan man innfører en EU-lov i landets egen rett og har mulighet til å avslå hvis det oppleves nødvendig ut fra landets interesser eller få inn et unntak. EØS-avtalen omfatter først og fremst all slags teknisk samordning og standardisering innenfor handel og industri, mens viktige områder som jordbruk og fiskeri, toll, pengepolitikk og utenrikssaker ligger utenfor.

Det er usannsynlig at EØS-avtalen endres i den kommende framtiden eller at den spiller noen større rolle i Island, men vil fortsatt gjøre det lettere for høyresiden å finne seg i å stå utenfor EU.

Oversatt fra svensk av Morten Harper.

Skriftserien VETT

Hefter i skriftserien (pris 20,- + porto):

Nr. 4-2006: Sigmund Kvaløy Setreng: *Naturens nei*

Nr. 3-2006: Morten Harper: *Miljø og marked*

Nr. 2-2006: Morten Harper (red.): *EU-guiden*

Nr. 1-2006: Dag Seierstad: *Tjenester til enhver pris?*

Nr. 3-2005: Dag Seierstad: *Er EU et solidaritetsprosjekt?*

Nr. 2-2005: Heming Olaussen m.fl: *EU-grunnloven*

Nr. 1-2005: Dag Seierstad: *Arbeidsinnvandring og EØS – hva kan gjøres med lønnsdumpinga*

Nr. 4-2004: Sigbjørn Gjelsvik m.fl: *EU og velferden*

Spesialnr.: *Ti år med EØS – virkninger for fagbevegelsen* (100,- + porto)

Nr. 3-2004: Tore Linné Eriksen: *EU vs. USA – en dårlig garanti for fred og sikkerhet* **(utsolgt)**

Nr. 2-2004: Dag Seierstad: *Lønnsdumping – en kreftsvulst i norsk arbeidsliv* **(utsolgt)**

Nr. 1-2004: Dag Seierstad: *Norsk fiske og EU-medlemskap*

Nr. 2-2003: Dag Seierstad: *Mer overstatlig for små EU-land – fortsatt mellomstatlig for de største* **(utsolgt)**

Nr. 1-2003: Dag Seierstad: *Kan EU-fisket reddes?*

Nr. 4-2002: Olav Boye m.fl: *Alternativ til EØS* **(utsolgt)**

Nr. 3-2002: Dag Seierstad: *EUs rolle i globaliseringen* **(utsolgt)**

Nr. 2-2002: Tine Larsen og Dag Seierstad: *EU-direktivet om «patent på liv»* **(utsolgt)**

Nr. 1-2002: Dag Seierstad: *Regjeringens tja til EØS. En gjennomgang av regjeringens EØS-melding (St.meld.nr.27 (2001-2002) – Om EØS-samarbeidet 1994-2001)* **(utsolgt)**

Nr. 4-2001: Dag Seierstad: *Full gass fra EØS. Omstridte EØS-saker etter 1.1.2000* **(utsolgt)**

Nr. 3-2001: Dag Seierstad: *EU mot øst* **(utsolgt)**

Nr. 2-2001: Dag Seierstad: *EU og miljø. Er EU svaret på miljøutfordringene?* **(utsolgt)**

Nr. 1-2001: Anne Kjersti Toft: *Mennes Europa. Døren lukket for kvinner* **(utsolgt)**

Alle VETT-heftene kan leses på nettsiden www.neitileu.no

Flere hefter kan bestilles fra:

Nei til EU

Arbeidersamfunnets plass 1

0181 Oslo

Telefon: 23 35 45 80

Telefaks: 23 35 45 85

neitileu@neitileu.no

B-BLAD

Returadresse:

Nei til EU

Arbeidersamfunnets plass 1

0181 Oslo

EU-debatt med åpen mikrofon

Den europeiske union fyller 50 år i 2007. *Europeiske stemmer* er en kritisk vaksine mot EUs selvskrut i jubileumsåret.

Heftet samler nesten tyve artikler skrevet av sentrale politikere, akademikere, fagforeningsfolk og journalister fra en rekke europeiske land – i og utenfor EU. De fleste artiklene har et kritisk fokus på EU, og det er særlig viet mye plass til en åpen debatt om hvorvidt og eventuelt hvordan EU kan endres til et mer demokratisk samarbeid. Andre artikler har et bredere perspektiv på forholdene i Europa med vekt på økonomisk og sosial utvikling, personvern, demokrati og internasjonalt samarbeid.

Debatten om EUs grunnlovstraktat står sentralt i heftet, og innleggene gir et verdifullt bakteppe for den gjenopplivingen av traktatprosessen som EUs tyske formannskap drar i gang denne våren. Blant bidragsyterne er EU-parlamentarikerne Kartika Liotard (representant fra Nederland) og André Brie (Tyskland), samt EU-kommisjonens president José Manuel Barroso.

Heftet avsluttes med innlegg fra to av Norges EFTA-kolleger, Sveits og Island. Tidligere finansminister Ragnar Arnalds redegjør for hovedgrunnene til den islandske EU-motstanden. Sveits er som kjent ikke en del av EØS, og Lukas Reimann gir en innføring i hvorfor bilaterale avtaler med EU har vært og er en bedre løsning for landet.

www.neitileu.no

